3 1761 06930729 6

210/1238

A (76)

Felíčkův román

II.

Ignát Herrmann

SEBR. SPISŮ IGNÁTA HERRMANNA DÍL XLI.

F. TOPIČ V PRAZE

Sebrané spisy Ignáta Herrmanna.

I. **BLEDNOUCÍ OBRÁZKY.** Vzpomínky nejstarší a drobné episody z maloměstské kroniky. Vydání čtvrté. 325 stran. Kč 35·—

II. **OTEC KONDELÍK A ŽENICH VEJVARA.** Drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny. Vydání patnácté 1929, 424 stran. „ 35·—

III. **TCHÁN KONDELÍK A ZEŤ VEJVARA.** (Pokračování Otce Kondelíka.) Vydání desáté. 464 stran. „ 40·—

IV. **Z CHUDÉHO KALAMÁŘE.** Drobné náčrty. Vydání šesté. **PRAŽSKÉ FIGURKY.** Rázové obrázky ze života. Vydání šesté. **PAN MELICHAR.** Obrázek z „tiché" pražské domácnosti. Vydání páté. 467 stran. „ 45·—

V. **Z PRAŽSKÝCH ZÁKOUTÍ.** Humorist. a rázovité obrázky ze života. Vydání čtvrté. 224 stran. „ 15·—

VI. **STAŘÍ MLÁDENCI.** Humorné obrázky ze života „přespočetných". Páté vydání. 234 stran. „ 22·—

VII.—VIII. **U SNĚDENÉHO KRÁMU.** Líčení z pražského života. Část I. a II., část III. a IV. Vyd. osmé. I. Kč 25·—, II. „ 30·—

IX. **BODŘÍ PRAŽANÉ.** Postavičky z pražských zdí a ulic. Vydání páté. 300 stran. „ 28·—

X. **RODINY A RODINKY.** Drobné výjevy z pražského života. Vydání druhé. 264 stran. „ 18·—

XI. **DVĚ PRAŽSKÉ IDYLLY.** Vydání čtvrté. 224 stran. „ 21·—

XII. **DOMÁCÍ ŠTĚSTÍ.** Dva stínové obrazy z manželského života. Vydání čtvrté. 212 stran. „ 20·—

XIII. **ŽENITBA PÁNĚ KARAFIÁTOVA** a jiné povídky staroměstenecké. Vydání druhé. 272 stran. „ 20·—

XIV. **PÁTÉ PŘES DEVÁTÉ.** Třicet nedělních povídek. Vydání čtvrté. 305 stran. „ 25·50

XV. **ZTŘEŠTĚNÉ HISTORKY.** (Chráněnka. — Pouhé smyšlenky. — Strašidelné. — „Amerikánské".) Čtvrté vyd. 344 stran. „ 28·50

XVI. **KANCELÁŘSKÝ PRACH. — SMÍŠENÉ ZBOŽÍ.** Drobné črty z ovzduší kancelářského a kupeckého. Vydání druhé. 340 str. „ 20·—

XVII. **FOXL-VOŘÍŠEK A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ.** Vydání čtvrté. 180 stran. „ 16·—

XVIII. **BURLESKY.** Vydání třetí. 228 stran. „ 19·50

XIX. **Z PAMĚTÍ STARÉHO MRZOUTA A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ.** (Povídky o paní Angelině Knedlhansové, bývalé kvartýrské. — Mládenci a ženichové.) Vydání druhé. 294 stran. „ 14·—

XX. **O ŽIVÝCH, O MRTVÝCH.** Díl I. O literátech, umělcích a hercích. — Dvě vzpomínky zcela intimní. Vyd. druhé. 256 stran. „ 24·—

XXI. **PŘÍBĚH DUŠIČKOVÝ.** Rodinná historka z let sedmdesátých. Vydání třetí. 212 stran. „ 21·50

XXII. **Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY,** písaře při výpomocném úřadě. Díl prvý. 263 stran. Čtvrté vydání. „ 21·—

XXIII. **Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY.** Díl druhý. 288 stran. Čtvrté vydání. „ 23·—

XXIV.—XXV. **VDAVKY NANYNKY KULICHOVY A CO SE KOLEM NICH SBĚHLO.** Šesté vydání. „ 56·—

XXVI. **EVIČKA A JINÉ VÝJEVY RODINNÉ.** Vyd. druhé „ 18·—

XXVII.—XXVIII. **DROBNÍ LIDÉ.** I. a II. díl. Vydání čtvrté. Cena obou dílů „ 56·—

XXIX. PŘED PADESÁTI LETY. I. díl. Kč 20·—
XXX. PŘED PADESÁTI LETY. II. díl. „ 24·—
XXXI. MUŽ BEZ TŘINÁCTKY a jiné povídky nedělní. „ 18·—
XXXII. PŘED PADESÁTI LETY. III. díl. „ 24·—
XXXIII. O ŽIVÝCH, O MRTVÝCH. Kniha drobných vzpomínek. II. díl. „ 24·—
XXXIV. BLEDNOUCÍ OBRÁZKY, díl II., 300 stran. „ 28·—
XXXV. ŽENITBA BRATŘÍ ADAMŮ. Podivuhodný příběh americánský a jiné historky. 250 stran. „ 24·—
XXXVI. O TŘECH NEBOŽTÍCÍCH a j. historky nedělní. 296 str. „ 28·—
XXXVII. PŘÍBĚH JEDNOHO DNE a jiné. 202 strany. „ 20·—
XXXVIII. HISTORIE JAROMÍRA TYKVY. I. díl. 208 stran. „ 21·—
XXXIX. HISTORIE JAROMÍRA TYKVY. II. díl. 223 stran. „ 21·—
XL. FELÍČKŮV ROMÁN. I. díl. 291 stran. „ 27·—
XLI. FELÍČKŮV ROMÁN. II. díl. 260 stran. „ 25·—

Samostatně vydáno:

JÍRA ZBOJNÍK, knížka pro velké i malé. Brož. Kč 12·—, v perg. vazbě „ 48·—
LIDIČKY A ZVIŘÁTKA. Ilustroval Prokop Laichter. Nákladem F. Topiče 1926. „ 32·—
TRÉ KAPITOL Z MALOMĚSTSKÉ KRONIKY. Váz. Kč 48·—, na ruč. pap. v pergamenu, s podp. aut. „ 180·—
MANŽELOVA PŘÍTELKYNĚ. Žert z mladé domácnosti o jednom jednání. (Divadelní bibliotéky Pospíšilovy svazek 183., obsahuje též aktovku Karla Šípka: Starší závazky.)
TOBIÁŠKŮV ŠTĚDRÝ DEN A NĚKOLIK ŽERTOVNÝCH POVÍDEK O ZVIŘÁTKÁCH. U F. Topiče v Praze. (O s e n í, knihy mladých čtenářů, svazek 19.) Třetí vydání 1915. „ 6·50
VÁNOČNÍ KOLEDY. Drobné historky vánoční a sylvestrovské. Rozebráno.
Z POVÍDEK NEDĚLNÍHO KRONIKÁŘE. Deset kratších i delších historek. 230 stran.
ARTUR A LEONTYNA. Pražský příběh z doby nedávné. 264 stran.
FELÍČKŮV ROMÁN. Dva díly. Celkem 462 stran.
K-KE-KU. Podivný přelud zrakový i sluchový a trochu mluvnice pro všeobecnou potřebu.

Překlady do polštiny:

OJCIEC KONDELIK I NARZECZONY WEJWARA. Za pozwoleniem autora z czeskiego przełożył P a w e l L a s k o w s k i. (Biblioteka dzieł wyborowych. No. 257—259.) Ve Varšavě 1903. Druhé vydání 1924.
TEŚĆ KONDELIK I ZIEĆ WEJWARA. Z czeskiego przetłomaczyła Kazimiera Uhlenfeld. (Biblioteka dzieł wyborowych 736—738.) Ve Varšavě 1912.
ZJEDZONY SKLEP. (U snědeného krámu.) Do polštiny přeložil Adam Lach. „Dzennik dla wszystkich". Ve Varšavě 1905.

Překlady do charvatštiny:

DOMAĆA SREĆA. (Domácí štěstí.) Dvie slike iz brašnoga života. Přeložil Makso Kuntarić. „Národne novine" v Záhřebě, září-listopad 1905.
OSVETA ZALJUBLJENOGA I DRUGE HUMORESKE. V Záhřebě 1917.

Do holandštiny:

VADER KONDELIK EN BRUIDEGOM WEJWARA. Kleine gebeurtenissen uit het leven van een Prager gezin. Naar het Boheemsch door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave. A m s t e r d a m. H. J. W. Becht 1909.
SCHOONVADER KONDELIK EN SCHOONZOON WEJWARA. Kleine gebeurtenissen uit het leven van een Prager familie. Naar het Boheemsch door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave, A m s t e r d a m, H. J. W. Becht 1911.

MIJNHEER MELCHIOR. (Pan Melichar.) Geautoriseerde vertalin van Jo Arenberg. V amsterodamském deníku Het Volk v listopadu 1912.

KINDERLOOS. (Bezdětná.) MIJNHEER MELCHIOR. (Pan Melichar.) Naar het Boheemsch van Ignát Herrmann (Schrijver van Vader Kondelik en bruidegom Wejwara enz.), door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgaze. 185 stran. Amsterdam, H. J. W. Becht, v listopadu 1914.

DE IDYLLE VAN MIJNHEER POTÁPKA. V deníku Het Volk. Amsterodam 1923.

Do slovinštiny:

OČE KONDELIK IN ŽENIN VEJVARA. Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil Stanko Svetina. „Narodni Dnevnik" v Celju (Štyrsko), 1910.

TAST KONDELIK IN ZET VEJVARA. (Tchán Kondelík a zeť Vejvara.) Poslovenil Stanko Svetina. „Narodni dnevnik" v Celju (Štyrsko), v podzimu 1910.

IVANČKOV SVETI VEČER IN NEKOLIKO VESELIH POVESTIC O ŽIVALCAH. (Tobiáškův štědrý den atd.) Prevel iz češčine dr. Fran Bradač. Lublaň 1923.

KAKO SE JE KULICHOVA NANINKA MOŽILA IN KAJ SE JE OKOLI NJE SPLETLO. (Vdavky Nanynky Kulichovy.) Poslovenil Dr. Bradač, Ig. Kleinmayr & Ferd. Bamberg v Lublani. (V tisku.)

Do franštiny:

MONSIEUR KONDELIK ET SON FUTUR GENDRE. (Otec Kondelík a ženich Vejvara.) Přeložil J. L. Chollet. „Gazette de Prague" 1923.

Do angličtiny:

CHILDLESS. (Bezdětná.) Ve sbírce The world's classics (Selected Czech tales, Oxford university press). Přeložila Marie Buschova, 1925.

CHILDLESS. Druhý otisk překladu ve veliké antologii Great Short Novels of the world z r. 1927, London, William Heinemann.

Do rumunštiny:

FĂRĂ COPIL. (Bezdětná.) Ve sbírce Biblioteca dimineata svaz. 147. Bukurešt 1932.

Do němčiny:

HERR MELCHIOR. (Pan Melichar.) DER FRATER AUS PODSKAL. (Fráter z Podskalí.) DER TONI LIEFERT. (Tonda odvádí.) Deutsch von Johann Michael. „Prager Zeitung" 1896—7.

VATER KONDELIK UND BRÄUTIGAM WEJWARA. Kleine Episoden aus dem geordneten Haushalte einer Prager Bürgerfamilie. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Luise Tluchoř. Berlin, Dr. Franz Ledermann, 1907. Dva svazky.

SCHWIEGERVATER KONDELIK UND SCHWIEGERSOHN WEJWARA. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Luise Tluchoř. Berlin, A. W. Hayn's Erben, 1911.

AUSGEWÄHLTE GESCHICHTEN von Ignát Herrmann. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Annie Auředníček (Slavische Romanbibliothek, Band X.) Prag, Verlag von J. Otto, 1908.

ZWEI PRAGER IDYLLEN. (Dvě pražské idyly.) Přeložila Klára Hübschová. „Union" v Praze, únor-květen 1910.

HÄUSLICHES GLÜCK. (Domácí štěstí.) Autorisovaný překlad Em. Schicka. „Union" v Praze, 1911. Též samostatně nákladem Ed. Beauforta.

FOXL - SPITZ und andere kurzweilige Geschichten. (Foxl - Voříšek.) Autorisovaný překlad Viktora Nesslera. „Union" v Praze, prosinec 1913 — březen 1914.

Do esperanta:

FOKSO - NUKSO. (Foxl-Voříšek.) Eldonis Moraviaj Esperanto Pioniroj. Olomouc 1932.

SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANNA

DÍL XLI.

FELÍČKŮV ROMÁN

II.

PG
5038
H45
1905
díl 41

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

IGNÁT HERRMANN:

FELÍČKŮV ROMÁN

DÍL DRUHÝ

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

Právo překladu do všech jazyků i jakéhokoli zdramatisování neb zfilmování a všechna práva vůbec autor si vyhrazuje.

TISKEM ČESKOSLOVENSKÉ GRAFICKÉ UNIE A. S. V PRAZE 1935

FELÍČKŮV ROMÁN

DÍL DRUHÝ

I.

Změna, která se s Felíčkem udála, měla na další jeho vývoj účinek příznivý. Nový tento život již se nepodobal živoření mořské cibule za bezeslunným oknem tet Severýnových, na které vůbec nebylo patrno, zdali roste či domírá, a ve které Felíček viděl podobenství života vlastního. Teď vyrůstal, tělesně znenáhla, rychleji duševně. Zatím sice neměnila se jeho nesmělá, ostýchavá povaha, ale den ode dne pozbýval bojácnosti, která mu byla vštípena stálým brzděním obou tetek, věčným jejich napomínáním a umlčováním. U strýce ni v dílně nikdo ho nezakřikoval: „Nechal toho! — Položil to! — Na to se neptal! — Tomu on ještě nerozumí!“ Tak slýchal u tet co den a téměř deset let. A mrzelo-li je promluviti, upřely naň jen těžký, káravý pohled, který ho zastrašoval skoro ještě více než nevrlá slova. V tom bylo všecko jejich vychovatelské umění. Svou staropanenskou, na všechny knoflíky upjatou zdravovědou zhýčkaly a zchoulostivěly jeho

tělo — Felíček do šestnácti let neokusil vykoupání v širé Vltavě; a místo duše vypěstovaly v něm pouhou dušičku, skrčenou a jako ve dvě dřevěné desky smáčknutou. Felíček bezmála se podobal těm nebohým drobným klášterním chovancům, kteří v netvárném, hranatém stejnokroji, černém nebo šedivém, byli časem jeptiškami voděni po pražských ulicích, ubledlí a zaraženi, kráčející beze slova jako hluchonémí a ztrácející se kdesi jako pouhé přízraky. — Byl svrchovaný čas, že se z toho zajetí vyprostil. Jinak by z něho byl vyrostl hastroš do zelí. Pod krovem strýcovým padala s něho pouta nemoudrého káznění nemoudrých tetek. Ponenáhlu setřásal se sebe zbytky naučené a naháněné úzkostlivosti. A v dílně Turýnkově se učil jisté samostatnosti. Byla to zatím samostatnost až směšně nepatrná, ale po všem, co předcházelo, byl takový počátek nevyhnutelný.

Časem se zarazil v práci, nevěda, kterak dále. Neodvážil se s otázkou k tovaryši, pilně zaměstnanému, netroufal si na staršího učně Tondu, aby se mu snad nevysmál. Nemohl se zbaviti pocitu, že ho ti dva v dílně nepříliš rádi vidí, poněvadž je z jiného těsta a že přišel na řemeslo s jinou přípravou.

V takové chvíle se zdálo, že má Turýnek dva páry očí, taky jedny za ušima kdesi. Neboť mistr postihnuv, že práce na stole jinochově ztichla, obrátil se k němu a otázal se:

„No, no, Felíčku, kdepak se nám uzlík zadrhl?“

Ale již sám postřehl, v čem nový učeň uvázl, přistoupil, ukazoval:

„Tedy teď takhle, mládenče.“

A později říkal dobromyslně:

„A Felíčku milej, to si musíme pomoci! Popadnout šnycar nebo nůžky, kostku a pravítko — říznout, střihnout, propíchnout, založit — nu, jde to tak?“

A již sám konal, k čemu slovy radil, a pojednou Felíček viděl, že to bylo pouhé Kolumbovo vejce. Byl učelivý, žádnou věc nemusil mu Turýnek dvakrát ukazovati.

A když byl jinoch na chvíli někam poslán, řekl Turýnek tovaryši, několikátému to již vyučenci svému:

„Nesmíš ho tak nechávat na holičkách, Vojtěše. Podívej se na něj chvílemi. Není o tu chvilku zahálky, ale aby nepozbyl kuráže.“

„Dyť je to študent,“ řekl tovaryš.

„No ano, Vojtěše, ale tomuhle ho na gymnasiu neučili. Vzpomeň si, jak i tebe jsem někdy musil strčit nosem do klihu, abys věděl, jak máš co namazat. Nech být, knihař z něho bude chlapácký.“

Zdálo se, že mistr dobře předpovídá. Nadarmo Felíček nevychodil šest latinských. Tovaryš Vojtěch vypěstil v sobě hlavně smysl pro formáty knih, pro jejich rozměry a tloušťku. Felíček

však zapamatovával si nejen to, ale jako vycvikovaný čtenář všímal si taky přesných názvů knih a jmen spisovatelů, a za krátký čas, byla-li po nějaké knize sháňka, věděl zpravidla nejlépe, kde leží, ve kterém stohu se utopila. Ve chvílích prázdně, za odpočinku po obědě nahlížel i do knih. Byla to zvídavost řemeslná i čtenářská. Chtěl věděti nejen jak se váže, ale i co do díla přichází. Netrvalo dlouho, a byl takřka živým rejstříkem všeho, co tu na stolech a v policích leželo a na vazbu čekalo. Potom již se Turýnek neptával tovaryše nebo Tondy, ale obracel se přímo k Felíčkovi. „Hochu, kde pak máme toho staframeńta — nějaký přírodopis to byl, pan učitel Souček to přinesl, potkal jsem ho včera, hartusí na to. A zlořečená kniha jako by se do pekla horoucího byla propadla!“

Felíček šel, sáhl, knihu vylovil.

„Sláva, Felíčku! Tu máš, dej se do ní, sešívej. Ty máš oči na tajného u policie, a to si zachovej. Prožluklá kniha schová se ti někdy, máš ji třeba před nosem a nevidíš ji, nezaštěkne!“

Několikátý již týden byl Felíček v učení, když se jednoho večera vrátil k strýci hodně pozdě.

„Kde jsi chodil, hochu?“

„Odnášel jsem vázané knihy k panu doktoru Nežernému na Poříčí. Povídal mistr, že musím i k zákazníkům docházeti.“

„V tom taky mu dávám za pravdu. Musíš se mezi lidmi otrkati. A pan doktor?“

„Prohlížel knihy, je-li vše v pořádku a tak, jak si poručil. Zdržel mě chvíli."

Na Felíčkovi bylo patrno, že má ještě něco na srdci.

„A bylo něco v nepořádku?" otázal se strýc.

„Všechno bylo v pořádku, strýčku. Ale pan doktor — —"

Felíček vázl.

„Nu, což pak?"

Všecek červený dopověděl jinoch:

„Pan doktor mi dal tři šestáky od cesty."

Felíček vytáhl z kapsy nohavice ruku a na dlani ukazoval strýci tři desetníky.

„Nechtěl jsem je vzít, ale pan doktor málem by se byl rozhněval. Prý jsem-li takový pán — —"

Pan Diamant se usmál, na spáncích se mu objevily vraní drápky.

„A tebe to uráží? On arci pan doktor nemůže vědět, že jsi sextán a že máš doma, čeho potřebuješ. Nedělej si svědomí, a dá-li takový pán, jen to vezmi, zvláště kdyby se měl hněvati. Hochu, jsou jiní pánové na světě, kteří přijímají zpropitné, aby něco buď udělali nebo neudělali, a někdy za ně vykonávají, co by nemohli s dobrým svědomím srovnati, kdyby toho svědomí měli. — Ale tedy aby tě ta diškerece nepálila, dej tři šestáky zítra svému kolegovi v učení, a tak učiň vždycky. Myslím, že toho tím nerozhněváš. Ušetřil nohou, bude mít odměnu a ty u něho dobré oko. To taky za něco stojí."

Za nějaký den potom řekl strýc Dominik:

„Kouří váš tovaryš taky?“

„Kouří, strýčku, krátké.“

„Tedy tuhle máš kuba, Felíčku. Až uznáš chvíli, dej mu je a řekni: Strejda mi nabídl doutník, ale poněvadž sám ještě nekouřím, můžete jej vykouřit za mne. Časem přineseš mu zas nějaký. Víš, abys taky u toho měl dobré oko. Je to pouhá pozornost, a Turýnkovi hoši tě budou více náviděti. Rád bych, aby se k tobě všichni tam vlídně chovali.“

Felíčka tato strýcova starost až dojala. Nač na všechno myslí, aby mu měkčeji ustlal!

Minulo léto, a již se taky překlonila větší část podzimku, byl deštivý a mlhavý listopad. Dni se zkrátily, Felíček odcházel z domova za tmy a dávno již byl hluboký večer, když se vracel z práce. Strýc Dominik do té doby těžce nesl kalné dni podzimu, kterými všechen jeho život zesmutněl, rok od roku bylo mu léto kratší, zima delší. Když se nade vším rozestřela podzimní sychravina a když se okázal prvý řídký sníh, tu panu Dominikovi bylo, jako by se nad ním svět a život uzavíral a jako by hleděl v bezednou a beznadějnou hlubinu. Tesklivě počítal tu léta, po každé v něm zaklovala myšlenka: Jak dlouho ještě to potrvá? Zdali šťastně přepluji také tuto zimu? Pak nemíval jiné útěchy než večery v hostinci a nemohl se dočkati chvíle, až zapadne ve svou denní společnost. Pohříchu však i tato stará

družina se ponenáhlu tenčila. Čas od času ubýval z ní člen. Buď jej smetl podzimek, nebo odcházel v drsném únoru či v ošidných, záludných dnech časného jara. Po každé takové ztrátě sedávali zbývající stolovníci zamlklí. Vyhýbali se sice úzkostlivě zmínce o nebožtíku, ale všichni na něj vzpomínali a všichni měli mrazivý pocit, že tu kdesi nad nimi, až u samého stropu, sedí neviditelná, ale vidoucí příšera, cení žluté zuby a posupnými prázdnými jamkami zkoumá, kdo z nich dozrává na další žeň. Potom se rozmávne holým hnátem, kosa zasviští — —. Ba, některým z těch starců, kteří vypadali, jako by již napolo žili na onom světě a měli nevysvětlitelný a nezbádaný styk s tajemnostmi všeho, co leží za hrobem, zdálo se již nyní, že slyší podivný svist ve vzduchu. To ta příšera přejížděla kostnatým prstem břit kosy, jako by ji brousila. Všichni sice stýskali na život a jeho trampoty, skoro všichni naříkali si na nějaký neduh, z něhož „jen ta Zubatá je vysvobodí", jak se bezděky utěšovali, a přece všichni se obávali toho neskonale trudného dne, jehož večera již nedožijí. Trochu směšné příchuti dodávala té obavě starost jejich, aby neodešli na sklonku měsíce nebo na samém počátku nového, před vyplácením pensí. Stalo se, že pan vrchní inspektor Šafránek, vrátiv se jednoho dne od hlavní pokladny, kde přijal výslužné, zachvácen byl mrtvicí dříve, než si peníze doma ještě jednou přepočítal. Tu jeho druzi, když se

vraceli z pohřbu, navzájem si povídali: „Ale štěstí měl při všem tom! Peníze si vybral.“ Jak asi o svém štěstí soudil sám pan vrchní inspektor Šafránek, nikdo nezvěděl. Nebo již se o tom nemohl vyjádřiti. —

V prvý ten podzim, kdy u sebe měl společníka Felíčka, kráčel pan Dominik o něco veseleji než poslední léta. Byli dva, panu Dominikovi neprojíždělo již skučení Meluziny za nocí všemi kostmi. Stará Vopičková skoro co večer poznovu naložila do kamen a v obou ložnicích se rozestíralo příjemné teplo. Felíček vyprávěl strýci o svých zkušenostech v dílně a někdy mu i předčítal z knihy, kterou mu mistr Turýnek potají zapůjčil, aby neviděl tovaryš Vojta nebo učeň Tonda. „Nedělalo by to dobrotu,“ říkával, „vynášeli by mi to taky.“ Ale to tak říkával jen pro strach židovský. Hoši bez dovolení si vynášeli všeliké knížky do svého brlohu, a tam je při malé lampičce pročítali. Ovšem si vybírali knihy jiného rázu, než o jaké žádával nový učeň, který měl vybroušenější vkus.

Pan Dominik naslouchával Felíčkovi, ale přes tu chvíli volal ke svému předčitateli:

„Halt, Felíčku, to zas je zatrápené slovíčko, kterému nerozumím. Řekni mi to po německu.“

A když Felíček přetlumočil, říkával starý pán:

„Ale šlaka tedy, hochu, proč se taková slova píší! Líceň — údobí — neochvějný — úchvatný — kdo tomu má rozumět!“

„Já rozumím předobře, strýčku," poznamenával Felíček skromně. „A ve škole jsme všichni rozuměli."

„E, hochu, to jsou zbytečné vymyšlenosti! Kam s tím! Řekni to dole Vopičkové, uvidíš, jak na tebe tlamu otevře."

„Vopičková snad, strýčku. Ale čtenář inteligentní — —"

Felíček se zarazil. Zdálo se mu, že se zaběhl, že by strýček mohl býti uražen, nejsa pokládán za inteligentního dost. Ale pan Dominik poslouchal dále trpělivě a dokonce se snažil, aby stačil chápati vše, co mu jest předčítáno. Jen někdy ještě, když lezl do postele, vrčel k sobě:

„Zatrápená slovíčka! Úbor! Zejtra to dám pánům u Ježíška hádat — ať se propadnu i s postelí, uhodne-li někdo, co to je. Nač se to vymejšlí!"

Potom se chopil své Bohemie, ale po několika řádkách klížily se mu oči. Skoro jen po paměti se chopil plechového kornoutku, překlopil jej na plamen svíčky a za pět minut chrupal pevným spánkem přes všechny záhady jazykové — a chrupal až do rána.

Potom jednoho večera strhl se špalíčkového kalendáře — čili bloku, jak pan Dominik po starém zvyku důsledně říkal — lístek uplynulého právě dne, chystaje si tak již zítřek. Při tom odhrnul i cíp lístku dalšího, a náhle zvolal:

„Saprlot, Felíčku! Pozejtří dvacátého listopadu je tvůj svátek. Ani jsem nevěděl."

Na lístku pod velikou dvacítkou bylo vytištěno písmem rovněž hodně tučným: Felixe z Valois.

Felíček se zarděl nad pozorností strýcovou, ale neodpovídal ihned.

„To si uděláme dobrý den, kamaráde," dodal pan Dominik.

Rád se chápal v pokročilou tu dobu každé příležitosti, aby něco mohl oslaviti. Zkracoval si tak šerý podzimek a zimu.

„Vlastně strýčku — —" napověděl Felíček.

„Což pak vlastně?"

„Vlastně můj svátek není dvacátého listopadu. Tetinky ovšem to tak zavedly."

„Cožpak tetinky skládaly kalendář? To dělají na hvězdárně, a svaté k tomu dodává konsistoř."

„Ale pokud jsem byl malý, u Turýnků, slavívali mé jmeniny dvacátého prvého května. Pěstounka říkala, že to je tak správné, a vždy v ten den mi přinášela z trhu kytici šeříku nebo jiné květiny. Ale když jsem přišel k tetinkám, povídaly, že to není v pořádku. Svatý Felix květnový byl prý pouhý kapucínský fráter v Římě, ale mým patronem že jest svatý Felix Valoiský, a to prý byl královský princ a zakladatel řádu k vykupování křesťanských otroků z tureckého zajetí. Tedy mi svátek přeložily na dvacátého listopadu."

Na tváři páně Dominikově povyskočil úsměv, vyšlehly vraní nožky podle očí, a staroch řekl:

„Ale to taky je tvým tetinkám podobné. Odjakživa hledaly protekci a honoraci, taky na nebi. Nakonec je to snad jedno, svatý jako svatý."

„Pravda, strýčku," přisvědčil jinoch. „Ale v květnu bývalo to veselejší. Bylo jaro, teplo, a vždy již byly květiny. Zdá se mi, že posud čiji vůni pěstounčiných kytic."

„Kolik pak těch pugétů můžeš pamatovati?" pronesl strýc s pochybou. „Vždyť jsi byl pouhé dítě."

„Pravda, strýčku, snad vzpomínám na dva, nanejvíc na tři takové dny. Ale, věříte-li, že se mi vždy zdá, jako by to bylo trvalo mnoho let?"

Strýc Dominik mávl pravicí ke hlavě a přejel dlaní čelo, jako by mouchu zaháněl. Ale to snad se mu vybavila taky nějaká stará vzpomínka. Hleděl chvilku na Felíčka, pokývl hlavou a promluvil:

„Pravdu máš, hochu. Po letech — po letech se takové vzpomínky v mysli prodlužují. Trvávalo cosi jen rok, ba jen jediné léto, a člověku pak po mnoha letech připadá — —"

Nedopověděl. Zasmušil se, rty se sevřely, zraky jeho zaletěly k oknu, ale venku za oknem byla tmavá listopadová noc. V hloubi této tmy bylo dávno utopeno vše, nač pan Dominik teď pomyslil. I vrátil se pohledem k Felíčkovi a řekl:

„Tedy ti povím, hochu: když ti tetinky patrona vyměnily, uděláme to taky tak a vrátíme se zase k tvému májovému svatému kapucínu. Jsi srozuměn?"

„Jsem, strýčku," řekl Felíček potěšen.

„Ale abys nebyl o nic ošizen, pro letošek oslavíme tvůj svátek pozejtří, naposled. Souhlasíš?"

„Jak uznáte za dobré, strýčku," řekl Felíček . . . „Byl bych se dočkal až do května."

„Cožpak víme, kam se kdo z nás do května poděje! Pozejtří máme svatého Felixe — Felíčkův svátek. Basta."

Druhý den, v předvečer svátku svého, když se Felíček vrátil z práce, přivítal ho strýc v náladě jaksi povznešené, slavné, a řekl:

„Tak vidíš, že zítra musí býti tvůj svátek. Kdybych to nebyl už včera sám ustanovil, rozhodly to tetinky — vlastně tetka Viléma. Tuhle ti přinesla vázané."

A podával Felíčkovi objemný balík.

„Totiž holka to přinesla, ale tetka přišla s ní. Košile ti ušily, punčoch napletly, kapesní šátky ovroubily, teplý oděv na zimu prý v tom je, a kravátky a čert ví, co ještě. A vzkazuje ti gratulaci — od obou, toť se ví — a mnoho zdraví ti přeje. No, máš radost?"

„Mám, strýčku."

Ale Felíček to řekl nějak váhavě a výraz jeho nenasvědčoval radosti přílišné. Posud nevěděl nic o svém dědictví, nevěděl taky, co byl strýček se slečnou Vilémou ujednal, a nevěděl, že tyto dárky byly pořízeny vlastně za jeho peníze. Nenadálé obdarování jej zavazovalo a tísnilo. Neočekával od milých tetinek již pranic.

„Neřekl jsem tetce Míně ani slova, že budeme oslavovati patrona tvého zase v květnu. Rozumíš mi? My dva na jaře, tetky budou choditi v podzimku — budeš míti dva svátky a dvoje vázané. Podívej se, jak je strejda mazaný."

Pan Dominik se zasmál vlastnímu taškářství.

„A ještě něco, hochu. Zatím jsem poděkoval za tebe, ale myslím, že se sluší, aby ses poděkoval také ty. Mohlo by to být v neděli dopoledne."

„K tetinkám?" vyhrkl Felíček, a balíček div že mu nevypadl z rukou.

„No, neboj se, hochu, půjdu s tebou. Nemůže tě potkat nic nepříjemného."

Felíček již kladl balík na židli a řekl:

„Jak poroučíte, strýčku."

Řekl to všecek sklíčen, jak odsouzenec.

„Neporoučím, hochu, jen radím. Je-li ti to však tuze proti srsti, počkáme ještě."

Zraky strýcovy utkvěly zkoumavě na tváři jinochově.

Felíček sepjal ruce.

„Strýčku, nehněvejte se na mne. Ale ještě necítím dost odvahy, abych se postavil tváří v tvář tetinkám. Snad bych se mohl poděkovati zatím dopisem. A pak někdy později — —"

Nenadál se Felíček, že po jeho slovech rozloží se na tváři strýcově výraz uspokojení, a nechápal toho. Panu Dominikovi bylo jeho vzpírání právě vhod. Felíčkova ochota k návštěvě byla by v něm vzbudila žárlivost. Chtěl míti chlapce pro sebe,

nechtěl se o něj s nikým děliti. Ani na hodinu. Zamnuv dlaněmi řekl:

„Dobrá, Felíčku, napíšeš psaní. Na visitu máme času dost.“

Jinoch se zaradoval. Toto rozhodnutí bylo mu nejmilejším darem. A teď teprv upřímně se těšil na zítřek.

II.

Neděle a měsíce ubíhaly a zapadaly v toku všedního, jednotvárného života, a již všichni, kdo měli jakýkoli zájem na osudech jinochových, uvykli myšlence, že se Felíček nadobro se školou rozžehnal. Již i stará Vopičková v přízemním svém kutlochu se spřátelila s nepochopitelným obratem v prvém patře, a té to dlouho nešlo na rozum. Po mnohém přemýšlení o té věci si vymudrovala, že asi milostpán domácí má zvláštní příčiny, proč dal mladého pána na řemeslo. Nebo o tom, že si tak Felíček sám rozhodl, ani se babce nezazdálo. Je v tom asi nějaká rodinná sudba. Vopičková vůbec od samého počátku měla všeliké pomyšlení o vzájemném poměru a vztahu milostpánově k jinochovi, který jednoho dne tak nenadále vpadl do domu a do domácnosti jejího velitele a tak se v ní usadil, jako by tam právem náležel. Vědělať ona, že se na světě dějí věci velmi podivné, a tím podivnější, čím větší panstvo. Vzdálená minulost páně Diamantova byla jí ta-

jemstvím, ale kdožpak ví, jaké byly jeho spády — Vopičková však byla i žena dost opatrná a dávala si pozor na hubu. Nikomu na světě nezjevila, co si o celé historii myslí. Mohla by si hubu spálit a rozžehnati se s bydlem, které si chtěla zachovati do smrti. Však to někdy propukne. Felíček jako dříve i nadále jí zůstal „mladým pánem", již proto taky, že ho tak nazýval sám pán domácí, kdykoli se o něm zmínil.

Jediná toliko byla osůbka, jediná hlavička, která dlouho nemohla pochopiti změnu, která se s Felíčkem udála. Že přestal nositi pod paždím hromádku školních knih, že oblékl režnou halenu i zástěru a dal knihařské dílně přednost před školou. Že pojednou páře a zas na svazovačce sešívá knížky, že se patlá v hrncích škrobu a klihu, že běhá po Praze jako každý jiný učeň a že ho mistr Turýnek posílá s náručemi hotových vazeb k zákazníkům.

Ta nechápající hlavička náležela Martičce, asi třináctileté dceři Bartoloměje Turýnka.

Této odrůstající školačce byl Felíček do té doby zjevem tak říkajíc svátečním. Ledacos o něm pochytila z hovoru svých rodičů a taky ho již několikráte viděla, v jeho nemoci s matkou ho navštívila. Tehdáž příbytek slečen Severýnových vzbudil v ní nesmírný dojem. Do té chvíle neoctla se v domácnosti tak vznešené, nespatřila nábytku tak pěkného a lesknoucího se jak zrcadlo, nábytku, který jako by tu stál jen pro parádu

a ne pro všední potřebu; po prvé ji tu obklopily stěny pestře malované, na stěnách nepovědomé obrazy ve zlatých rámcích, na skříních vzácné hodiny, odbíjející stříbrným zvukem, a vázy s umělými květinami, podlahy postřené koberci, až se podivila, že se po takových věcech smí šlapati. Všechno se tak lišilo od jejich skrovného, řemeslnického příbytku, všechno bylo v jejích očích neskonale nádherné. Arci taky ze všeho na ni vanul chlad cizoty a neobyčejné vyvýšenosti osob, které v té nádheře obývaly, až ji obestíral pocit, že by v tom sama nechtěla žíti, že by tam byla jako zakletá. Již samo srovnání: jejich příbytek v Jakubské ulici v přízemí, odkud je několik jen kroků do průjezdu, na dvoreček i na ulici, a tuto několikapatrové schodiště, vysoké a rozlehlé, ponuré a ztichlé, jako klášterní; doma, v Jakubské ulici, byly dveře všech bytů v domě skoro stále otevřené, na pavlačích od rána do večera plno lidí, hlavně dětí, z otevřených oken halasil hovor i zpěv, časem arci taky váda, život nájemníků s všelikými rodinnými důvěrnostmi přenášel se z bytu na venek, na oči všech sousedů; tuto v Krakovské ulici viděla sice mnoho dveří, natřených oslnivou bělobou, ale veškeré ty dveře byly těsně zavřeny a snad i zamčeny, jako by zastíraly hluboká tajemství neznámých lidí, za nimi se skrývajících. Nikoho tam nepotkala na schodech, nikoho na chodbách. Přes všechnu studenost Martička v tom domě viděla cosi velikého, slav-

ného, ale taky tísnivého, jako každé dítě vyrůstající jak ona, kterému jest ulice polovičním domovem a taky vychovatelem. A v tomto domě, ve kterém nebylo žádného skřeku a jekotu, žádného slyšitelného smíchu ani nadávek, vyrůstal a žil Felíček. Dům i lidi, kteří jej naplňovali, jsouce sami neviditelni, zpodobovala si Martička v jedinou představu, a v jejích očích výkvětem toho panského sídla byl Felíček Severýnů. Kdykoli k nim přišel, byl oděn v látky, z jakých její tatínek neměl ani šatů svátečních. Vždy byl čist jako po koupeli a všecek voněl, jak se Martičce zdálo. Nemohla si ani pomysliti, že by se tento jinošík náhle rozběhl Jakubskou ulicí jako všichni ti hasačerti, kteří ji naplňovali křikem od rána do večera; že by zdvihl kámen či kus cihly, aby hodil po některém z těch drobných uličníků, že by se v zimě s jinými haranty puškoval sněhovými koulemi a že by se na jaře brouzdal kalužemi z tajícího, špinavého sněhu. Dokonce již si nemohla pomysliti, aby Felíček vylezl z některého vikýře půdy nad pavlačí a drápal se po střeše někam až za komín, jak vídala časem ty malé pekelníky v domě, kteří pak nechtěli dolů a domů ani na rozhořčené povely matek, uděšených obavou, že ta čertova kvítka spadnou střemhlav do dvora a zabijí se. Felíček dojista ničeho takového nebyl schopen, ani kdyby mu to kdokoli poroučel, Felíček byl synkem z nedostupné rodiny, Felíček byl v očích toho děvčátka vzorem

nejmravnějšího človíčka, uhlazeného studenta, byl jí taky skoro již mužem dospělým a dojista pln všelikých vzácných vědomostí.

A pojednou tento mladý, elegantní panáček jest jejich učedníkem! Učedníkem jako Tonda, který v první čas učení a ještě dlouho potom běhával bos, aby ušetřil bot, pro kterého jako by nebylo vody v kašnách, kterého matka Turýnková musila každé neděle honiti k umyvadlu, aby aspoň v den Páně vypadal jako k obrazu božímu stvořený.

Všechno to nedovedla si Martička v drobné hlavě srovnati. Kterak se to událo? Co vyvedl, že musil jíti na učení? Kterak jej mohl její tatínek přijmouti za učedníka, obléci jej v halenu, opásati zástěrou, ukládati mu všechny práce, které byly hodny jen chlapce rázu Tondova? To byly záhady pro tu malou duši zatím naprosto neřešitelné.

Martička sama již byla školačkou pokročilou, žačkou školy měšťanské. Otec Turýnek sice vrtěl hlavou, když mu s tou prosbou přišla po prvé, soudil, že jí nadobro stačí škola obecná, do které by mohla chodit až do čtrnácti let. Ale maminka Fronka přimlouvala se tak dlouho, až tatík povolil, a Martička tedy šla na měšťanku. Byla to tichá, zamlklá holčina, skoro se hrozila rozloučení se školou, již napřed je oplakávala.

V létě, když se vrátila ze školy, sedávala v koutě dílny, u okna, a tam vypracovávala své

úkoly, dokud bylo viděti. V zimě sedávala pod velikou lampou petrolejovou, a tak se zabírala ve svou práci, že již ani neslyšela šramot kolem sebe, kutění trojího páru rukou, natřásání složených archů, klapot a skřípot knihařských hoblíků, natloukání hřbetů kladivem, chřestot nožů a nůžek, svištění šnycarů do papíru a lepenek. Skoro po každé ji překvapilo, když práce se soumrakem ztichla a když i na ni maminka Fronka zvolala:

„Ale tak už toho nech, dítě! Zkazíš si oči."

Trochu jinak bylo, když do dílny přibyl Felíček. Sedávala sice dále na svém místě, psala a počítala. Felíček rozbíral knihy, oškraboval se hřbítků klih a škrob, rovnal, sešíval, všecek ponořen v práci, ale chvílemi bylo mu, jako by na sobě cosi cítil, co ho nutkalo, aby se ošil, vzhlédl. A když vzhlédl, vždy jeho zraky jako z neznámého rozkazu zaletěly právě v koutek, kde seděla Martička, a tu se střetly s jejíma očima, do široka otevřenýma a na něj upřenýma. Holčička sice hned sklopila zraky k sešitu na stole, ale Felíček přece po každé uhodl, že Martička již chvíli nepsala a nepočítala, nýbrž na něj se dívala, na jeho skloněnou hlavu i na ruce, kterak se tu ohánějí. S počátku se domníval, že jej pozoruje, koná-li dílo správně, a byl pln rozpaků. Ale ve zmatek upadala vždy také Martička. Byvši dopadena při takovém pozorování, chýlila hlavu níž a níže ke svým úkolům, a potom drahnou chvíli se neodvážila ke mladíku pohleděti.

*

Tak bylo první čas. Felíček a Martička neměli jiných styků než tyto pohledy; u ní dětsky udivený i pátravý zároveň, u něho překvapený, ostýchavý. Byly to jen chvíle odpolední, kdy se na hodiny vídali. Nebo ráno, když Felíček přicházel do práce, bývala Martička již po snídani, ustrojena do školy, brzy odcházela a vracela se domů až v poledne. V polední přestávce po jídle učila se něčemu, zas odcházela do školy a vracela se o čtvrté, o páté. Nebylo příčiny, aby spolu rozmlouvali, a Felíček o to ani nestál. Dříve, pokud jen občas bývalé pěstouny navštěvoval, nevšímal si hrubě drobné jejich dcerky. Neměl s ní o čem hovořiti, hráti si neuměl a nechtěl. Kterak si hráti s holčicí? Ale hlavně se na ni díval jako na pouhé děcko. Ve věku obou byla tři, čtyři léta velikým rozdílem. Skoro si jí ani nevšímal. Sice již tehda Martička se na něj dívala velikýma očima, Felíček však sotva ty pohledy na sobě cítil. Nevšímal si jich, byly mu lhostejné. Obíral se docela jen vlastními pocity, jsa naplněn touhou a steskem po něčem ztraceném. Dychtivě přicházel, s lítostí odcházel. Tehdáž nemohl pomoci ani tatík Turýnek, ani máma Fronka. Kdež pak Martička!

Nyní, když byl s Martičkou pod jednou střechou, když ji denně vídal, změnilo se to nějak, ale nikterak na radost Felíčkovu. Od rána do poledne měl pokoj, žačka byla ve škole. Ale již při jídle pocítil, jak je cílem její pozornosti. Seděla naproti němu, slova nemluvíc, hleděla si talíře

Jestliže však pozdvihla zraky, nedívala se na tovaryše Vojtěcha ani na Toníka, ba ani na rodiče, toliko na něj. A potom odpůldne od svých úkolů. A čím dál určitěji si Felíček uvědomoval, že mu v novém tom okolí, jinak milém, drobná Martička skoro překáží. Ani teď spolu nehovořili, jeden druhého se ostýchali, Martička se až styděla. V jejích očích pořád ještě byl studentem, který už mnoho ví, a ona věděla tak málo.

Bylo kdysi k poledni, nad Prahou se strhla hrozná bouře s neustávajícím lijavcem, který jako by chtěl všechny ulice vyplavit. Chvíli paní Fronka čekala, konečně řekla starostlivě:

„Prosím vás, Felíčku, tu máte deštník, jděte Martičce naproti do školy, sice přijde na hadr zmáčená — a bude se bát hromobití."

Šel tedy Felíček a přivedl Martičku již zmoklou, ustrašenou a prostydlou.

Jindy se lilo od samého rána, Felíček přišel do práce jako hastrman. A zase požádala paní Fronka:

„Felíčku, vemte deštník, doveďte Martičku do školy."

Doprovázel tedy Felíček Martičku. Cestou slova nepromluvili, až ve školních vratech řekla dívčina:

„Děkuju vám pěkně."

Felíček odcházel a skoro sám na sebe se zlobil, že byl tak němý. Ale o čem by měl s žabkou hovořiti?

Potom se stalo častěji, že byl poslán s Martičkou nebo pro ni, někdy i něco nakoupit, a konal tyto rytířské služby jako stroj. Přemítal jen, kdo chodil s dívčinou dříve. Toník? Až se na to jednoho dne Martičky zeptal.

„Ne, Toník nikdy," odpověděla dívčina. Vždycky maminka. Ale když má tolik práce doma . . ."

A tehda Felíčkovi skoro zalichotilo, že paní Fronka svěřuje dceru jeho ochraně a dozoru. Dříve se mu zdálo, že jest posílán jako služka, nyní si připadal jako guvernantka.

Dlouhou chvíli kráčela dívčina podle jinocha mlčky, až pak náhle k němu pozdvihla zraky, tak dětinsky upřímné, a pronesla ostýchavě:

„Snad se o mne maminka bojí. Jednou by byli malou holku z domu přejeli. Ale já už nejsem žádné dítě."

A to bylo zatím vše.

Později však byl Felíček povolán k něčemu důležitějšímu. Dlouho se dívčina ve svém koutku párala s nějakým úkolem, bylo zřejmo, že si neví rady. Felíček to uhádal jen z toho, kterak ve tváři hořela, hlavu o dlaň opírala, tužku slinila a přece nepsala. Tehda za celé odpoledne jen jednou se na něj podívala, a Felíček zpozoroval, že se jí oči lesknou jako zaslzené. Bylo tomu tak.

Přišla k ní matka, sklonila se nad ní, šeptaly chvíli, až konečně řekla paní Fronka, krčíc rameny:

„Tomuhle já nerozumím, dítě. Ale tak tedy se zeptej Felíčka."

Martička dlouho zápasila, až nakonec, když už tovaryš složil práci a oblékal se, aby na chvíli vyrazil, a když jí hrozilo, že taky Felíček odejde, odhodlala se a v nesmírné tísni se k němu uchýlila. Až se zajíkala, když mu přinesla čítanku, okázala nějaký článek a nesnadno ze sebe vypravila:

„Z toho máme vypsati všechna podstatná jména srostitá a všechna odtažitá, a já o některých nevím — —"

Dále nemohla.

„Ale Martičko, neplačte, počkejte. S tím budeme brzy hotovi."

Chopil se tužky, čtvrtky papíru, sledoval článek v knize a rychle psal ve dva sloupce: Srostitá — odtažitá.

„Tu to jest," řekl, když byl u konce. „Zdá se mi, Martičko, že vám ten pojem činí obtíže. Zatím tedy si opište úkol na čisto, a zítra vám to jasně vysvětlím. Nic si z toho nedělejte. Mně to kdysi taky nešlo do hlavy."

Martička snad ani nepochytila, co jí tu mladík slibuje. Hleděla jenom na popsanou čtvrtku očima do široka rozevřenýma, jako byla dříve sledovala jeho rychlé psaní, a Felíček jí vyrůstal v člověka bezmála vševědoucího. Nad čím seděla dvě hodiny, Felíček rozřešil za pět minut!

III.

Druhý den v polední přestávce otázal se Felíček Martičky:

„Opsala jste si včerejší úkol?“

„Opsala,“ přisvědčila holčina.

„Přemýšlela jste o všech těch slovíčkách? Porozuměla jste všemu?“

„Skoro všemu. Jen s několika bych si nebyla věděla rady, kdybyste mi nebyl pomohl.“

„Na příklad?“

„Napsal jste slovo prst do srostitých. A potom dále jste napsal prst boží do slovíček odtažitých. Tomu jsem nerozuměla.“

Felíček se usmál. A vztyčiv ukazováček pravé ruky řekl:

„Hleďte, Martičko, toto jest prst. Vidím jej, mohu jej omakati, říznouti do něho. Je to věc. Ale zdali kdo viděl a mohl omakati prst boží? To jest pouhý pojem, řečeno jen obrazně. Chápete?“

V očích Martiných se rozsvětlilo.

„Ano, to chápu,“ řekla radostně.

„Vidíte! Celkem byl váš úkol dost prostý, poněvadž i sám článek v čítance byl jednoduchý. Ale mohlo by se vyskytnouti něco složitějšího, v čem by se třeba ani vaše učitelka nevyznala.“

„Slečna učitelka?“ podivila se Martička. „Slečna učitelka ví všechno, musí to věděti.“

Již měl Felíček na jazyku nějakou námitku, ale vzpomněl na svá léta školácká, kdy učitel

v jeho očích byl vzorem dokonalosti, nádobou veškeré moudrosti, a každý jeho výrok téměř neomylný. Na gymnasiu neměl již té pevné víry. I řekl jen:

„Ano, Martičko, slečna učitelka ví mnoho, a hleďte, abyste si všechno zapamatovala. Budete-li přes to někdy zase v nesnázích, přijďte ke mně. Rád vám pomohu, pokud jen dovedu."

Martička teď rozšířila zraky, právě tak, jako činívala, když Felíčka pozorovala od své práce, a řekla vážně:

„Vy dovedete všechno, Felíčku."

Tak vážně to pronesla, že se Felíček zasmál.

„Kdo vám to řekl?"

„Vím to," odpověděla Martička s výrazem nezvratného přesvědčení.

Potom za několik dní vrátila se Martička ze školy a po jídle se vytasila s nějakým školním sešitem, jejž ostýchavě, skromně podávala Felíčkovi.

„Co je to?" tázal se.

„Sešit úkolů. Dnes nám je slečna vracela. Podívejte se na poslední popsanou stránku."

Felíček rozevřel sešit. Na stránce, kterou Martička naznačila, byla napsána tučná červená jednička s vykřičníkem. Byl to úkol, při němž Felíček byl nápomocen. Ani slůvko v celém úkolu nebylo přeškrtnuto neb opraveno.

Usmívaje se, pohlédl Felíček na holčinu.

„Nu, to je známka velmi dobrá, Martičko."

Školačka se zapýřila.

„Nejlepší," zašeptala. „Jednička s vykřičníkem. Žádná spolužačka to neměla tak vypracováno. Arci," pýřila se Martička víc a více, „taky bych to tak neměla, kdybyste nebyl pomáhal. A slečna to poznala."

„Co poznala?"

„Že to všechno není z mé hlavy. Nechala mě tam, až dívky odešly, a ptala se: Dělala jsi to jen sama, Turýnková? — Nesmíme lháti, i řekla jsem: Pomáhal mi náš Felíček. — Kdo je Felíček? — Učí se u nás, řekla jsem. — Pro Boha tě prosím, divila se slečna, co pak ten pan učedník študýroval? — A já jsem řekla: Šest latinských škol. — Ale teď jste měl slečnu vidět, Felíčku! Vykulila na mě oči a řekla: Vy máte učedníka se šesti latinskými? Marto Turýnková, toho si važ, ten může býti tvým domácím učitelem. Bude-li tatínek míti vždycky takové učedníky, můžeš jít potom na universitu. Proto máš ty jediná takový pěkný úkol. — A smála se."

Martička jen hořela, když to vyprávěla. Felíček se usmíval víc a více, až konečně řekl:

„Budoucně tedy musíme mít úkol s nějakou chybou, aby slečna neuhodla, že jste ho nevypracovala sama."

Martička se chvilku dívala na jinocha velikýma očima, červeň z její tváře mizela. Posléze řekla:

„Ne, Felíčku, to ne. Ale budu se tolik učiti, abych se žádné chyby nedopustila. Chcete být mým domácím učitelem?"

„S radostí, Martičko. Jen se mi se vším svěřte."

Teprv po rozmluvě s Felíčkem pochlubila se Martička matce dobrou známkou i slibem Felíčkovým, a paní Fronka řekla jí:

„Však bys lepšího učitele nenašla."

— — —

Blížily se vánoce, a pan Dominik chodil nějak roztržitý. Měl tolik dobré vůle těšiti se na ně, ale vždy mu do toho lezla pochybnost, zdali se mu vydaří po jeho přání. Díval se po očku na Felíčka, začne-li o nich, ale Felíček se nezmiňoval ani slovem. Krom toho mladík přicházel nyní čím dál později domů. V dílně bylo mnoho práce, jako před svátky všady, a Bartoloměj Turýnek říkal svým lidem:

„Nic naplat, hoši, musíme to do Štědrého dne všechno strhnout. Každý chce mít svou věc na svátky — po svátcích by nám to zde nechali. Tedy si hodinku nebo dvě přidáme. Zato si ve svátky pohovíte."

Tak se polední přestávka v dílně krátila, večerní práce se prodlužovala. Od počátku prosince vypomáhala v dílně taky paní Fronka, jak jen mohla z kuchyně utéci, nakonec i Martičku zapřáhli do všelikých drobotin. V knihárně je práce dost i pro „paclíře", jak říkával mistr Turýnek. Nedělní prázdeň na ten čas pominula. Tak i Felíček musil do poslední chvíle dodržovati.

Že „musí", zdálo se aspoň paní Fronce, a již

několikráte zažehrala, že jest na Felíčka té roboty mnoho. Konečně pak udeřila na pana Bartoloměje, když jinoch zas až po deváté hodině domů odešel a když Vojtěch i Toník ve svém kumbále zmizeli.

„Povídám, Bartoloměji, od zítřka bude Felíček choditi domů jako dříve, v osm večer. Co si pomyslí pan strýc, že mu ho tak utaháme?“

Bartoloměj Turýnek se podíval na choť a řekl:

„Měj rozum, holka. Je to učení. Táhneme všichni.“

„Ale že Felíček, to nebylo se starým pánem vyjednáno,“ vzpírala se paní Fronka.

„Povídám, abys měla rozum, holka,“ řekl stejně rozšafně mistr Bartoloměj. „Dělalo by mi to v dílně zlou krev. Musí Vojtěch, musí Tonda, musí tedy taky Felíček. Nerad bych, aby mi druzí dva reptali, a měli by pravdu. Již to, že Felíček chodí domů a je sproštěn všelikého toho domácího podělkování, je náramná výminka. A krom toho ti povím, holka, že mi pokoná již hodný kus díla, a tu by mi teď ty jeho večerní hodiny chyběly. Vzpomeň si, jak si onehda prst pořezal a nemohl den pracovat; hned jsem cítil, že nám dvě ruce ubyly. Děláš i ty, a taky Marta.“

Přes tento správný mistrův rozklad umínila si paní Fronka, že vysvobodí Felíčka na vlastní vrub. Tak druhý den, po krátké přestávce, vymezené večeři, zavolala jinocha do kuchyně a pošeptala mu:

„Felíčku, vynesla jsem vám sem zimník a klobouk, oblečte se, jděte domů, ať pan strýc nečeká. Do dílny už nechoďte."

Ve snu by jí nebylo připadlo, že se tomuto jejímu opatření a dobré vůli vzepře sám Felíček. A on tak učinil.

„Ví o tom taky mistr, mamino?"

„O to se nestarejte. S tím si to vyřídím."

„Ale já nepůjdu, mamino. Od práce neodejdu."

Paní Fronka vyvalila oči.

„Ano, mamino. Kterak bych mohl odejít, když je každé ruky potřeba? Hověli jsme si v létě dost, a teď, když jakživ po prvé jsem trochu užitečný, měl bych utéci?"

Felíček již nečekal na nic dalšího, a vrátil se kvapně do dílny. Obával se, že by jej máma Fronka násilím vypudila. Vědomí, že je skutečně užitečný, naplňovalo jej pýchou a hrdostí.

Paní Fronka skoro se chtěla hněvati, že pohrdl její mateřskou péčí, ale nedovedla to. Panu Bartoloměji se o tom ani slovem nezmínila. Vidouc, že v tom zápase podlehla nejen muži, ale i Felíčkovi, neopakovala již svůj pokus. Chvílemi jen se lítostivě na jinocha zadívala, jak si pot s čela stírá.

Pan Diamant už dávno na hocha s večeří nečekal, ale sedávaje sám, pozbýval chuti k jídlu. Stýskalo se mu i po večerním pohovoru s Felíčkem. Přicházel o deváté, někdy až o desáté, a tu

pan Diamant již neměl svědomí, aby jej zdržoval, ač by rád byl cosi projednal. Sám Felíčka honíval do postele, aby se na zejtří dosyta vyspal.

Konečně zbýval do svátků již jen týden. A tu tedy pan Dominik řekl:

„Podívej se, hochu, jak čas utíká. Vánoce za dveřmi!“

„Však je v dílně cítíme, strýčku. Máme práce až do Štědrého večera — a jen budeme-li se vším hotovi.“

„Oddechneš si, hochu, až bude po všem, viď?“

„Ba, strýčku, mě to těší,“ ujišťoval Felíček. „A hlavně mě těší, že moje pomoc taky už za něco stojí.“

Ale to nebylo, o čem pan Diamant chtěl hovořiti. Jinou věc měl na srdci.

„A kterak my si to na svátky zařídíme, co?“

Felíček se díval na strýce, neodpovídal. Toto mlčení bylo starému pánu podezřelé.

„Ptám se proto, hochu: kdyby se tak stalo, že by tetky přišly s pozváním na Štědrý večer, co bys tomu říkal?“

Na to Felíček věru nemusil odpovídati. Strýc viděl již na jeho tváři, jak by odpověď dopadla. Na tu taky nečekal. Ani sám si nemyslil, že by tetky mohly přijíti s pozváním. Tento nápad byl jen jeho drobnou lstí válečnou. Chtěl se tak ponenáhlu dostati k jádru věci. Proto se vytasil s nápadem o pozvání tetek Severýnových, ale vlastně

se obával, aby mu v ten den Felíčka neurvali Turýnkovi. Pravda, mohl vše stručně rozhodnouti a říci: Budeme doma. Ale pan Diamant ani slovem nechtěl Felíčka přemlouvati. Felíček neměl míti vědomí, že to neb ono musí učiniti z pouhé vděčnosti, že je povinen a zavázán tak udělat.

Když jinoch neodpovídal, pokračoval strýc:

„Kterak pak bývalo u tetek na Štědrý den? Veselo?"

„Veselo, strýčku? U tetinek nikdy nebylo mnoho veselosti, ale na Štědrý den bývalo skoro jako po pohřbu. Vždy přicházela stará jedna dáma, kterou tetinky zvaly proto, aby nás u stolu nebylo na licho. Byla to slečna velmi hubená a velmi bledá, a vždy přicházela v černých atlasových šátech, což její bledost jen zvyšovalo. Tetinky po každé si opakovaly, že to jsou jediné její parádní šaty, že jiných nemá, a tyhle vlastně že si chystá již do rakve. A věřte mi, strýčku, pokud jsem byl malý chlapec, skoro mi tato dáma připadala jako zjevení z jiného světa, bezmála jako nebožka, která na tento svět přichází jen jednou za rok, právě na ten Štědrý den. — Tetinky sice strojívaly vánoční strůmek, ale když bylo po večeři, vyprávěly jen o samých nebožtících a plakávaly při tom. Tu ta stará dáma zírala na tetinky, s jedné na druhou, dívala se i na mne. Sama sice neplakala, ale byla bledší a bledší, a pevně svírala rty. — Slýchal jsem tu o všech zemřelých členech rodiny, potom o příbuzných, nakonec o zná-

mých — jen o kom bych nejraději byl slyšel, o tom se tetinky nikdy nezmínily."

Felíček se na chvíli odmlčel, potom dopověděl:

„Časem jsem tomu uvykl, ale na počátku mi bývalo nesmírně tesklivo. Vzpomínal jsem vždy s neskonalou lítostí na Štědré večery u pěstounů. Bylo tam sice všechno velmi prosté, ale bylo tam tak útulno a veselo."

Jako by se teprv teď byl rozpomněl, řekl strýc Diamant:

„Pravda, u Turýnků, vida! Snad by chtěli zase, abys u nich Štědrý večer ztrávil."

Felíček pozorně a zkoumavě se podíval na starého pána, jako by chtěl proniknouti, je-li to jeho upřímné mínění.

„Kterak by to mohli chtít, strýčku, když vědí, že jste tu vy a že nikoho nemáte. Ale byť i chtěli, strýčku, tedy bych musil poděkovat a říci jim, že vás nemohu opustit — leda byste si tak sám přál."

Tvář páně Dominikova se zveselila, ač se neusmál. A teď to byl pravý jeho výraz, když řekl:

„A hochu, nebude ti smutno, když jsme jen sami dva?"

„Strýčku," odpověděl Felíček upřímně a vroucně, „těším se na to."

Nic milejšího pan Diamant nemohl slyšeti. Vzchopil se s pohovky, přešel několikrát pokojem, potom zastaviv se nad Felíčkem poťukal mu na hlavu, skoro ji pohladil a pronesl chraplavě:

„A věř mi, hochu, že toho nebudeš litovat Posedíme doma, v teple. Pravda, že je nás trochu málo, že už nás ani nemůže být míň, ale nač pak potřebujeme hlučné společnosti? Užil jsem jí po hospodách dost. Nu, abych nebyl nevděčný, taky nám ten Štědrý večer po každé uběhl. Jen v tom je chyba: polovici těch našich štědrovečerních kamarádů nám už pompesfunébři roznesli na všechny strany."

Pan Diamant se zasmál, ale z toho smíchu něco řezavého zaskřípalo.

IV

Z Felíčkova vyprávění o Štědrých večerech u slečen Severýnových utkvělo v mysli páně Dominikově několik závěrečných slov: Jen o kom by nejraději byl slyšel, o tom se tetinky nikdy nezmínily.

Pan Dominik z toho mírně proneseného stesku vycítil Felíčkovu výčitku tetám, které zpozdilým svým mlčením snažily se umrtviti paměť osob jemu nejdražších, ale zmínka ta dotkla se i jeho jako nepřímá výčitka, jinochem dojista nezamýšlená. Jestliže tak zavile mlčely tetky, měl bys mluviti ty, strýče, opakoval si stále pan Diamant domnělou výzvu Felíčkovu. Chlapec dojista se domnívá, že před zraky strýcovými leží všechen život bytostí jemu drahých jako na dlani, že je

znal, a snad Felíček den ode dne očekává, že mu bude vyprávěti každou podrobnost z jejich života.

V tom se jinoch arci klamal. A teď teprv pan Dominik litoval, že právě o lidech, na nichž visí všechen Felíčkův zájem, ví tak málo. Jeho styky s rodinou Severýnů byly zcela povrchní. Starý pan Severýn sice byl by stál o důvěrnější sblížení, ale vždy v něm převládal úředník nad člověkem. Měřil význam a vážil cenu lidí podle diétní třídy, které dosáhli, a v tom se s panem Dominikem rozcházel. Paní Severýnová se choti svému zcela přizpůsobovala. Obě starší dcery byly vypínavé dívky. Kdežto starý Severýn dovedl na venek ukrotiti svou ctižádost a jen utajovanou nadějí se těšil, že bude někdy presidentem svého úřadu, panička i starší dcery viděly ho již v tom křesle a zdvíhaly taky předčasně o příslušnou míru nosy své. A to se panu Dominikovi protivilo. Tušívalť ve všem jejich zpanštilém chování a v každé zmínce o kariéře tatínkově výtku, že on sám — pan Dominik — nepřivedl to příliš vysoko. Teprve když se mu dostalo titulu „c. k. komoří" a teprve když se krom toho stal majetníkem domu, nabyl v jejich očích větší ceny.

Nejlíbeznější z celé rodiny byla mu Žofinka. Na tu se díval s upřímným potěšením, kdykoli ji potkal, a ta ze všech jediná se k němu chovala nejsrdečněji.

Zatím však uplynulo tolik let, a postava Žofinčina skoro se mu rozplývala v nejasné obrysy.

Teprve příchodem Felíčkovým vybavovala se mu znenáhla ze zapadlé minulosti, a měl co dělat, aby si v duchu vyvolal zvuk jejího hlasu, když k němu při setkání vesele volávala: „Dobré jitro, strýčku!"

Šestnáct let již uběhlo od její smrti. Co by za to dal, kdyby s ní mohl ještě jednou pohovořiti! A kdyby jí mohl říci: „Podívej se na svého Felíčka, jak spolu žijeme. Jsi s ním spokojena?"

O nadporučíku Karátovi nevěděl skoro nic. Kdysi jen tak z dálky doslechl, že má Žofinka nějakou známost, ale tehda již byl mládencem přestaralým a díval se hodně zakysle na každý milostný poměr. Zmehlo kdysi jemu, co tedy mu sešlo na nějakém párku zamilovaných lidí! Nebyl sice z oněch omrzelých starých otrávenců, kteří skoro nahlas projevují zlomyslnou radost, když se někde nějaké manželství nevydaří a kteří pronášejí jedovaté vtipy, když se kolkolem rodí děti, „jako by toho bylo potřeba". Ale dávno již mu byly lhostejné osudy všech lidí mladých, nestaral se o nikoho. Vždyť se dlouho dost nestaral ani o Felíčka, jehož poručníkem se stal pouhou namátkou, jak si říkával. Teprve vstup Felíčkův pod jeho střechu vyvolal v něm obrat a probudil v něm náklonnosti, které se podobaly téměř otcovství.

Jak rád by ukojil touhu jinochovu, aby byl pojítkem mezi ním a zesnulou mateří!

Seděl po snídani ve vyhřáté světnici a hlavou se mu honily všechny ty myšlenky. Pomýšlel na

*

slečny tety a bezmála na ně zanevíral. Ještě neuhádal, kterak by se každá z nich byla starala o chlapce, kdyby byl jejím dítětem. Kterak by jej milovala, milujíc v něm stále jeho otce, který odcházel s pevnou nadějí, že se zdráv navrátí a sňatkem s milovanou ženou posvětí svůj závazek, dá dívce muže a dítěti otce — a zatím složil život kdesi v neznámu.

Ach, Karát! Nyní pan Dominik vzpomněl zase na něco, nad čím bděl, co pro Felíčka opatroval. Na památky po Žofince, které mu byla přinesla slečna Viléma, pravý to poklad pro jinocha. Felíček dosud nemá potuchy, že ty věci jsou již v rukou strýcových. Ale zdali netuší, že cosi takového je vůbec na světě? Žádný člověk neumírá, aby po něm nezůstalo kus takového mrtvého života, cokoli, co opatroval do posledního dechu svého, od čeho jej odloučila toliko smrt. Zdali Felíček nepřemýšlí, čí ruce před ním schovávají památky, z nichž se buď radovala nebo nad nimiž plakávala jeho rodička?

Pan Dominik často na sobě cítil zpytavý pohled Felíčkův. Či zdálo se mu to jen? Bylo v tom pohledu podezření, že strýc o něčem ví? Byla v něm prosba, aby mu vymohl, co náleží jen jemu?

Abych vymohl, hochu?

Pan Dominik sáhl pro klíček, otevřel zásuvku psacího stolu, šetrně vyňal složky všelikých starých, zežloutlých papírů, dopisů a rodinných dokumentů, po celá desítiletí uchovávaných a pro

všechen svět bezcenných, ale jemu drahých — a tu na dně byly desky ze starých, vytržených not, pečlivě křížem ovázané.

Abych vymohl, hochu? letělo hlavou páně Dominikovou. Již jsem dávno vymohl, ale je-li již na čase, abych ti to odevzdal? Tato pochybnost nejednou se v něm ozvala. Nejraději by byl sáhl po těchto památkách až v poslední chvíli, až se bude loučiti se světem, a řekl k Felíčkovi: „Tedy tuhle máš, co ti zbylo po mamince a tatínkovi, opatruj si to.“ A pak by navždy zavřel oči, aby neviděl, kterak se Felíček nad relikviemi rozpláče. Nebo že se rozpláče, věděl pan Dominik dojista. Takové staré věci mají vlastní a podivnou mluvu, popadají za srdce, rozechvívají nejhlubší hlubiny duše. Sám v ten odkaz nahlédl jen zcela povrchně, ale když se chopil dopisů Karátových a počal čísti řádky, které svědčily Žofince, pálilo ho v očích, ruce se mu roztřásaly. Ani jediný z těch dopisů nedočetl do konce. Kterak bude s Felíčkem?

Jsou zde i dopisy, psané rukou Žofinčinou, o kterých se pan Dominik nemohl domysliti, byly-li za milencem odeslány a vrátily se zase, či rozmyslila-li si Žofinka a napsala za ně dopisy jiné. A byl tu dopis, který dojista byl za Karátem poslán a vrátil se do rukou Žofinčiných, jak svědčily všeliké značky na obálce. Ten dopis nezastihl již Karáta na živě. Nad jeho jménem byl načrtán křížek jak na desce náhrobní — znamení smrti. Čí rukou? Žofinčinou?

Obálka tohoto dopisu byla neporušena. Vrátil se asi v dobu největší bolesti a úzkosti Žofčiny, vrátil se místo očekávaného milence, který měl zachrániti její čest, a uvrhl ji v zoufalství. Již měla zápasiti s trudným svým osudem sama, oloupená o podporu ramene Felixova, již neměla síly dost, aby vlastní dopis otevřela, ni odvahy, aby jej zničila. Nebo snad stále ještě doufala, že zpráva o skonu milencově jest klamná, a zachovávala poslední ten list, aby jej vložila v ruce milencovy, až se vrátí?

Ani její sestry se neodhodlaly, aby dopis otevřely. Dojista jej měly mnohokráte v rukou, obracely jej, neznámý jeho obsah dráždil jejich zvědavost. Ale to smrtelné znamení na něm vždy k nim výstražně zvolalo: „Vari! Jsem hrobní tajemství! Nebylo jsem určeno vašim zrakům."

Také strýc Dominik jej měl dvakráte v rukou, když se probíral památkami po Žofince, ale jemu ani zdaleka nepřipadlo, aby zatoužil po jeho obsahu. Zamilovaný dopis, ovšem! Ještě netušil, že snad je v něm výkřik uštvané, rozbolestnělé, zoufalé duše. Jen když jej po druhé ukládal k ostatním zbytkům, zdálo se mu, že je stále těžší. A tehda si umínil, že se ho již nedotkne. Ať jej tu Felíček najde po jeho smrti.

Ale bude-li Felíček při jeho smrti? Nepadne-li vše, co tu jest, do rukou cizích?

Tak v tyto ponuré dny pozdního podzimu, ve dny předvánoční odhodlával se, že Felíčkovi po-

nenáhlu vydá, co mu po matce zbylo. Starochovi se zdálo, že se kolem něho víc a více smráká. Snad je na čase, aby pomalu spořádal veškeré věci pozemské, dokud je všech smyslů mocen. Ostatně již dříve by tak byl udělal. Obával se toliko Felíčkovy bolesti.

Má tak učiniti na Štědrý večer? Panu Dominikovi se nezdálo. Každé srdce lidské je v ten den citlivější, dojmům přístupnější. Na ten večer chystal jinochovi dárek, který má jej zveseliti. Zlaté hodinky. Měl sice Felíček hodinky po dědu Severýnovi, ale to byly staré stříbrné vřetenky, časoměr velmi nespolehlivý, který předbíhal dobu a na čtyřiadvacet hodin denních přidával celou pětadvacátou hodinu nádavkem. Felíček řídil hodinky každý večer, spravuje se při tom zánovními hodinkami strýcovými, které již se natahovaly bez klíčku. Nikdy neprojevil, že by si taky přál hodinek podobných, ale něco takového nemusil strýci Dominikovi nikdo říkati. U mladých lidí se to rozumí samo sebou. Již ty hodinky byl u hodináře vybral a jen ještě měl rytec vyrýti na víčko příslušné datum.

Strýc Dominik sám se těšil na překvapení Felíčkovo jako dítě. Měl by svou i Felíčkovu radost porušiti plačtivým účinkem památek? A tak se rozhodl, že se s nimi vytasí až druhý den ráno. Pak zbývá ještě celý den a vlastně oba svátky, času dost, aby se duše hochova zas uklidnila.

V.

Poslední dny před svátky ploužily se panu Diamantovi do nekonečna. Byly mu mnohem delší. Jiná léta v prosinci polovinu času prospával. Nevěděl nic o časných jitrech. Úřadu neměl, nikde ho nečekali, nebylo třeba spěchati z peřin do sychravého vzduchu vystydlé světnice. Vstával, až se dokonale rozednilo, a to bývalo někdy až k deváté, a zbytek dne od oběda do soumraku zase prospal na pohovce, vzchopil se, vyšel na procházku, a domů se vracel až po večeři. Teď tu byl Felíček, musil ráno do práce, a tím zdvíhal taky strýce z postele, ještě do černé tmy. Kolik pak to let pana Dominika ani nenapadlo, aby ráno svítil! Nač a pro koho? A teď svítil. Vždyť se Felíček nemohl potmě oblékat, mýti, česati a snídati.

Felíček uhodl, jak zvrátil dávný strýcův zvyk, a několikráte k němu řekl:

„Vím to, strýčku, jak vás vyrušuji. Snad bych mohl spáti v kuchyni? Vstal bych, odešel bych, ani byste mne nepočil."

„A to by sis o strýci pomyslil hezkou věc, hochu, že se válí v peřinách, když ty musíš do tmy ven a do sloty. Ještě nejsem takový lazar, abych nemohl o chvíli dříve na nohy. Víš to, že mi tak život prodlužuješ?"

Tomu jinoch sice nevěřil, ale již tedy se o změnu nepokoušel.

Přes to ubíhal den ode dne a pan Diamant se nejednou polapil při tom, že se na svátky a zvláště na Štědrý den těší jako dítě. Měl mu přinésti něco nového, dávno nebývalého a skoro zapomenutého, kousek náhrady za mnohé minulé večery opuštěnosti a samoty. Jen chvílemi v něm zaklovala obava, aby mu do té vánoční nálady nevpadl odkudsi zlozvuk nějaký. O sebe se nebál. Byl dlouholetým samotářstvím vycvikován, otužen. Překlouzával se přes ten svátek Adama a Evy ve společnosti účastníků stejného osudu poustevnického, vracíval se domů po půlnoci jako s mlhou v hlavě, ulehl, usnul, a když se probudil, byl již boží hod a Štědrý den se utápěl v dalekém včerejšku. Ale o Felíčka mu šlo. V té mladé duši jsou napjaty jiné, citlivější struny, které se rozechvějí každým drsnějším dotykem.

Nic rušivého se neudálo.

Jak obyčejně, Felíček zrána odešel do práce. Ještě na prahu připomínal mu strýc Dominik, aby Turýnkovům tlumočil upřímné přání šťastných a veselých svátků — po starém zvyku — a aby nezapomněl odevzdati malý dárek pod stromeček pro Martičku. Felíček sám nevěděl, co nese. Byl to hezoučký medailonek s řetízkem na hrdlo — teprv po svátcích se mu jím dívčina pochlubila, při čemž si lítostivě posteskla, že jej maminka chce uschovati, až bude veliká, až na takovou nádheru doroste. Nebo paní Fronka nad tím „prezentem“ až užásala.

A když byl Felíček z domu, tu pan Dominik počal s obdivuhodnou čipernosti kutiti. Naplnil obě lampy petrolejem, aby taky v ložnici Felíčkově mohl navečer rozsvítiti, nebo toho dne nikde nemělo být ani kouta tmavého.

Večeři objednal již včera v nejbližším sousedství, u lahůdkáře Krásy na nároží Lazarské ulice, jehož malá restaurace za krámem těšila se dobré pověsti u všech pražských labužníků, kteří chtěli paškrtně pojísti a neměli bohatých prostředků na drahého Švertáska nebo Meningra. Znali tam pana Diamanta, častěji tam dopoledne posnídal, někdy za třeskutých mrazů na večer tam zapadl, aby neměl daleko domů. Vlastní rukou si napsal jídelní lístek, určil hodinu, kdy má býti vše hotovo, a poznamenal k menšímu z obou bratří Krásů, kterýž měl na starosti kuchyni:

„Na šesták nehledím, pane sousede, jen pečujte, aby se mi při vaší večeři nezasteskło po Ježíšku. Rozumíte?“

Ale mělo býti vzbuzeno zdání, že všechno vzniklo jen v domácnosti páně Diamantově, že jeho příbytek na ten den ožil ve všech částech, i povelel pan Diamant staré Vopičkové, když po snídani přišla sklidit nádobí:

„Vopičková, mrskněte okem do pece v kuchyni, shoďte všechny krámy, které jste tam na plotně usadila, a zatopte tam. Zatím na zkoušku, není-li komín zastuzen, aby se nám kouř nesrazil a nezačmudil celý kvartýr. Uráčí-li se tomu dobře

hořet, budete pomaličku přikládat a večer před jídlem nanosíte ty kastroly od Krásů na plotnu, aby to vypadalo, jako bychom vařili doma. Rozumíte?"

„Bodejť bych nerozuměla, milostpane! Já vím, aby mladý pán . . ."

„Co mladý pán!" houkl pan Diamant v líčeném rozdurdění. „Jsme tu dva mladí pánové!"

„Jo, jo, milostpane, já pozapomněla," ušklíbla se babka na znamení, že rozumí. Měla ráda milostpána, když s ní tak zažertoval, mnohem raději, než když vrčel.

Potom pan Dominik šel pro stromeček na Karlovo náměstí, který již včera zamluvil a jejž dal oklestiti, aby zachoval jen drobnou korunku; aby pak vypadal jako živý, rostlý, vsadil jej do velikého kořenáče po zmrzlém oleandru, povrch upěchoval mechem. Při vší té práci se usmíval a chvílemi dokonce k sobě rozmlouval.

„Tak, chlapče, abys měl dokonalý štědrý večer. Tetky brečívaly — my dva brečet nebudeme. Smát se budeme, kamaráde."

K poledni se přitasila Baruška od slečen Severýnových, přinášela pro mladého pána krásnou vánočku.

„Je doma pečena, milostpane, ne kupovaná."

Pan Dominik v pravé poledne zašel k Ježíšku na obvyklý štědrovečerní oběd ve společnosti starých kumpánů, vyslechl všechny výroční vtipy o zlatém prasátku, přijal ode všech pánů vánoční

přání i politování, že dnes večer po prvé mezi nimi nebude, a spěchal domů, aby své přípravy dokončil. I podívat se, zdali ještě někdo nepřišel. Ne. Krom Barušky nikdo nepřicházel a pan Diamant vlastně nikoho neočekával. Dávno již neměl štědrovečerních návštěv, přání a vzkazů, dávno již nedostával žádných dárků. Něco takového trousí se v ten den až do večera jen do rodin „živých", s rozvětveným příbuzenstvem, s mnoha přáteli. Takové svazky se panu Diamantovi dávno potrhaly, přátelstvo vymřelo, stará srdce vychladla. Stárnoucí lidé vtahují se buď sobecky neb odříkavě víc a více ve své domácí skořápky, někdejší vzájemnost potuchá; a jestliže i vybujely mladé rodinné letorosty — ty nemají smyslu pro nikoho, ke komu lnuli otcové a matky. Někdejší rostenci otcův a matek jsou mládeži starými dědky a babami. Takovým „dědkem" byl taky pan Diamant. Dávno odumřel svému bývalému světu, poněvadž i jemu všechen ten svět odumřel. Vždyť kolik minulo let, co ho ještě zvávali tu a tam do rodin? Třicet, pětadvacet. Potkával sice časem děti svých dávných hostitelů, děti, které kdysi houpával na kolenou. Tehda jejich otcové byli ještě muži v plné síle, stále hleděli v nadějnou budoucnost. A maminky byly statné ještě paničky, pohlížející s pýchou na svou drobotinu. Všady, kam zavítal, zbývalo něco oživujícího vzduchu rodinného i pro něj, pro pana Diamanta, a všem se zdálo, že tak bude do nejdelší

smrti. Kamkoli vstoupil, všady ho děti vítaly radostným výskotem, neboť jim hrával na klavíru staré, milé skladby taneční, vplétal do nich i své mazurky a gavoty, skládané v tu chvíli, když ke klavíru zasedl, a vyprchávající z hlavy, když struny nástroje dozněly. Ba tehdy ještě nejedna z hostitelek se obírala záměrem, že pana Diamanta ožení, neboť v každém příbuzenstvě byla nějaká dívka, která by byla vzala zavděk i panem Dominikem, třeba že neměl daleko do čtyřicítky. Nezabral nikde. Z léčky sebe jemnější dovedl se vyvléci, a bylo-li mu podáváno po lopatě, dovedl výborně nerozuměti. Nedal-li osud, po čem kdysi toužil, děkoval za vše, co mu nezištně bylo nabízeno. — Potkával ještě někdejší ty děti starých přátel, a měl někdy co dělat, aby je poznal. Neboť ony ho „nepoznávaly", hledíce naň, jako by se pracně rozpomínaly, plaše pozdravovaly a rychle ho míjely. Arciť, tyto bývalé děti byly již provdány, bývalí chlapci ženatí, maminky a tatínkové na Olšanech, a pan Dominik byl „dědek". Co s dědkem?

Mysl páně Diamantova sice zaměstnávala se tentokráte stále jen Felíčkem, a přece mu chvílemi proletěla hlavou jako chmýr vzpomínka na všechny družné večery vánoc dávno zapadlých. Nosil v sobě hudbu od mládí, a každé nové vánoce zahudly mu podivnou starou notou. Nebyla to hudba nástrojů z lidských rukou. Jeho vánoční píseň se chvěla v zimním vzduchu, skřípala

pod kročeji v navátém sněhu, snášela se k němu v hustých vločkách a fortissimem zvučela ze všeho šumu a překotného ruchu pouličního.

Co se právě v ty chvíle děje v ulicích pražských, pan Diamant jen tušil a po staré zkušenosti v duchu viděl. Vyhlédl oknem, ale kromě dlouhé, jednotvárné střechy masných krámů, zakrývající téměř všechnu prostoru Lazarské ulice, nemohl viděti nic jiného. Naproti vystupovalo vysoké nároží domu u Helmů, něco dále ztrácela se úzká ulička vzhůru k novoměstské trestnici, vedoucí v nízký tunýlek na Karlovo náměstí.

Pan Diamant myslil, že již ztráví zbytek dne doma, vyčkávaje Felíčka, ale starý mnohaletý zvyk nepovolil. Jen se ohřál, a zase musil z domu, aby hodiny do setmění protěkal. Zamířil do kavárny na Karlově náměstí, vypil sklenici černé kávy, zažehl si doutník a pak nastoupil výroční svou štědrovečerní pouť po Praze. Vycházeje z kavárny vzhlédl k hodinám novoměstské věže a sklouzl potom na ponurou budovu věznice pod ní. A mozkem proletělo:

„Kterak asi ti tam tráví štědrý večer...?"

Sklopil hlavu, na chvíli se v něm vánoční píseň odmlčela.

Před uzenářskými krámy ve Vodičkově ulici stály široké kádě s rybami, chasníci vytahovali ubohé kapry, popadajíce je palci a ukazováčky za oči, házeli je na váhu. Rád se díval na hemžení

ryb ve vodě plné zmrazků, ale toto surové divadlo ho odpuzovalo. Chvátal dále.

Václavské náměstí bylo sněhem bílé, mladé stromky dvojího stromořadí ve středu náměstí trčely z té běloby jak metlice. Proudy lidí zmítaly se po chodnících, málokdo byl prost nějakého většího neb menšího břemene. To všechno byl Ježíšek, který ještě v poslední hodiny sháněl nadílku. Jednotlivci postávali před krámy, rejdili očima po výkladcích, hledajíce něco vhodného, a zas chvátali o kus dále.

Pan Diamant mířil dál a níže, na vánoční tržiště malých a drobných lidí, do Rytířské ulice, na Vaječný, na Uhelný trh. V krámech na Příkopech, v Ovocné ulici, ve třídě Ferdinandově kupovány dary za desítky a za sta, snad za tisíce — v těchto staroměstských „bazarech" pod širým nebem však ukájeli kupci svoje touhy za drobnou minci šestáků a zlatek. Laciné se tu nabízelo chamradí pro lidi malých prostředků i potřeb, laciné a vrátké, jehož veliký díl již do Sylvestra bere za své a ocitá se na smetišti. Ale kdežto na Příkopech bylo kupováno za zavřenými dveřmi a zboží pečlivě a v několikerý obal zavíjeno, aby ho žádné oko nepovolané nespatřilo, potom jako podloudně odnášeno nebo podle určitých adres do domů posíláno — tuto, od Stavovského divadla až po Skořepku a Martinskou uličku, bylo vše veřejné. Zjevná byla dychtivost dětských zraků, planoucích touhou po panáčcích a loutkách, ná-

dobíčku a nářadíčku, neutajována přenášela se s tváře na tvář, rty zimou zmodralé se chvěly, zábnoucí nohy přešlapovaly v rozbředlém, studivém sněhu, a žebronivá ústa loudila:

„Kup, maminko . . ., kup, tatínku . . ."

Počítali tatíci a matky krejcary a šestáčky v hrsti, uvažovali, jak nejlépe je vynaložiti, a když konečně přání dětí vyhověli, tu taky veřejně se projevovala radost z oblažujícího dárku, a taky ta byla sdílena, ovšem jen dospělými. Nebo děti oslyšené a neobdarované krabily tváře lítostí i závistí, a s pláčem odcházely, když selhaly poslední pokusy jejich, aby zadržely tatíka za kabát, matku za sukni u kouzelných krámků. V těchto škemrajících, žadonících dětech měli prodavači nejúčinnější jednatele a pomocníky beze vší umělé reklamy.

Jindy pan Diamant o hračkářské krámy ani okem nezavadil, ač vystavovaly na odiv již učiněné zázraky mechaniky a hračky takové dokonalosti a nádhery, o jakých se starému sekulu ani nesnilo. Ale toto starodávné a neměnící se divadlo vánoční miloval. V těchto místech vracel se ve vlastní dětství, viděl sebe, chlapce malého, kterak těká trhem svatomikulášským a vánočním, pln laskomin a touhy po všech těch laciných titěrách, jako vysypaných ze starých pohádek; kterak lačnými zraky vybíral, co by rád měl, kterak si ty poklady v duchu již přivlastňoval a jen hádal, co z nich mu štědrý Mikuláš nebo Ježíšek přinese.

A kterak v předvečer těch slavných nadílek nedočkavostí ani neusínal. Ovšem že mu při tom vždycky vytanula na mysli postava matčina, v jejímž kapsáři chrastily grošíky a dvacetníky... A tu pan Diamant po každé pevně sevřel rty.

Taky dnes obcházel budky a krámečky narychlo sbité, na nichž byli rozestaveni dřevění vojáčci a jezdci, právě takoví jako před padesáti, šedesáti lety, pastýři a stáda oveček, sedláci a selčičky, a v pozadí se tyčili vážní bradatí svatí Mikulášové a čerti z černých králíků a koček, zbylí z trhu mikulášského, švestkoví kominíci, jesličky a celé Betlemy, nad kterými se vznášeli andělé a zlaté hvězdy; na laťových plůtcích visely dřevěné ručnice, šavličky a pistole a steré hračky jiné, jež v dětských očích mají cenu nad všechny drahokamy světa.

Teď se pan Diamant zastavil u krámku, na kterém byla vyložena celá sbírka loutkových divadel, malých a velmi samodílných, ulepených jen z pestrého papíru beze vší kresby, ale taky větších, které ukazovaly určitou dekoraci. Náves, náměstí, starý hrad, roztomilý pokojíček — a jiná a jiná.

Tu stála ženština, zadívávající se v ten zdánlivý papírový svět, ničeho kolkolem si nevšímajíc. A vedle ní, pevně jejích sukní se drže, chlapec asi osmiletý. A ten žebronil:

„Kup, maminko, kup mi divadlo."

Dlouho mluvil, matka neodpovídala, zraky její se ztápěly v malá jeviště, sklouzaly s jednoho na druhé.

Chlapec prudkou, neudržitelnou žádostí jen se třásl.

„Kup, maminko, kup . . .“

Teď se matka sklonila a zašeptala k synku:

„Co bys dělal s divadlem, nemáš panáčky.“

„Kup taky panáčky, maminko!“

A již se v těch slovech třásl pláč.

„Ale dítě . . .!“

Žena rozevřela dlaň, posud pevně stisknutou, a podívala se tam na několik šestáků.

Teď vzhlédla k prodavači a nesměle se otázala:

„Co stojí to divadlo?“

„Tohle?“ ukázal prodavač na jedno. „Čtyry šestáky. Ale to je taky divadlo! To hraje samo.“

„A co stojí panáčkové do něho?“

„Po šestáku, paničko. Ale to jsou panáci! Král, královna, princ, princezna, čert, baba, smrt. — Po šestáku, paničko, a tucet za zlatku.“

„Ježíš Marjá, dítě, kam pak myslíš!“ zhrozila se matka.

Ale jen dořekla, rozlehlo se zakvílení odmítnutého chlapce.

Z kupy diváků, kteří obklopovali krámek, vypukl kdosi necitelným, surovým smíchem. A zahanbená matka potáhla synka z davu:

„Pojď, Vašíčku. Každý nemá na vyhazování.“

Chlapec vyjekl.

A tu se ozval jiný hlas:

„Dejte sem to divadlo, tu máte čtyry šestáky."

Pan Diamant vytřeštil zraky. Toť je známý hlas — to je Felíček! Ale ještě ho v davu nevyslídil, když se dvě ruce s divadélkem vztáhly ku plačícímu chlapci a týž hlas jako prve řekl:

„Tu máš, hochu, divadlo. Maminka ti koupí nějakého panáčka."

„Tucet panáčků mu vyberte, kramáři! Tu je zlatka."

A to zvolal pan Diamant.

„Milostpane!" zajektala ženština.

„Nemluvte, a vyberte si panáčky, jaké chcete. Nepolámejte žádného."

Pan Diamant vybředl z davu a k němu se připojil Felíček se sklopenou hlavou v obavě, kterak bude strýcem snad pokárán, že utratil tolik peněz pro cizího chlapce.

Pan Diamant ho chopil za rameno, pevně je stiskl.

„Hochu, hochu! Nestyď se. Jen jsi mě předešel. Zde jsem o každých vánocích utratil všeliké šestáky. A že taky ty... to mám radost."

Byly čtyry hodiny, Felíček se to vracel z práce. Teď tedy šli spolu.

*

VI.

Po prvé zas po dlouhých týdnech probouzel se Felíček po Štědrém večeru do bílého dne, ježto v poslední dobu taky v neděli chodil za časného, černého jitra do práce. Denní světlo zalévalo jeho ložnici, oslňující bělost skvěla se venku. Přes noc napadlo nového sněhu.

Až se Felíček ulekl, kterak zaspal do díla, a rychle vyskočil. Tu jeho zraky padly na zlaté hodinky na stolku vedle postele, obtočené řetízkem jako hádkem, a Felíček se rozpomenul, že byl včera Štědrý den a dnes že je boží hod. A druhý jeho pohled padl na milou knížku, ve které ještě před usnutím se probíral. Byl to „Labyrint světa" Komenského a byl to dárek od mistra Turýnka. Přinesl kdosi nedávno Turýnkovi stejnou knížku do vazby, a Felíček sešívaje drobné její aršíky nemohl se od ní odtrhnouti. Tehdáž umínil si Turýnek, že tedy jinocha k vánocům překvapí. Koupil knížku a za večerů, kdy učeň dávno již domů odešel, svázal ji do krásného tmavošedého safiánu vlastníma rukama, aby o tom nevěděl tovaryš ani Tonda a neprozradili ho. A včera ji v pečlivém obalu podal odcházejícímu Felíčkovi.

„Maličkost pod stromeček," řekl k němu, „ale podívat až doma! Vyletělo by to do povětří," dodal žertovně.

Felíček uposlechl a rozvinul knížku po večeři, o chvíli později, když mu strýc podal pou-

zdro s hodinkami. Dva tyto dárky z rukou dvou dobrých lidí, kteří byli s paní Fronkou jeho srdci nejbližší a náhradou za vše, oč jej osud připravil, naplnily jej radostí, jaké posud nepoznal. Pocit neskonalé vděčnosti zaléval jej horkem, když naslouchal tikání nových remontoárek a mazlivě hladil jemné desky knihy. Takového obdarování se ve snu nenadál. Sic i tety Severýnovy pamatovávaly naň všelikým dárkem v ten den, ale podávaly jej studeně a Felíček přijímal jej bez radostného vzrušení, které dárku sebe menšímu teprv pravé ceny dodává. Teď se chopil hodinek i knížky a políbil obě věci. A zdálo se mu, že je nesmírně bohat. Při tom však si uvědomoval, že ne v předmětech, ale v dárcích vězí všechno to bohatství. A v tu chvíli si umiňoval, že ještě dnes půjde mistru Turýnkovi poděkovat.

Rychle se strojil, aby byl hotov, než procitne strýc, ale sotva se dostrojil, když se otevřely dveře.

„Jsme vzhůru, vzhůru?“

Na prahu stál strýc Dominik, taky již svátečně oděn. Felíček ani ho nebyl pocítil.

„Však už nám Vopičková nese snídani.“

V ložnici strýcově bylo vyvětráno, zatopeno, všechny zbytky včerejška zmizely a na stole bylo božíhodově prostřeno.

Nálada jitra byla svátečně stlumena. Felíček nepostřehl, že na tváři strýcově leží jakýsi slavnostní, zároveň však rozpačitý výraz. Když od-

stavil prázdný koflík po kávě a smetl drobty vánočky, řekl pan Dominik:

„Vyjdu trochu na vítr, hochu, a vykonám svou božíhodovou pobožnost. Abys mi rozuměl — dávno již se nemodlím, ale do kostela vždycky si zajdu. To je taková stará památka, chybělo by mi to. Chodíval jsem s nebožkou matkou. Připadá mi ještě teď, jako by stála vedle mne. Nesměj se tomu."

„Nesměju se, strýčku," řekl Felíček vážně. „Dovolíte-li, půjdu s vámi."

„Ne, hochu. Já nejraději sám. K tomu nikoho nepotřebuji. Krom toho — tys do včerejška pilně pracoval, máš svátky, aby sis odpočal. Ostatně budeš se mít čím zabavit."

Felíček tázavě vzhlédl ke strýci.

Pan Dominik se vzchopil a přistoupil ku psacímu stolu, na němž ležela plochá krabice.

„Včera se mi to nezdálo, Felíčku. Bylo by nám to vzbudilo melancholickou toninu, neřku-li nějakou disharmonii. Štědrý večer je šlakovitá věc. Ani se nenaděješ, ozvou se moldánky. Proto dostaneš teprv dnes — — Teta Viléma přinesla mi nějaké drobotiny, které dojista pro tebe zachovala a které ti dávno náležejí. Jsou to věcičky po tvé nebožce matce. Soudím, žes již tak moudrý hoch, abych ti je mohl odevzdati. Je v nich kus minulosti, která tě uvedla v život. A pravím poznovu: tys moudrý hoch. Je-liž pravda?"

Tvář Felíčkova tuhla, jak pohlížel na strýce

při těchto slovech. Jen koutky úst lehce se mu rozechvívaly. Pomalu vstával se židle, jako by jej zdvíhal nějaký stroj, a vztahoval ruce po krabici. Nebyl to posun dětinské nedočkavosti a dychtivosti. Byl to spíše výraz bezděčné obavy, aby mu zas nezmizelo, po čem dávno toužil.

Strýc Dominik ještě chvilku a pevně podržel krabici v rukou, načež ji položil na stůl a řekl:

„Až odejdu, Felíčku. Nikdo tě tu nebude vyrušovati. Přece však se nebudu příliš dlouho meškati. Vrátím se, a potom půjdeme spolu na procházku božíhodovou. Vybral se krásný den, i slunce se dočkáme. Na shledanou."

Starý pán stiskl Felíčkovi ruku, zapjal kožich a rychle odcházel. Nechtěl býti při tom, až jinoch otevře krabici. Obával se nějakého prudkého pohnutí mysli Felíčkovy, výbuchu lítosti, snad pláče. Ode dne, kdy se byl vydal po Praze, aby pátral po zmizelém Felíčkovi, nevykonal nic tak těžkého jako toto dnešní poselství. Jednou však se tak státi musilo, a když pan Diamant odcházel, přál si vroucně, aby již měl celý týden za sebou.

Felíček osaměl a chvíli zíral na krabici. Co se v ní tají? Potom jemně, jako by se dotýkal pavučiny, odklopil víko. Několik drobných, suchých kytiček leželo navrchu. Felíček chápal. Tyto květy přinášel před lety nebo posílal milované Žofii otec jeho Felix Karát, a milující dívka ukládala je ve své dívčí tajné poklady jako posvěcené svatůstky. Tyto květy skvěly se kdysi něžnými

barvami jara, plály ohnivými barvami léta a dýchaly opojnou vůní, jakou jen voní květ z milované ruky. Barvy dávno vybledly, kořenitá vůně vyprchala, ale i teď ještě vydávaly mdlý pach jako květy, které uschly na hrobě. Kdesi v neznámé dáli propadl se rov Karátův, na pražském hřbitově propadá se rov matčin, ale kytičky, jež zbyly po té dvojici mladých lidí, jsou podnes nehynoucím důkazem jejich lásky.

Felíček povznášel kytičky k ústům a dotýkal se jich suchými rty, aby z žádné ani prášku neudrobil. Dva lidské životy pohynuly — suché květiny posud žijí a budou dále žíti s ním, do posledního jeho dne.

Potom se chápal drobných lístků, psaných rázovitým písmem mužským. Byly srovnány, takže naznačovaly, kterak se srdce milenců ponenáhlu sbližovala, kterak se poměr mladých lidí stával vroucnějším a důvěrnějším.

Na ozdobné navštívence s lesklým křídovým povlakem a zlatou ořízkou napsána byla slova:

„Vzácná slečno, dovolte, aby Vám tyto řádky a připojené květy tlumočily dobré jitro po včerejším setkání s Vámi, které pokládám za nejšťastnější chvíli posavadního života svého."

A na jiné:

„Vzácná slečno! Přecházel jsem včerejší neděle celé dvě hodiny na hradbách, v místech, kde jsem Vás a drahou Vaši rodinu po prvé potkal. Marně! Co se stalo, že jste nepřišla? V tryznivých

obavách odcházel jsem za soumraku. Dostane se mi znamení, že smím doufati v setkání neděle budoucí?“

A zas na jiné:

„Blahorodá slečno! Tisíceré, vroucí díky za slůvko útěchy! Nemohu se dočkati příští neděle!“

A potom drobné psaníčko s něžnou pomněnkou v růžku:

„Vzácná, přelaskavá slečno! Jaké štěstí mi kyne! Přijdete sama! U liliového záhonu bude Vás dychtivě očekávati Váš neskonale uctivý...“

Několik dalších, stejně stručných lístků počínalo již oslovením „Drahá slečno“. Žádný lístek nebyl označen letopočtem, ale tento nadpis nasvědčoval, že Žofie byla Karátovi příznivě nakloněna. Zmizelo obřadné slovo „vzácná“, nastupovalo upřímnější, srdečnější „drahá“. Přijímajíc toto oslovení, přijímala Žofie i náklonnost Karátovu, opětovala ji. Kterak odpovídala na tyto počátečné projevy Karátovy? Jejích odpovědí ovšem tu nebylo, nemohlo býti. Snad je nosil na srdci Karát a snad je zanesl v dalekou cizinu, kde zetlely s ním ve společném hrobě.

Ticho bylo kolem, jen v kamnech praskal oheň, ale Felíček ani toho neslyšel. Zapomínal, že je zima, že jsou vánoce, a v duchu se přenášel v podivnou neznámou dobu, plnou jasného slunce a plnou sladkých písní. Každý lístek přečetl dvakráte, třikráte, jako by si chtěl obsah jeho otisknouti v paměť, a zbožně je kladl stranou, aby je-

jich pořádek neporušil. A když se chápal dalšího, byla v jeho zracích zřejmá otázka, poví-li mu tento, co nepověděl žádný předešlý.

Konečně dostalo se mu na tuto otázku odpovědi.

„Drahá, milovaná Žofinko!“ započínalo psaníčko, jehož písmo svědčilo o chvatu, jakým bylo psáno. „Jaká to byla šťastna chvíle, když jsem směl vstoupiti do Vaší zahrádky! Kterak jsem vděčen za každé vlídné slovo paní mateře i za neočekávané laskavé uvítání páně otcovo. Uplynulo vše jako sen, a bylo mi, jako bych se byl octl ve vlastní rodině. To jsou Vaše úsměvy, Vaše líbeznost, jež mi činí drahým vše, co náleží k Vaší rodině. Na počátku jen se mi zdálo, že nepříliš příznivě hledí na mne Vaše sestřičky, ale i na ně padá odlesk Vaší drahé bytosti, a proto jsou mi stejně úctyhodny. A vybídnutí Vašich vzácných pánů rodičů, abych opět přišel, naplnilo mě nesmírným blahem. Drahá, zlatá Žofinko, užiju toho dovolení, ač vím, že nesmím příliš hřešiti na všechnu dobrotu Vaši a všech ostatních.“

Felíček dočetl, zhluboka oddechl. Toto psaníčko povědělo mu jasně, co mu do té chvíle nepověděl nikdo, o čem byl v těžkých pochybách. Známost jeho matky s Felixem Karátem nebyla tajná, skrývaná. Otec jeho neukládal o jeho matičku zákeřně. Zjevně přišel do rodiny, byl pozýván, aby přišel opět, a rodiče jeho matky viděli v něm tedy nápadníka dceřina.

Potom Felíček četl psaníčko, vložené do třírohé obálky, jako když si děti hrají na poštu:

„Milovaná Žofinko! Chystal jsem se k Vám, ale právě došel nevítaný „befehl" z kasáren, musím do služby. Nikdy mne tíha služby nedostihla tak jako nyní, ba nikdy jsem té tíhy nepociťoval. Ale teď! Když se od rána těším, že se shledám s drahou duší svou! Když od procitnutí toužím, abych jí pohleděl v oči, abych jí drahá ta očka zlíbal. Odměřuji hodiny, počítám minuty, každá mě přibližuje k srdci mého srdce — a tu náhle „befehl"! Vždy se mi zdálo, že jsem pánem všeho svého času, třeba ve službě ztráveného, a teď vidím, že jsem pouhý otrok cizí vůle. Ba, někdy otrok jen cizího rozmaru, vrtochu a zvůle. Dnes to všechno hořce pociťuji a ponenáhlu ve mně propuká vzdor a klíčí jisté odhodlání. — Tedy místo sebe posílám tyto řádky a kytičku, kterou jsem chtěl sám přinésti — týmž poslem, který mi dodal drahé řádečky Žofinčiny. Dobrá to holka, náš postillon d'amour, Vaše milá Fronka; má tak ráda svou mladou velitelku a je jí tak z plna srdce oddána. Ne, Žofičko zlatá, to není pouhá děvečka!"

Tato zmínka o Fronce, která vykonávala poštovní službu mezi milenci, dojala Felíčka velice mile. Fronka, důvěrnice matčina a jeho pozdější „máma"! Touto zmínkou o živoucí posud vrstevnici matčině, o svědkyni jejího mladého štěstí, dostávalo se náhle Karátovým dopisům ži-

vota. Přibližovala mu zapadlou minulost, zkracovala léta, která byla uběhla. Felíček již nyní se těšil, kterak mamce Fronce tento dopis jednoho dne okáže a zeptá se jí:

„Rozpomínáte se, mamko, na ten den, kdy jste mému otci přinášela od matičky psaníčko a odnášela od něho toto? — A můžete-li poznati, která z těchto kytiček jest ona, o které drahý můj otec hovoří?“

Nebo v tu chvíli Felíček byl pevně přesvědčen, že paní Fronka dojista pozná určitý pukýtek, jako se upamatuje i na třírohé to psaníčko, hříčku starých časů.

VII.

Nad každým lístkem Felíček na chvíli se zamýšlel. Nejen proto, aby si obsah každého v paměť vtiskl. Ještě spíše snažil se, aby je všecky uvedl v jistou spojitost, usilovně se domýšlel, co se dělo v časových mezerách, které uběhly mezi jednotlivými psaníčky. Po prvé se tu před ním rozvíjel kus života dvou bytostí, po nichž do dneška mu nezůstalo zachováno nic než jejich podoby, staré fotografie tuhých postojů a dávno vybledající. Felíček však chtěl věděti více, a tak ve chvílích zvláště důvěrných vyzvídal na pěstounce paní Fronce, jak vypadala jeho matička Žofka, jak vypadal otec Karát, a jejím líčením si postavy obou doplňoval. Slyšel od bývalé služky starých

Severýnových nejednou, kterak slečna Žofinka zdravím jen kypěla, byla dobrota učiněná, ale přes to, když kráčela s rodiči na procházku, vypadala krásně urozeně a zrovna „jako nějaká konteska", pansky urostlá. „Věděl on pan Karát, proč si zamiloval právě Žofinku," dokládala paní Fronka. A nadporučík pan Karát o půl hlavy ji převyšoval a vypadal jako rytíř, zvláště když mu ostruhy zazvonily a po boku šavle zařinčela. Felíčkovi zdávalo se o matce, ale vždy se z takového sna s lítostí probouzel. Její postava neměla určitých obrysů, vždy se mu jevila skoro jen jako stín, její líce mělo podivně cizí výraz a její ústa nepromlouvala. Ach, jaký byl zvuk hlasu jejího? Felíček byl by obětoval kus vlastního života, kdyby jen jednou jedinkrát mohl slyšeti několik jejích slov, jediné jen slovo. Kdyby matka jen jednou k němu zvolala: Felíčku! A kdyby otec Karát jen jednou břitce zvolal: Chlapče! — Jenom slovo z obojích těch úst! Felíček byl jist, že by pak toho zvuku do smrti nezapomněl.

Dočkal se přece něčeho. Na požloutlých těch dopisech, jimiž se teď probíral, hovořil otec jeho. Pérem jen, ale Felíček vysníval si lahodný mužný hlas, plný hudby a schopný jemných odstínů a záchvěvů. Jinak by ho matka nebyla mohla milovati.

Felíčkovi posud přicházely do rukou jen drobné navštívenky a stručné lístky. Teď sáhl po dopise obšírnějším a četl:

„Drahá duše moje!
Uhodla jsi tedy...“

Felíček položil papír, zraky jeho skoro se zamžily. Tuto Felix Karát již tyká milované Žofii! Kolik neděl nebo měsíců uplynulo od prvého setkání? Marně se domýšlel, marně obracel dopis. Nikde nebylo žádného vročení. Ale již tyká matce, svazek obou srdcí se upevňoval, duše jejich se snoubily. V tu chvíli tedy již i matička jeho tykala milenci. Snad kdesi na osamělé pěšince na hradbách pražských splynulo po prvé důvěrné to slovíčko s jejích rtů, snad je zašeptala v zahradě o návštěvě Karátově. Ale dojista ještě nikdo jiný o tom nevěděl, netušil, že mezi milenci uzavírá se svazek lásky navždy, na všechen život.

Na všechen život! zaúpělo to v srdci Felíčkově. A ten život obou byl tak krátký!

Felíček si umiňoval, že bude pevný, že se nepoddá žádnému pohnutí. Nebylo na čase kvíleti v tuto chvíli, kdy mu je dopřáno sblížiti se s dušemi rodičů, po čem tak dlouho toužil. Přece však se mu chvěla ruka, když poznovu sáhl po listě a četl dále.

„Uhodla jsi tedy, s čím jsem se nechtěl projeviti, pokud by vše zcela neuzrálo. Snad jsem nebyl dost opatrný, snad jsem se nějak neprozřetelně vyjádřil. Tedy ano, duše má drahá! Nebo před Tebou nesmím a nechci míti žádných tajemství, a co zamýšlím, týká se Tebe jako mne, celého našeho dalšího života. Chci tedy odložiti

palaš, a chci se vrátiti do života, jemuž jsem dal před lety vale. Činím tak hlavně pro Tebe, ale taky pro sebe. Vidím, že jsem byl na omylu, když jsem dobrovolně volil nynější svou dráhu, když jsem odešel z otcovského domu. Měl jsem k tomu závažnou příčinu. Odcházel jsem, provázen hněvem otcovým. Teprv když jsem pohrozil, že mne už nikdy neuvidí, a že mne neuvidí živého, nepodpíše-li, že je srozuměn, abych se dal dobrovolně, a vybaví mě vším, čeho kadet a důstojník potřebuje, učinil tak. Přes to jsem byl jako z rodiny vyvržen. Teprv když jsem získal první zlatou hvězdičku, smířil se otec s osudem. Myslil jsem, že mě to bude věčně těšiti. Klamal jsem se. Ode chvíle, kdy jsem Tě poznal, pominulo to kouzlo uniformy. Pomyslím-li, duše má drahá, až budeš má, že by Ti pak nastala věčná pouť po garnisonách, dnes třeba do Josefova, za půl roku nebo za rok do Terezína a pak zas do Hradce, do Budějovic, do Plzně — — Než to bychom stále ještě byli v Čechách, doma. Ale považ si, že by mě jednoho dne poslali s plukem do Uher, potom do Haliče a pak až do Dalmácie! Již jsem byl venku, za hranicemi, vím, co to znamená. Sám bych se nebál ničeho, svobodný důstojník uvykne všemu, ačkoli někdy žije jako vyhnaný pes. Ale s Tebou, dušičko zlatá! Znám dokonale ten oficírský život v cizině, a život oficírských rodin. Znám tu pouť kasina a těch oficírských réunionů, kde bych Tě musil předváděti všelikým „zvířatům“, o hvězdičky,

o zlaté límce vyšším, kde by ses musela ukláněti hejtmankám, majorkám, obrštkám a generálkám, z nichž mnohá by nebyla hodna vody Ti podati! Kde nejenom já, ale kde taky Ty bys byla komandována. Posud jsi tak šťastna, že jsi do toho života nenahlédla. Avšak já za nic Tě nechci vydati na pospas všelikým klepům, pomluvám. Nechci, abys i Ty byla všelijak „másreglována". Neboť na vojně, duše má drahá, je všechno samá „másregle"! Tomu slovu dnes ještě nerozumíš, duše zlatá, a nepřeji si, abys mu porozuměla. Znáš přece ta dvě slova: „glänzendes Elend" — pravda-li? Ale vojna je vůbec „elend" ve všem všudy, a do toho Tě nechci zavléci. Všechno šlo mimo mne, pokud jsem byl sám; zapískal jsem si jen, když mi bylo něco proti srsti. Ale ode chvíle, kdy pomýšlím na rodinný život, na život s Tebou, pojímá mě odpor ke všemu tomu, co by Ti bylo snášeti a nejednou vytrpěti. Nebo na to taky nesmím zapomenouti: Ty jsi našinka, duše má drahá. Já se dovedu postavit každému, kdo by mě urazil, a dovedu každého posekati. Ale nesnesl bych, aby se Tebe někdo nešetrně dotkl, Tvého citu a smýšlení. A sotva bys tomu unikla, dušinko. Nebo paničky těch „vysokých zvířat" jsou domýšlivé stvůry, neřku-li husy.

Tu tedy jsem vyznal všechno, co jsi zpola uhodla, a doufam, že mi uvěříš a že se mi svěříš. Zavýsknu si, až pověsím palaš na hřebík jako „drahou" památku a vrátím se zase mezi civilisty.

Tisíc vroucích políbení letí k Tobě s tímto psaním, tisíc objetí, a na brzké shledání s Tebou těší se Tvůj Tebe milující a po jediném polibku prahnoucí Felix.

Zbude-li Ti chvilka, duše drahá, napiš mi několik slov! Tvá Fronka již ví, komu je odevzdati, třeba by mne nezastala doma. Kde se dobrala té obratné lstivosti? Nu ano, ženština! Nezlob se, srdéčko mé!"

Felíček zavřel dopis, ukládal jej k předešlým tak jemně, aby ani nezašelestil. Cosi hřejivého rozlévalo se mu v hrudi. Bývaly chvíle, kdy v něm představa otce důstojníka vzbuzovala pocit, pro nějž neměl zcela určitého označení. Projev otcův, který právě přečetl, jeho stručné vylíčení a vlastně toliko nastínění života, který by Žofii kynul, přiblížil mu rázem postavu otcovu. Neměl do té chvíle ani potuchy, kterak žijí ti uniformovaní lidé, které na svých cestách potkával, muži toporného držení těla, vypjatých prsou, hrdých, pyšných pohledů, chladně a mnohdy nepřátelsky přezírající „bídné občánky". Otcův dopis jako by mu náhle byl otevřel oči. Pojednou chápal, že to byl neuvědomělý odpor, co pociťoval, kdykoli spatřil takového nadutce, kráčejícího s vytasenou šavlí před setninou vojáků, tím nadutějšího, čím byl mladší, hledícího před sebe, jako by mu náležel svět. A pojednou Felíček věděl: ano, skutečně celý svět byl jejich. Vždyť jim to bylo vtloukáno do hlavy ode chvíle, kdy na sebe

pestrý svůj mundur oblékli. A bylo v nich uměle pěstováno vědomí, že jsou privilegovanou kastou, buzeno v nich opovržení ke všemu, co nenosí uniformu. A když pomyslil, že jeho matička by se byla dožila pokoření proto jen, že byla „našinkou", tu se mu sevřelo srdce. Felix Karát chtěl ji ode všeho zachrániti. Zatím osud jinak ustanovil.

Felíček sáhl po dalším dopise.

„Duše má nejdražší!

Když jsi mě ujistila, že jsi se mnou v té životní mé „otázce" za jedno, hleděl jsem pln radosti do budoucnosti. Věděl jsem a vím sice o všelikých překážkách, které mne čekají, ale jedné jsem se nenadál. Že se potkám s odporem otce Tvého. Pohovořil jsem s ním včera, když jsme se vraceli z procházky, když jsi Ty kráčela s matinkou a sestřičkami napřed. Když pak jsme došli k domu Vašemu, nebylo již času, abych Ti vše pověděl. Na Tvé zašeptání: O čem jste mluvili? nemohl jsem Ti dáti odpověď jinou, než říci: Zítra. — Ale dnes Tě neuvidím celý den, dušičko má, doma jsem našel „befehl", mám do noci službu v kasárnách. — Posud Tě vidím, kterak jsi mrskla okem po panu otci a zas po mně. a tu jsi bystře uhodla, že mezi námi byl nějaký důležitý hovor. Ano.

Řekl jsem, že jsem se setkal s odporem otce Tvého. Třeba, abych se poněkud opravil. Nebyl to zjevný odpor, ale docela nepochybná nechuť k mému záměru, že hodlám složiti svou šarži. Na-

značil jsem, že mne ten život neuspokojuje, a tu pan rada, jako by mluvil o někom jiném, tak nějak všeobecně prohlásil, že žádný člověk nemá zanechávati svého povolání. Učiní-li tak, že dříve či později polituje toho a že se vždy octne v křivém postavení ve světě. A proč prý zahazovati nepochybnou kariéru? A to jest asi jeho nejsilnější důvod. Tvůj papínek, dušičko zlatá, náleží k ouřednické aristokracii — neměj mi to slovo za zlé, srdečko drahé, ale je tomu tak — a ve mně zas vidí kus vojenské aristokracie. Jak dlouho prý může trvati, a budu hejtmanem. Ó, hlavičko má, to může trvati hezkých pár let. A zase řadu let, než se stanu majorem, leda by nějaká vojna uspíšila mé povýšení. Ale toho mě chraň Pánbůh. A tu mi líčil výhody mého stavu, a co prý bych dělal, kdybych z vojenského stavu odešel? Srdce mé, co bych dělal! Domů bych šel, otcovského hospodářství bych se ujal, Tebe bych uvedl na rodný statek, své sestry bych vybavil, a byl bych v tom všem jako malý král. A to bych nemusil sám chodit za pluhem. Je toho tolik, že bychom žili jako malé panstvo. Zdaleka jsem to naznačil, a viděl jsem, že se to Tvému otci nelíbí. Dokonce vyřkl slovo „sedlačina“. Jemu je nejsvětějším povoláním na světě jeho úřad, u mne je spatřuje v mé vojančině. Rozumíš tomu, dušinko drahá? Kariéra! Znaje Tvé mínění o věci, mohu s Tebou tak upřímně promluviti. — Ještě neví Tvůj otec, že o Tebe chci říci, ač dojista tuší, proč se k Vaší

rodině připojuji. A tedy má při všem taky Tebe na mysli. Taky Tvou kariéru. Chce Tě viděti paní hejtmankou, a dočká-li se toho, paní majorkou, a je přesvědčen, že to bude veliké štěstí pro Tebe. Toto jeho mínění nesdílím, a nikdo již mne od mého úmyslu neodvrátí. Dlouho do noci jsem nespal, stále o všem přemítaje. Snad by mi dokonce odepřel ruku Tvou, kdybych o ni požádal bez uniformy. Konečně tedy jsem se ustanovil na válečné lsti. Vyvedu Tě z domu jako voják, a pak, až už budeš neodvolatelně má, pověsím vojnu na hřebík. Nevidím z toho všeho jiného východu. — Dej pozor, hlavičko drahá, ať tyto řádky nepadnou nikomu do rukou. Ještě lépe: spal je! A budiž políbena, Žofinko má jediná.

Tvůj F.“

Žofinka nespálila dopis, a Felíček jí za to v duchu ruce líbal. Jakou mezeru by byla způsobila! Neviděl by otce svého tak, jak jej viděl nyní.

VIII.

Zatím to byl poslední dopis písma Karátova, jak byly papíry za sebou srovnány. Dvojlist zelenavého, tenkého papíru, po němž Felíček sáhl nyní, pocházel z jiné ruky. Byl popsán jen olůvkem, a zjevně olůvkem tvrdým, neboť všechny rysy byly tenké a v papír jako vryty. Každé písmě, každé slůvko tvořilo na rubu papíru ostrou

vypuklinu, ano pronikalo určitě i na druhý, prázdný list oktávu, takže i tu mohlo býti zřetelně čteno. Tyto vypukliny a vrytiny nevyhladily se nadobro ani za léta, po která dopis ležel mezi ostatními. Tímto pronikavým písmem byl papír jako nakypřen, všechny jeho řádky ještě nyní bylo lze na rubu hmatati, a Felíček bezděky při tom pomyslil na vypouklé písmo pro slepce, jehož ukázku spatřil kdysi v dílně Turýnkově, jakousi modlitbu pro chovance ústavu nevidomých. Na listě, jejž držel v ruce, byl arci obraz opačný. Místo positivu byl tu vypouklý negativ.

Felíček upřel na papír dychtivé zraky, jako by jeho popsanou plochu rázem, jedním pohledem chtěl přečísti. Nešlo to tak. Bylo zřejmo, že písmo bylo ryto na papír ve chvatu, rukou rozechvělou, sotva postačující myšlení písařovu, a zase místy se zastavující, přeškrtávající slova napsaná, někdy jenom započatá, jako by mozek hledal jiný, vhodnější výraz. Byly přeškrtány celé řádky, někdy tak prudce, až tvrdá tuha papír protrhla. Felíček četl, nejedno slovo bylo mu luštiti a domýšleti se pravého jeho smyslu, a jinoch čím dále jasněji chápal.

Zprvu jej zarazil nadpis.

„Pane nadporučíku!“

Kdo to psal? Karát již tykal milované Žofii, dojista i matka Felíčkova tykala milenci. A pojednou toto cizí oslovení. Nebylo však třeba dlou-

hého dohadování. Tyto prudké řádky psala ruka Žofčina. Felíček četl:

„Pane nadporučíku!

Nechoďte k nám! Nemohla bych Vám pohleděti ve tvář. Mohl byste vy mně? Po včerejšku, zdá se mi, není již pro mne života. Nemohu pochopiti, že jsem přečkala jeho závěrek, že jsem přežila noc. Co jste se mnou učinil! Co jsem učinila já s sebou! Oč jste mne to oloupil! Kterak jsem tak mohla zapomenout na sebe, na rodinu! Kde byli moje rodiče! Je-li pravda, že taky včera svítilo slunce? Nikdy již mne nesmíte spatřiti! Toliko smrt a jediná smrt může mě ze všeho vykoupiti. Vidím ji, blíží se ke mně. Zdá se mi, že Vás ukrutně nenávidím...“

Několik dalších řádek bylo přeškrtáno do nečitelna. Felíček zaryl všechny prsty do vlasů, opřel se o lokty, jako by se obával, že mu hlava sklesne. Chvíli tak beze hnutí setrval, upíraje zraky na písmo přeškrtané. Bylo mu, jako by snil. Konečně četl dále:

„A při tom Tě neskonale miluji, hochu zlý, ošklivý, škaredý! Ujišťoval jsi mě vždycky, že mě miluješ. Miluješ mě taky dnes ještě? Máš ještě rád svou drahou, zlatou, milou Žofku? Víš, co jsi spáchal? Proč jsi odešel? Proč jsi u mne nezůstal? Nebo nyní již se nesmíš se mnou rozloučiti, ani na chvíli. Jsi můj a já jsem Tvá do posledního dechu svého. Neumru bez Tebe, umřeme spolu. Ale proč umírati teď, když víš, že jsem

Tvá a že není na světě nikoho, kdo by Ti mohl vyrvati Tvé poupě? Duše má letí za Tebou a je s Tebou. Chci k Tobě utéci. Přijmeš mě? Schováš mě u sebe? Proč nepřicházíš? Hodiny se plouží, k zoufání dlouhé, a Tebe neviděti. Milenče, snoubenče, muži drahý, čekám na Tebe! Lásko má jediná, jsem Tvá, na věky Tvá! Neotálej!"

List byl bez podpisu a byl prudkým trhnutím tužky shora dolů přeškrtnut. Byl to pouhý koncept? Byl opsán a odeslán? Rozmyslila se pisatelka jinak? Napsala jiný list? Na žádnou z těchto otázek nebylo odpovědi.

Felíčkova hlava vyklouzla z prstů ji svírajících, skláněla se níž a níže, až se jeho rty dotkly papíru a ulpěly na nich dlouhým políbením. Byly horké ty rty a horká byla jeho hlava, oči se mu naplnily vláhou.

Kdy byly psány tyto řádky? Felíček myslil a bál se domysliti.

„Matičko nešťastná," letělo mu hlavou, „jaké jsi zažila chvíle! Co vše v tobě zápasilo, co jsi snášela! A přece šťastná, ježto jsi tolik milovala a byla milována!"

Osušil oči a dlouho hleděl na ty drahé rysy, které načrtala matka jeho v největší tísni života, po velikém, úžasném procitnutí z ohromujícího oblouzení lásky.

To nebyl pouhý dopis, ať poslaný nebo zadržený a zamlčený, to byla všechna duše jeho matky. Na počátku výbuch zoufalství a hned po-

tom smíření, odpuštění, nepoutaná touha po milovaném muži. Felíček znova přelétal ty řádky z drahé, dávno mrtvé ruky, a ssál jejich obsah, jako by jej chtěl pohltiti, v sebe pojmouti, svou duši jím naplniti, spojiti jej se vší svou bytostí.

Kterak odpověděl otec Felix Karát, došel-li ho dopis ten anebo podobný? Jen to pomyslil, již se Felíček chápal drobného listu dalšího, zase písma Karátova.

„Světice má, oči milované!

Jsem voják, a přece s nesmírným ostychem, se zdrcující obavou vstupoval jsem do Vašeho domu. Jaká to byla obtížná a dlouhá cesta, než jsem vystoupil do patra, než jsem se odvážil zaklepati. Bylo třeba vší mé mužnosti a srdnatosti, abych Ti pohleděl v oči a nezaštkal. Byl jsem si vědom — — — Ale ve Tvých zracích jsem četl odpuštění. Měl jsem pocit zločince na popravišti, kterému náhle zvěstována milost. Jediný Tvůj pohled ohlásil mi ji. Byl bych Ti padl k nohám, zlíbal Tvá kolena, lem roucha Tvého. Toliko blízkost matky Tvé zabránila tomu a zachránila mne. Veliké, sladké tajemství jest mezi námi, v jeho vědomí se chvěji neskonalou i drtivou blažeností. Taky blaženost může drtiti. Jásám, že jsi má. Spi šťastně, sni o mně, o všem, co nám dále kyne. V neděli přijde a vyřkne slovo své Tvůj věrný

Felix.“

Felíček mohl se jen domysliti, jakou návštěvu to chtěl jeho otec vykonati, jaké slovo vy-

říknouti. Chtěl požádati o jeho matičku k manželství. Učinil tak? Jaké odpovědi se mu dostalo? O všem tom další listy nic nevyprávěly. Stalo-li se tak, byla-li mu drahá Žofka přislíbena, docházel pak Felix Karát k Severýnovům častěji, vídal svou milou Žofku snad co den, a již nebylo třeba dorozumívati se písemně. Bylo tu dále něco drobných lístků, jen jako pouhé vzkazy; díky za kytičky, které patrně donášela Fronka a po níž bylo dárkyní děkováno, stručná oznámení, že dnes večer přijde anebo zas že přijíti nemůže, jsou poután službou. Některé ty lístky byly původně dojista v obálce, ale některé bývaly asi jen svinuty v rourku a dvěma prsty promačkány, což byl dosti bezpečný závěr na taková poselství, která neobsahovala žádných tajemství. Posud na nich byl patrný způsob tohoto „pečetění", který nikdy nevymizí.

Felíček přečítal i tyto lístky zbožně, pouhé věty, ale vždy s přídavkem tisícerých polibků, až zase došel k dopisu obsažnějšímu. Ani tento dopis neměl žádného letopočtu, toliko v rohu dole bylo připsáno: V Záluží, dne 13ho. Kterého roku? Kterého měsíce?

Tedy list z venkova, a brzy Felíček seznal, že z otcova domova.

„Duše má nejdražší!

Ve chvatu, ve spěchu jen několik slov. Doma vše v pořádku. Milý pantáta se vším srozuměn. Ba rozradován. Popustí mi statek, touží

již po odpočinku. Starší sestra vdává se co nevidět, mladší je zasnoubena a taky brzy z domu odejde. Obě půjdou do teplých hnízdeček, jeden švakr lesmistr, druhý statkář. Budeš míti dobré a majetné příbuzné. A budeš sama jediná u nás panovati. Všechny obavy rozplašeny. Nikdo nám nebude překážeti. Vše se událo samo sebou, neměl jsem ani vědomí, že jsou obě sestry zaslíbeny. Pln radosti oznamuji Ti to, zvěstuj to milým rodičům. Zvláštním poslem to posílám, a zítra Tě obejme Tvůj věrný Felix.

Duško zlatá, jak se otec těší! Již teď je do Tebe zamilován, z pouhého obrázku. Po odchodu sester byl by osiřel. Zas bude mít rodinu!"

Ale tento pohled ve šťastnou, radostnou budoucnost byl náhle zničen dopisem dalším, událostí, která byla mimo záměry a sílu Felixe Karáta.

„Jediná, milovaná Žofinko!

Na vše pozdě. Vypukla vojna! Ve hrozném rozpoložení píšu tyto řádky. Můj pluk do tří dnů vytrhne do pole. Dnes Tě neuvidím, zastávám adjutanta, všady shon a všechno plno zmatku. Buď silna a dobré mysli. Doufám, že bude všemu konec, než dorazíme na místo. Pojedeme na Vídeň, pak na Italii. Snad jenom do některé jihotyrolské pevnosti. Ujišťují nás, že s nimi budou brzy hotovi. Doufám taky tak. Nejdeme na lvy. S tisícerým políbením na shledanou. Zítra Tě potěší Tvůj Felix."

Co bylo zítra, co bylo dále, o tom již nevyprávěl žádný další dopis. Zbýval poslední, zapečetěný, neotevřený dopis matky Žofie, kterýž se byl vrátil jako nedoručitelný. Felíček sáhl po něm, obracel jej, ale neměl odvahy, aby jej otevřel. Smí-liž nahlédnouti v list, který byl určen jen jeho otci?

Hleděl na požloutlé, slehlé papíry, které před ním ležely v témž pořádku, v jakém je našel, a bylo mu, jako by pohlížel do hřbitova. Matčin propadající růvek viděl v duchu, znal jej, docházel k němu. A kdesi v dáli vršil se jen duševnímu zraku jeho rov jiný, otcův, jako v mlhách, v neznámé, vysněné končině, v daleké cizí zemi. Zví-li, kde složil kosti muž, který byl tak drahý srdci jeho matky, poputuje tam, až bude silnější, a najde ten rov. To si v tuto chvíli umiňoval, jako si mladí čtenáři romantických dobrodružství umiňují, že půjdou touž cestou, jakou šli jejich romantičtí hrdinové. V tuto chvíli Felíček pociťoval, že svého nešťastného otce miluje, jako jej milovala jeho matka. A ponenáhlu propadal podivnému klamu, že jej znal, otce svého. Jeho podobizna, na kterou se často zadíval, doplněná listy a lístky, které právě byl přečetl, nabývala života. A pojednou, v divném tom klamu, zaslechl i hlas, jakým Felix Karát hovořil. Ano, to byl jeho zvuk, mužný a přece lahodný, plný lásky a roznícení, když pronášel dvě slova: Žofinko milovaná!

Ještě byly v krabici všeliké drobnůstky, kterými se kdysi obíraly ruce jeho matky. Uschlé kytičky, stužky, plesová kokardička, taneční pořádek, znaménko do knihy z tuhého, dírkovaného papíru, na němž byl vyšit věneček pestrých květů a v něm dvě slova: Zítra dále. A pod věnečkem: Ž. S. Stříbrné a červené hedvábné třepení na dolejším okraji skvělo se posud jako nové. Vyšívala to matka? Byl to dárek z ruky Felixovy? Byl tu i drobný medailon z brouseného skla ve zlatých obroučkách s věnečkem lesklých, kaštanových vlasů, ovázaných červeným hedvábím. Nepochybně vlasy otcovy. Dojista je matka líbávala, jako amulet na hrdle je nosila. Snad právě na této červené aksamitové stužce? Či na drobounkém tom stříbrném řetízku? Kéž by tu byly i její vlasy! Byla by to část její bytosti, cosi živoucího, neumřelého s ní a neumírajícího, toužil Felíček.

Dotýkal se všeho se zbožnou úctou, povznášel k ústům a na každou tu památku vtiskl synovský polibek. A potom drahé to dědictví po rodičích vkládal s úzkostlivou šetrností do krabice, ve které mu je strýc Dominik byl odevzdal. Toliko skleněný medailon s vlasy otcovými déle podržel. Pojednou se chopil tenkého stříbrného řetízku, provlékl jej ouškem, zavěsil si jej na krk a skryl pod náprsenkou. Tato památka bude ho ode dneška provázeti na každém kroku a po všechen život.

A když Felíček učinil toto, pocítil náhlé ulehčení, jako by s něho byla spadla nesmírná tíha. Uzavřel krabici, ovázal ji stužkou a zadíval se na posněženou střechu pod okny, na sněhové podušky na římsách protějšího vysokého domu, v jasný den, a tímto pohledem se vrátil v přítomnost. Uvědomil si, že jest vánoční Boží hod. Ode všech věcí, nad nimiž právě sklopil víko, od listů otcových i památek matčiných, ode všeho toho děje, který předcházel jeho vstupu do světa, odděluje ho dlouhá řada let, delší než celý jeho posavadní život.

Teď vzpomněl, že strýc Dominik brzy se chtěl vrátit, i chopil se krabice, aby ji odnesl do ložnice k ostatnímu svému drobnému majetku ve skříni. Ale v tu chvíli již se ozvalo skřípnutí a kroky v kuchyni. Pan Diamant se vracel z kostela.

Kráčel váhavě starý pán, aby setkání s jinochem ještě o něco protáhl. Netěšil se na ně, obával se, že najde Felíčka rozrušena, dojata, snad v slzách. Ale Felíček stál vzpřímen u stolu, pod levým paždím tiskna krabici.

„Přicházím příliš brzy?“ otázal se strýc, překvapen, domnívaje se, že se Felíček na věci posud nepodíval.

„Právě v čas, strýčku,“ odpověděl jinoch. „Jsem připraven.“

Pan Dominik pohlédl bystřeji a viděl, že Felíček jest pobledlý, vážný, a zdálo se mu, že v jeho tváři se objevil nový, nebývalý rys, kterým jako

by o rok, a dva roky byl vyspěl. Podal mu ruku a řekl upřímně:

„Felíčku, mám radost, že tě shledávám pevného. Vypadáš mi teď jako mladý muž. Tak jsem si to přál. — Chceš-li, vyjdeme spolu. Slunce svítí do sněhu, je tam pravý Boží hod."

Felíček ponášel ruku strýcovu výše, a než se starý pán vzpamatoval, poceloval ji.

„Strýčku, děkuji vám ze srdce. Obdaroval jste mě velikým bohatstvím. Je mi tak, jako byste mi dnes byl dal rodinu. Mám vás, drahý strýčku, a teď mám i toto. Připravil jste mi vánoce, jakých jsem ještě nezažil. Nikdy toho nezapomenu."

Zdálo se, že strýc Dominik chce něco říci, ale pomlčel. Obával se vlastního pohnutí. A tak po chvilce pronesl:

„Ale teď pojď, hochu milý, dokud je tak pěkně. Potrvá nám to jen několik hodin — a bude po slávě. Vánoční slunce je vzácná věc."

O chvilku později vycházeli spolu z domu a pan Dominik na mrazivém vzduchu zhluboka vydechl. Těžká chvíle, které se obával, byla překonána. Felíček mužně obstál.

IX.

Ještě jedno veliké, toužebné přání ozvalo se dnes v srdci Felíčkově. Bylo vyvoláno četbou otcových dopisů, ale pokud byl doma, v těsné světnici

a sám, nenabylo určitého výrazu. Teprve když vyšel z domu se strýcem Dominikem a když jej ovanul svěží vzduch a bělostný sníh v září slunečné tak oslnivě v oči mu zasvítil, až ho v nich zabolelo, a když nadýchav se čerstvého vanu počil v něm cosi jako dech jara — tu teprv si jasně uvědomil, čeho si přeje. Aby zatěkal v končiny, kudy jeho matička denně chodila, kde na svého Felixe čekávala, kudy ji Karát doprovázel. V končiny, kde žila svůj šťastný dívčí život i kde prožila svou mladou lásku a kde se konečně s mladým životem rozžehnala.

To bylo kdesi na Menším městě pražském, daleko za řekou. Tety Severýnovy nikdy se o tom nezmínily, na někdejší příbytek nevzpomněly, aspoň před Felíčkem tak nečinily. Přestěhováním na Nové město, do Krakovské ulice, položily mezi přítomnost a minulost širokou a vysokou hradbu. Co bylo před tím, jako by nebylo bývalo. Za to však paní Fronka vyprávěla o tom Felíčkovi. Z jejích úst se dověděl, že to byl nějaký prastarý dům s velikým nádvořím, dokonce s dvojím nádvořím, a za druhým dvorem byla zahrada, do které se vystupovalo po schodech. Ale vyprávění Frončino nepodávalo jasný obraz celého toho dějiště. Taky v její mysli bylo tomu nesmírně dávno, kdysi dokonce řekla, že by tam snad už ani netrefila. Byla to její jediná služba na Malé straně, u Severýnů, a za všechna ta léta, co žila s Turýnkem ve vlastní domácnosti, snad už nikdy v ty

končiny nepřišla. V tom se podobala stům a tisícům Pražanů, bydlícím na Starém nebo na Novém městě, kteří třeba za celá desítiletí nepřešli Karlův most. Život za řekou byl jim v mlhavé dáli.

V takových mlhách ztrácel se Felíčkovi taky dávný život rodiny Severýnovy a vše, co se v něm tajilo. Ale když dnes přečítal dopisy otcovy a když se probíral památkami po matce, tu mu bezděky vstoupila na mysl otázka: Kde se to vše dělo? — A tu pocítil, že k doplnění obrazu chybí mu poznání starého okolí matčina. Viděti dům, ve kterém žila, kam Karát docházel! Podívati se na okna, z nichž jej vyhlížela! Kráčeti místy, kudy kráčívala ona!

Zatím si netroufal zmíniti se o tom strýci Dominikovi. Doufal v nějakou šťastnou náhodu, která mimoděk je tam zavede. Snad až procházkou odpolední. Ale den je krátký, brzy se stmívá, hartusilo to v jinochovi. Teď je slunečno, právě tak, jako bývalo onoho jara a léta, kdy se matička Žofka s Felixem seznámila. Bude-liž i zítra také tak? A dnes je nejslavnější svátek v roce. Zítřek je pouhým stínem dneška.

Pan Diamant nemohl ani tušiti, jaká touha Felíčkem lomcuje. Ale když došli na roh Lazarské ulice, zahnul strýc do Spálené, potom kráčel Perštýnem, přes Betlemský plácek, ulicí Liliovou do Jezovitské, a než se Felíček nadál, vynořila se před ním staroměstská mostecká věž.

V srdci zajásal, byl by strýce objal, ale ještě nepromluvil. Jen se chvěl obavou, aby strýc nezamířil jinam.

Ale již pan Diamant stoupal vzhůru, na most, který v tu dopolední hodinu byl plný chodců. Proudem na Malou stranu a proudem na Staré město, oběma směry hrnuli se lidé.

Když prošli pod věží, zjevila se jim pláň Vltavy, slabým ledem pokrytá a posněžená, slunečnou září rozjiskřená. Od modré oblohy odrážel se obraz tichých, velebných Hradčan v nehynoucí kráse své. Zraky Felíčkovy utkvěly na tom šedivém kamenném zjevu, jako by jej dnes po prvé viděl. Při tom jako jinýma očima viděl, kterak chodci před sochami světců na pilířích posmekávají, odkudsi zdáli hlaholily zvony. Ten zvuk se nemění, tak znívaly tytéž zvony, když ještě matička jeho, mladá, zdravá a svěží chodívala s modlitební knížkou do kostela. Do kterého? hádal Felíček. Šel by, aby se na témže místě pomodlil. Vzpomněl na paní Fronku. Ta jistě ví a poví mu, a pak tedy půjde po stopách matčiných.

Přešli po mostě, a když scházeli níže pod věž malostranskou, v úzkou, starobylou ulici Mosteckou, dotkl se Felíček strýcova ramene a řekl tiše:

„Tu kdesi bydlil taky můj dědeček, strýčku, pravda-li? A — maminka . . .?“

„Arciže, hochu. Což nevíš, kde?“

„Nevím, strýčku.“

„Tedy se podíváme.“

A teď pan Dominik mrskl okem po jinochovi, spatřil jeho roznícenou tvář, a náhle pochopil vše. Domníval se, že vede Felíčka, a zatím jest veden jím, jeho touhou, horoucím jeho přáním.

„Žes mi to dávno neřekl!“ pronesl.

Minuli ulici Lázeňskou, prošli pod nízkým, ponurým loubím a zahnuli vlevo do ulice Karmelitské. Tam pan Dominik stanul před starým domem, jenž tvořil skoro nároží Tržiště, a řekl:

„Zde bydlil tvůj děd, tvoje matka. Říkají tomu ‚stará Baudirekce‘. — Pojď, můžeme i na dvůr.“

A když jej zavedl do dvora, ukázal mu řadu oken a řekl:

„Tam to bylo.“

Felíček se díval úporně, jako by očekával, že jistá známá tvář vyhlédne z okna a pokyne mu na přivítanou. Oči se mu zarosily. Zde tedy žila jeho matka.

„A zahrada, strýčku?“

„Zahrada jde do kopce, hle, tamtudy se do ní vchází.“

„Smí se do ní?“

Strýc chvilku rozmýšlel a řekl:

„Nevím, komu teď náleží. Vyptám se. Ale teď v zimě nic hezkého bys neviděl. Někdy na jaře snad, ano.“

Felíček se rozhlížel nádvořím, jako by chtěl každou podrobnost v paměti podržeti. Sem tedy otec Karát posílal své listy a vzkazy, odtud mu

psávala matka Žofie, tudy těkávala Fronka s poselstvím, odtud nastoupila matička poslední svou cestu v černé rakvi. Jeho obrazivost se rozpoutávala, mrtví před ním vyvstávali, zapadlá minulost probouzela se k životu. Hruď se mu vzdouvala, dech se mu úžil, hrdlo se mu svíralo.

Pan Dominik chvíli trpělivě vyčkával, až pak řekl:

„Pojď, hochu, máme daleko domů. — Na jaře si vyžádáme dovolení, abychom se směli podívati do zahrady."

Felíček se obrátil na odchod. Ještě jednou vzhlédl k oknům a pronesl tiše:

„Strýčku, kdybychom se taky mohli podívati do bytu . . ."

„Ani to není nemožné, hochu. Ale jindy. Vyptám se, kdo tam teď bydlí. Náhodou by to mohl býti známý. Ty bys rád viděl, kde maminka — —"

„Ano, strýčku," přisvědčil Felíček.

Mlčky odcházeli z domu, a teď pan Dominik zamířil rovně na Újezd a potom se vraceli na Nové město po mostě Řetězovém.

Dlouho šli mlčky. Strýc Dominik chvílemi jako šeptem pohvizdoval, chvílemi hleděl po očku na Felíčka, který po jeho boku kráčel zadumán. Pojednou však povznesl hlavu a otázal se:

„Nehněváte se na mne, strýčku?"

„Hněvat? Ale proč, hochu? Dokonce mě vše to na tebe těší. — Rozumím ti."

Po chvíli se Felíček otázal:

*

„Vzpomínáte vy taky na věci, strýčku, které se udály před šestnácti, sedmnácti lety? Pamatujete se na ně?“

Ale teď se pan Diamant zasmál.

„Před šestnácti nebo sedmnácti lety, hochu? To se mi zdá, jako by bylo před šestnácti dny. Já vzpomínám, holenku, co bylo před padesáti a bezmála před šedesáti lety. A mnohá z těch starých událostí tane mi živěji na paměti, než co se událo před pěti nedělmi.“

„Jak vám to závidím, strýčku!“ zvolal Felíček zcela upřímně.

„Počkej, hochu, nemáš co závidět. Dočkáš se taky. A potom se podivíš, jak je to kraťoučká doba, takových deset, patnáct let.“

Navlas tomu Felíček nevěřil, ale nechtěl strýci odporovati.

Když docházeli Lazarské ulice, řekl ještě Felíček:

„Nehněváte-li se, strýčku, rád bych odpoledne došel k Turýnkovům, abych poděkoval pěstounovi za knížku.“

Pan Dominik okamžik rozmýšlel a odvětil:

„Počkej, hochu, to si nech zas na zítřek. Bylo by škoda toho krásného dne — mnoho nám ho nezbývá. Ve čtyry hodiny máme noc.“

Ale spíše chtěl pan Dominik zameziti, aby Felíček nevyslýchal paní Fronku, aby nebylo tklivých a tesklivých těch vzpomínek mnoho najednou.

Tak se Felíček vybral k Turýnkovům až na

svatého Štěpána. Pan Diamant správně předvídal. To již byl den kalný a zamračený. Slunce na obloze vyvěsilo si jen Boží hod na svou oslavu.

Paní Fronka radostně jej uvítala.

„To jste hodný, že se na nás jdete podívat. Vzpomínala jsem včera celý den, jak bývalo, a tentokráte bylo nějak smutno, ačkoli nás bylo více než tehda, když jsme vás měli u sebe. Nu, arci, pana strýčka jste nemohl opustit."

Docela bez výčitky to řekla paní Fronka, jen si tak posteskla. A mistr Turýnek dodal k tomu:

„Ovšem žeť, mámo. Nás tu bylo pět a tam jen dva. U nás přece bylo veseleji."

„No bylo, bylo," přisvědčovala paní Fronka, „až na naši Martu. Ta se naplakala."

„Proč plakala?" podivil se Felíček.

„Ale stýskalo se jí," pokračovala paní Fronka. „Prý myslila, že bude Felíček u nás, a zatím si ho nechal pan strýček. Žába hloupá! Povídám jí: Neplač, až tu někdy nebude pan strýc — ale dej mu Pánbůh živobytí hodně dlouhé! — pak budeme mít Felíčka na Štědrý den a na Boží hod a na celé svátky. Je-li pravda?"

„Kde jinde bych byl," přisvědčil Felíček.

Martička se dívala vyčítavě na matku, že to její stýskání a pláč tak bezohledně vyzradila, a bezmála že poznovu nenabírala. Felíček přistoupil, pohladil ji po hlavě a konejšil děvče:

„Tedy dnes tu mohu zůstati až do večera, Martičko, a máme-li nějaké úkoly do školy, podí-

váme se na ně. Snad proto se Martičce po mně zastesklo?

„Ne," odpovídala dívčina tiše, „úkoly mám už všechny, nedostaly jsme nic těžkého. Ale chtěla jsem vám odříkati báseň, kterou jsme se naučily nazpaměť."

„Rád si ji vyslechnu taky dnes, Martičko."

Martička hned se postavila jako před slečnu učitelku a odříkala Felíčkovi nějakou básničku Jablonského. A byla všecka blažena, když Felíček zvolal:

„Výborně, Martičko! Jen o poznání pomaleji odříkávat, aby posluchači žádné slůvko neušlo."

„Taky jsem jí to povídala," ozvala se paní Fronka, ,aby tak nedrmolila, že mají uši co honit."

Potom v důvěrné chvíli Felíček zasvětil paní Fronku v události včerejška. Kterak mu strýc odevzdal památky po rodičích a kterak se potom šli podívat do Karmelitské ulice.

Paní Fronka se na chvíli vážně zamyslila a potom řekla:

„Ode dne, kdy jsem si vás tamodtud odnášela, Felíčku, nebyla jsem tam. Víte, neměla jsem tam co dělat, a nebyla bych ani mohla pro lítost. Ale podívám se tam jednou zas, Felíčku, a pak půjdeme spolu. Já toho vím přece víc než pan strýček. Ten býval u pana dědečka málokdy — hrubě jsem ho ani neznala." —

Večer Felíček uléhaje srovnával všechny vánoce minulé s letošními a byl pln vroucí vděčnosti. Takových svátků ještě nezažil.

X.

Ploužil se čas, ploužil, a přece rychle ubíhal. Minul Felíčkovi prvý rok učení, minul i druhý a ponenáhlu se schyloval tretí. Blížil se den, kdy učení Felíčkovo se mělo skončiti.

Říkával sice mistr Turýnek paní Fronce:

„Vlastně, matko, vlastně bych mu mohl dát za vyučenou od hodiny. Takového učedníka jsem nikdy neměl a po něm zas mít nebudu. Dávno umí tolik jako jiný za čtyry léta, ba umí víc. Abych řek' pravdu, ničemu již ho nemohu naučit. Má prsty na zlatníka, nejenom na knihaře. Radost se podívat, jak se mu v nich dílo otáčí. Ale ať ještě pár neděl počká. Nedělalo by dobrotu, kdyby měl učení o tolik kratší. Bude tím lépe na vandr připraven."

„Co?" řekla paní Fronka. „Felíček půjde na vandr?"

„No rozuměj, Frónynko. Od města k městu a dům od domu, jako se chodívalo za mých mladých časů, a dokonce s rancem na hřbetě, jako jsem vyběh' z domova já — tak Felíček vandrovat nebude. To vzalo za své. Ale do světa se podívat musí, aby se zdokonalil. Všady jiná práce a prachce, milá holka. Neškodilo by mu tak na rok do Vídně."

Mistr Turýnek, jako mnoho jeho vrstevníků, hleděl k Vídni jako k ústředí veškeré dokonalosti řemeslné.

„Do Vídně!“ zvolala paní Fronka. „Na rok!“

„Ba že, Frónynko,“ přisvědčil Turýnek. „Tam by se zdokonalil v galanterii. Kdo se vrátí z Vídně, má všady přichystané místo a práci. A kdyby šel pak ještě na chvíli do Drážďan nebo až do Lipska, to by ho zvedlo. Tam je slavná knihařina.“

„Že neřekneš do Amstrdámu, tatínku!“ zvolala paní Fronka.

„Ani to snad by mu neškodilo,“ odvětil klidně Turýnek. „Ačkoli nevím, jak to tam s naším řemeslem vypadá.“

„Myslila jsem jinak,“ řekla paní Fronka hlasem pokleslým.

„Kterak pak?“

„Myslila jsem,“ odpovídala paní Fronka váhavě, „že Felíček zůstane u nás, že tě ve všem zastane, až tobě ruce trochu povolí.“

A hleděla na muže skoro úzkostlivě.

„Milá ženo,“ odpovídal mistr, „taky mně by to bylo milejší. Ale v tom našem krcálku? Počítám, holka milá, že s ním pan strýc má jiné oumysly a taky že může hochu k něčemu lepšímu dopomoci. Nás všechny sic moje řemeslo dobře živí, chvála Pánubohu — dokud budu moci dělat — ale bohatství z toho nevyzískám a Felíčkovi by to nestačilo.“

„Vidíš, tatínku, dokud budeš dělat! Ale pak přijdou léta, a tu by tě Felíček zastal.“

Mistr Turýnek pokrčil rameny, čelo se mu zrýhovalo vráskami. Obrátil se k nějaké své ne-

dělní „fušce“ a již nepromluvil. Věděl, že by tak bylo nejlépe, jak myslí jeho žena, ale nemohl se ubrániti pomyšlení, že by se na Felíčkovi prohřešil, kdyby jednal po jejím. Že by to bylo příliš sobecké. Mladík rázu Felíčkova nemůže u něho zakrněti. Jeho malá dílna je mu jen přípravou. Správně tušil, že je mladíkovi třeba větších zkušeností a rozsáhlejšího působiště. Nerad se s ním rozloučí, ale svědomí mu říkalo, že ho nesmí u sebe zdržovati.

Taky paní Fronka již nic neříkala. Zatím. Zmínka páně Bartolomějova o Felíčkově „vandru“ zastihla ji nenadále a zcela nepřipravenu. Nikdy na nic takového nepomyslila. Lpěla houževnatě na Felíčkovi starou láskou k jeho matce slečně Žofce, které nikdy nezapomněla, jak se jí v minulosti ujala, a všechnu tu lásku přenesla s matky na syna. Lpěla na něm službou, kterou mu prokázala jako kojeňátku, lpěla na něm zvykem prvých šesti let jeho života a další doby, když se jí neočekávaně vrátil. Vše, co se událo, pokládala za řízení nevyhnutelného osudu. Tím osudem jí byl Felíček poznovu darován. Viděla v něm příslušníka své rodiny tehda hned, když jej v peřince domů přinesla a mlékem pro vlastní dítě tryskajícím odkojila, a dosti těžko nesla, že se o něj musila děliti s panem Diamantem, když nastoupil v učení. Vždy se jí zdálo, že po právu náleží větším dílem jí než panu strýci. A s ním se má rozloučiti? Cítila, že by větší ztráty nemohla utrpěti.

Zdali však její myšlenky nezalétaly ještě dále? Co se vyvíjelo v mysli paní Fronky, když vídala, kterak Felíček v podvečerní chvíle sedává podle Martičky, sklání se nad jejími úkoly, až se hlavou její hlavy dotýká? Kterak jí předříkává nebo vyslýchá, kterak se výkladem přímo učitelským snaží, aby vlastním úsudkem dospěla rozřešení nesnadnějšího úkolu? Kterak ji chápe za ruku, aby ji zadržel, než napíše nesprávnou větu nebo nepříslušnou číslici? Paní Fronka dávno nerozuměla, o jaké školské záhady v takovou opakovací hodinu běží, bylo to nad její pochopení. Ale tomu rozuměla, že Felíček svůj informátorský úřad pojímá velmi vážně i horlivě a vykonává jej velmi jemně. S jeho rtů nesplynulo nikdy jiné pojmenování než „Martičko“ a někdy jako žertem „studentíčku“, a neušlo jí ani jediné jeho pohlazení Martičky po hlavě, po vlasech, když svůj úkol dobře uměla nebo když jeho návod rychle pochopila. Neušlo jí taky, že zraky Martiny nabývají zcela jiného lesku, sedí-li u stolečku v koutě s Felíčkem, než pracuje-li sama, ale dokonce již jí neušlo, kterak Martička chvílemi tak stranou vzhlédne k Felíčkovi očima rozjiskřenýma a zároveň ostýchavýma, jako by je maně zdvíhala s desky stolové. Hovořila-li jen s matkou v kuchyni, byla dosti výřečná, ale když seděla vedle Felíčka, zamlkala se a jen jemu bedlivě naslouchala. Vše to paní Fronka pozorovala s bystrostí, jaká jest propůjčena jen mateřským zrakům, a tu

vždy letělo její hlavou jediné slovo: „Děti!“ Děti, jako by obě byly její. Zdali se snažila domysliti tato svá pozorování? Snad ani v nejhlubším soukromí svém netroufala si vypřádati pásmo myšlení dále. A přece jen kdesi na samém dně vědomí jejího vznikal utěšený, radostný sen, jehož vyplnění by bylo oblažilo všechen její další život.

Felíček zatím ničeho si nebyl vědom. Jak Martička vyrůstala, přestávaly ponenáhlu jeho doprovody do školy, až pominuly nadobro. Spřátelila se s drobnou spolužačkou, která se pak pro ni zastavovala a ze školy zas až k domovu ji provázela. Snad by matka Fronka ráda byla viděla, aby s Martičkou a pro ni chodil Felíček, ale když byla dívčina srdnatější, ostřílenější, řekl mistr Turýnek jednoho dne, že je důležitější a prospěšnější, aby Felíček seděl v dílně, u své práce, a v tom arci měl pravdu. Martičce již nebylo třeba chůvy, a škola byla nedaleko.

Felíček po všechen ten čas žil dvojímu. Své práci v dílně, kterou se snažil proniknouti do všech podrobností, a svým vzpomínkám. A ty zalétaly na Menší město pražské, v ulici Karmelitskou. A kdykoli jen uchvátil volnou chvíli, která náležela jen jemu, táhly jej vzpomínky ty v místa, která mu byla skoro posvátná ode dne, kdy se tam se strýcem octl po prvé.

Pan Dominik nezapomněl svého slibu. Na svých procházkách, zatím co Felíček seděl v dílně, zamířil několikráte do ulice Karmelitské, do sta-

rého domu, vyptal se, vyšlapal cestu po všech schodech, a jednoho dne zaťukal u bytu kdysi páně Severýnova, podal služebné dívce svou navštívenku. Nenašel sice v někdejším příbytku Severýnových známého, ale jeho navštívenka s korunkou nad šlechtickým přídomkem otvírala mu každé dveře. Byl uvítán přívětivým, letnějším pánem, taky úředníkem, který tu obýval s chotí a dvěma syny studenty. Pan Dominik Diamant kolébaje se na svých obloukovitých nohou, jež celému jeho zjevu dodávaly jisté kulatosti, vypověděl s příslušnou obřadnou omluvou, že by rád shlédl po letech místa, kde bydlívala příbuzná rodina, a že by dokonce rád přivedl i mladého svěřence, který z té rodiny pochází a touží spatřiti prostory, ve kterých žil jeho děd a babička.

Byl vlídně přijat a pobídnut, aby jen ráčil dále. A když vstoupil do pokojů, byl až zaražen překvapením, jak se nábytek těchto nových a snad již několikátých nájemníků po Severýnových podobá onomu, jejž tu kdysi vídal, a kterak jest i rozestaven skoro na týchž místech.

Smí-li se i do zahrady? otázal se pan Dominik.

— Ó, dojista, jen aby přišel, kdykoli mu bude libo. Nebo ráčí-li snad hned?

Ale tehda bylo v zimě, a pan Dominik si vyžádal dovolení až na jaro. A potom tedy přivedl i Felíčka.

Zatím však Felíček, aniž se vždy strýci přiznal, častěji a chvatně přeběhl po Karlově mostě

a vcházel nesměle do domu, který se mu ponenáhlu stal místem poutním. Teď teprv seznal, že má dům dvory vlastně tři. V obraznosti jeho podobalo se rozlehlé to stavení starému zámku nebo taky zvláštnímu drobnému městečku, vsazenému do středu Malé strany. Ocítal se skoro jako v pohádce, když stanul pod obloukem, vedoucím na druhý, prostrannější dvůr, a hleděl uctivě na kamenného obra na oblouku, kterýž polokleče a napínaje všechny svaly nese na mohutných ramenou zeměkouli. A když se odvážil až na konec druhého dvora, pod samu zahradu, tarasovitě vzhůru vystupující, tu se mu zdálo, že jest přenesen kamsi daleko mimo Prahu. Všechen ruch velikého města zde domíral, a byly dni, kdy zde zavládalo mrtvé ticho. To bylo hlavně ve dny nedělní a sváteční, kdy ho sem provázel i strýc Dominik. Toto ticho, když se zimní soumrak znenáhla snášel a již celou zahradu nahoře zastřel, přiléhalo nejlépe k duševnímu rozpoložení Felíčkovu. Ty chvíle pozdních odpůldnů a nižících se večerů byl by Felíček rád prodloužil do nekonečna. A když časem zašuměl vítr a zalehl v oprchalou zahradu nad jeho hlavou, obestřel jej přelud sluchový, že mu bylo, jako by slyšel vzdálenou hudbu. Zahlížel se v okna někdy matčina, pojednou se osvětlila plamenem rodinné lampy. Felíček tušil, jak je tam nahoře ve světnici útulné teplo, kamna zpívají a broukají zimní svou píseň, podál nich v květovaném křesle sedí

postava dívčí s knihou v ruce a čte nějakou kouzelnou pohádku. Předčítá komusi, starému pánu, jenž nakláněje se na pohovce a přikládaje ruku k uchu, pozorně naslouchá. Taky Felíčkovi bylo, jako by slyšel; jen, ach! žádnému slovu nerozuměl.

„Pojď, pojď, zmrzli bychom tu!“

To promluvil strýc Dominik podle něho, a ten hlas vzvolal jej ve skutečnost.

A potom znenáhla se rozvíjelo jaro a Felíček viděl, kterak se zahrada zazelenává. A potom jej strýc uvedl nahoru do bytu a po chvíli i do zahrady. A vzešlo léto a stará zahrada rozrostla košatými korunami stromoví a zahoustla bujným křovím, rozkvetla pestrými květinami. Hle, tamto besídka! Tu sedávala slečna Žofie, u jejích nohou Felix Karát. Vlahý letní večer, vůně květin opájí, tajemné šepty blížící se noci snášejí se ze zahrad výše položených a se strání Petřína.

Nespočítal by Felíček, kolikráte za všechna léta svého učení vešel v ten dům i kolikráte vstoupil do zahrady. Zde vznikl jeho život a zde by chtěl ztráviti život celý. Taky pěstounku Fronku sem zavedl, a ta se usedavě rozplakala vroucím pláčem, když po letech shlédla povědomá místa a vzpomínala, jak tu bývalo. Potom však osušila slzy a horlivě vyprávěla, a Felíček se nemohl naposlouchati. Staré okolí vyvolávalo jí na paměť spousty příhod a podrobností, vážných i směšných, důležitých i malicherných, až i sám

Felíček setřásal zádumčivou náladu a chvílemi se pousmíval.

„Tenkráte už jste měl být na světě, Felíčku," zvolala paní Fronka všecka rozjařena, „a mělo vám být šestnáct neb osmnáct let — to by nám teprv bylo bývalo veselo!"

Arcižeť! Což pak si Felíček přál něco jiného?

„Ovšem," zarazila se paní Fronka, „pak už slečna Žofinka by nebyla dvacetiletá slečinka, nýbrž usedlá panička, a snad byste dokonce měl bratříčka nebo sestřičku."

Takto se Felíček vžíval v minulost a znenáhla pomíjely všechny staré bolesti, mysl se uklidňovala. Vděčně vzpomínal na den a na večer, kdy tetinkám utekl, a vždy větší vděčnost pociťoval ke strýci, že se ho ujal. U něho došel náhrady za vše, oč před tím přišel.

XI.

Později mistr Turýnek, sedávaje při práci u svého stolu, nejednou se zamyslil nad slovy manželčinými, nad její nechutí k tomu, aby Felíček šel po vyučení „na vandr". Věděl dobře, že paní Fronka jenom násilně potlačuje svůj odpor, věděl, jak na jinochu visí, a předvídal její další útoky. Připravoval se na ně, ale skoro se obával, že proti paní Fronce neobstojí. Vždyť kdo ho nejvíce pohřeší, bude vlastně on sám, Bartoloměj

Turýnek. Nebo Felíček se mu stal za těch několik let pravou rukou. Měl sice dva chasníky, Vojtěcha a vedle něho Tondu, který dostal za vyučenou již někdy před rokem. Ale Felíček oba vstrčí do kapsy, říkal si Bartoloměj Turýnek. Felíček vše uměl, o všem v dílně věděl, všemu rozuměl, ač mnoho řečí nenamluvil. Dávno již vykrajoval kůže na hřbítky a plátno, přijímal práci, každou knížku svědomitě očísloval, ba, zavedl zvláštní knihu zákazníků, které Turýnek dříve neměl, a tím bylo mnoho času i mrzutostí ušetřeno. Ponenáhlu umlkaly stížnosti zákazníků, že musí na vazby čekati celé měsíce a třeba půl roku. Felíček bystře pozoroval hosty a časem si je roztřídil na trpělivé a netrpělivé. Trpěliví přicházeli třeba desetkráte poptati se. Upomínali, upomínali, ale bylo zřejmo, že přijdou rádi za týden zas a za čtrnáct dní zase. To byli takoví, kteří chodili po dílnách skoro pro ukrácení času, pro zábavu. Chvíli postáli, pohovořili, nejeden i poseděl. Viděli ledacos nového, očichávali vazby jiných lidí, chvíli přihlíželi, jak se falcuje, sešívá, jak se ořízky namáčejí, a zas táhli. Ale přicházeli netrpěliví, a když jim Turýnek nemohl ukázati, že jejich knihy jsou již rozdělány, pronášeli mrzuté i kousavé poznámky a odcházali s hrozbou, že si věci odnesou k jinému knihaři. Málokdy někdo hrozbu svou uskutečnil, ale když se tak stalo, dotýkalo se to Felička, jako by šlo o jeho dílnu a jeho výdělek. Potom tedy znenáhla dovedl do

práce podstrčiti, co nejvíce naléhalo. Jen to mistru Turýnkovi položil na stůl, a k tomu příslušnou cedulku.

Našel to tam Turýnek vždy po ránu, a s počátku se dokonce i rozhorlil:

„Který čert mi tohle nastražil? Vzal jsem včera něco jiného do ruky . . .“

Tovaryš Vojtěch mrskl okem po Felíčkovi a myslil si:

„Počkej, dostaneš teď!“

Ale Felíček jen přistoupil ke stolu mistrovu, chopil se hromádky knih, aby je tedy odnesl na další „odpočinek“, a při tom skromně poznamenal:

„Mělo to býti do soboty hotovo, pan ředitel Zoula již dvakráte vzkázal — po třetí prý přijde sám.“

„Ale stakra, hochu, to druhé taky má být hotovo — všechno má být hotovo, jen kdyby každý z nás měl ještě dvě ruce . . . Tedy to zde nech . . .“

A když potom v sobotu pan ředitel Zoula přišel sám, očividně připraven, že si dnes na mistru vyleje, a když mu Turýnek ukázal hromádku hotových vazeb a řekl:

„Tuhle to máme, pane řediteli, večer to budete mít doma. Je to tak dobře?“

Tu se pan ředitel spokojeně zatvářil a řekl:

„Však jsem si umínil, že jsem k vám dal práci naposled, nebude-li to. Kupuji si knihy proto, abych je měl doma, abych v nich mohl

čísti — ne aby mi plesnivěly u knihaře. Nějak jste se polepšil, mistře. To mě těší.“

Při každé takové příhodě Felíček sklonil hlavu hluboko ku práci, jako by neviděl a neslyšel. A mistr Turýnek potom, když zákazník odešel, sedl zase ke svému stolu a řekl před sebe, ale aby to slyšela celá dílna:

„Zatrápený Felíček! Moje regma v nohou cejtí zdaleka dešť a sníh, a on zas větří mrzutost na týden napřed. To jsem rád, že jsme to udělali.“

Felíček taky z mistrova „šmírbuchu“ vypisoval účty zákazníkům, a Turýnek nepropustil ani jednoho, aby si ho nepřečetl. Sledovati sličné písmo Felíčkovo bylo mu přímo požitkem. Zadíval se na ně a říkával:

„Zatrápený Felíček! Tohle je písmo na litografa.“

Posléze Felíček překvapil mistra zcela neočekávaně. Zchystal si Turýnek na neděli knížek několik, aby vyzlatil hřbety — a v sobotu ho přepadlo loupání, že musil ulehnouti. Odpočíval ve svém pokojíku za dílnou a naříkal:

„Kriste pane a světe bídná, když má člověk nejvíc na pilno, porazí ho to!“

Felíček slyšel pěstounův nářek přes celý den a znenáhla v něm uzrával smělý záměr. V neděli ráno se objevil u Turýnků. Až se paní Fronka ulekla.

„Což pak, Felíčku?“

„Ani slova mistrovi, mamino, že tu jsem. Něco dodělám.“

V dílně byla jen Martička, odříkávala si nějaký úkol zpaměti. Felíček se vplížil do dílny a položil prst na ústa, dívčina rozuměla. Ještě chvíli hlasitě četla, ale její hlas víc a více utichal, když pozorovala, kterak Felíček zticha jako myš, aby ničím nezachrastil, vybírá potřebné věci, zapevňuje příslušný titulek z jednotlivých mosazných liter do zlatítka, zažehá kahanec, nahřívá písmo, natírá bílkem hřbet, krájí na kožené podušce tenkým nožem lístek pozlátka na nudličky, bez dechu nanáší na kůži, zkouší nasliněným prstem písmo, je-li již horké dost, a konečně úzkostlivě měře vtiskuje titul na hřbet. Ještě zlatou linku nahoře i dole, teď se chápe bavlnky, stírá zbytečné pozlátko se hřbetu do krabice, a potom stranou zhluboka vydechnuv dívá se, jak se mu zdařilo. Tvář Felíčkova září, není v tom vady. Arci to nedělá po prvé. Jen tak úkradkem, jak mistru odpozoroval, vyzlatil již leckterou řádku na vlastní knížky, na zápisník. Ale na knihu cizí mistr Turýnek do té chvíle ho nepustil, ježto zlacení hřbetů náleželo k nejdůležitějším výkonům knihařským zvláště tehda, kdy jenom větší závody se honosily stroji na zlacení, ale kdy drobní knihaři zlatili vše toliko rukou. Bylo k tomu třeba důkladného cviku a taky trocha vkusu, aby hřbet pěkně vypadal. Nebyl a není každý knihař zlatičem. Mnohý se k tomu do smrti nedostane.

Knihu za knihou zatahoval Felíček do dřevěného lisu zlatičského, a znenáhla mu na čele vy-

*

rážely krůpěje potu. Dvě hodiny mu práce trvala. Slyšel mistra vedle v pokojíku pokašlávat, slyšel i nejedno zaklení, když ubohého Turýnka loupání příliš trýznilo; několikráte si churavý mistr zavolal Martičku, aby mu dala napít, a tu Felíček vždy ztichl, aby ho ani šelest neprozradil, aby nebyl dopaden při díle nedovoleném. A když práci dokonal, ztratil se stejně tiše, jak byl přišel. Jenom k dívčině zašeptal:

„Ani muk, Martičko, aby se tatínek nezlobil. Až sám na to přijde."

A stejně napomenul i mámu Fronku v kuchyni.

Na večer se Turýnkovi ulevilo tou měrou, že se mohl s lůžka vzchopit a potácivě kráčel do dílny.

„Kriste pane," stenal, „práce tu čeká, zahálí, a já nemohu rukama hnout. Kdo to dodělá, kdo to dodělá!"

„Co?" otázala se paní Fronka, jako by potuchy neměla.

„E, tuhle to!"

Mistr se došáral ke stolu, udeřil dlaní na sloupec knih. A potom zcela bezděky chopil se nejhořejší, obrátil ji hřbetem k očím.

„Co to?" zvolal překvapen. Tak překvapen, že musil usednouti na sedáček při stole.

„Co to?" zvolal opět, když sáhl po druhé. A tak zvolal tolikráte, kolik tu bylo knih.

Jeho úžas množil se.

„Kdo to zlatil?“

„Není to v pořádku?“ otázala se paní Fronka, a v jejím hlase zachvěla se obava, co stihne vinníka, až jej prozradí.

Turýnek opět se chápal knih, postavil je všechny kolmo před sebe, poznovu přečítal nápisy, slabikoval je, sledoval jejich polohu, a zase vyhrkl:

„Kdo to zlatil? Je to dobře — ani literka nekulhá, ani řádečka neběží s kopce.“

„Felíček tu byl,“ vydechla paní Fronka.

„Felíček?“ užasl mistr poznovu. „Felíček zlatil?“

„Zlatil,“ dopověděla za matku Martička.

„Felíček?“ vykřikl mistr, jako by nevěřil, a jeho zraky letěly k ženě a zase k Martičce, jejíž oči se upíraly na otce v obavě, že bude dopadena jako spoluvinnice činu Felíčkova.

„A vy jste mi nic neřekly? A já ho neslyšel?“

„Dveře byly zavřeny, Bartoloměji, a Felíček pracoval jako včela. Snad se nezlobíš — chtěl jen, aby se práce zítra odvedla.“

V tu chvíli mistr Turýnek zapomněl na všechno loupání. Na tváři mu vyskočil spokojený, skoro radostný úsměv. Jen trochu sykl, když poposedl, a zase dívaje se na knihy, zvolal:

„Ale to je taškář, to je zatrápený taškář! Vždyť to leží jako z tiskárny, a jako by to tam jenom přifoukl — Vojtěch by kůži promáčkl, pro-

pálil, proto ho k tomu nemohu pustit. A Felíček! Počkej, hochu, to tě zkusím taky s ornamentem na deskách!“

Tento smělý, dobrodružný podnik Felíčkův se udál v druhé polovině třetího roku. Potom Felíček zlatil častěji a častěji, a snad právě k tomu směřovala slova Turýnkova, když řekl k paní Fronce: Již ho sám nemohu ničemu naučit.

Žehravě, žárlivě se na ty pokroky Felíčkovy díval tovaryš Vojtěch, a v duchu strojil proti mistru intriku. Půjde-li Felíček po vyučení někam na zkušenou, dá on taky výpověď. Tak se Turýnkovi vymstí a za nic na světě se nedá obměkčiti, aby v práci setrval — leda by mu mistr zlatku týdně přidal!

Ponenáhlu tedy Felíček vyrůstal v očích okolí svého, a tento jeho význam byl příčinou, že se k němu jednoho dne uchýlila taky Martička se svou nesnází.

Právě se jí schyloval poslední rok měšťanky a paní Fronka již nejednou pronesla:

„Těším se, náramně se těším, až naše Marta bude mít školu s krku. Zůstane pak doma a pěkně mě zastane. Budu mít pomocnici v domácnosti a tatík v dílně.“

Kdykoli Martička zaslechla matku takto mluviti, bylo jí, jako by kdesi v dáli umíráčkem vyzváněli. Martička měla jinou touhu, a tu měl přispěti Felíček.

Požádala ho jednoho večera sobotního, aby

jí prohledl úkol, ale to byla pouhá záminka. Když se Felíček skláněl nad sešitem v jejím koutku, přichýlila k němu hlavu a zašeptala:

„Felíčku, směla bych se vám s něčím svěřit?“

Felíček vzhlédl k ní překvapen. Dívčin hlas i v tom šepotu se chvěl a její tvář zahořela. Naznačil jí, že poslouchá.

„Ne, Felíčku, zde ne. Je to dlouhé, a mohl by nás někdo slyšet. Jen s vámi bych ráda promluvila, a musíte mi slíbit, že nikomu nic nevyzradíte.“

„Nevyzradím, Martičko.“

„Ani panu strýci.“

„Ani jemu.“

„Zítra v neděli půjdu do kostela, ale ne do Týna — do Spálené ulice k svaté Trojici. Ale nepůjdu do kostela, budu tam na vás čekat, o deváté hodině. Přijdete?“

„Přijdu.“

„Pustí vás pan strýc?“

„Nestarejte se; se strýčkem vycházím později.“

„A nehněváte se na mne?“

„Pro takovou maličkost? Všechno vám rád udělám.“

Stále si vykali. Paní Fronka sice bezpočtukráte se rozhorlila, že si mají tykati, ale nešlo to přese rty ani Felíčkovi a Martičce teprv ne. A tedy jen někdy před matkou Fronkou si zatykali, aby se vyhnuli novému napomínání. Po každé tak činili jen s přemáháním a vždy se zdálo oběma, že již nemluví k sobě, nýbrž k někomu cizímu. Fe-

líčkovi dokonce bylo, jako by tím slůvkem hovor s Martičkou přenášel na ulici. Tak drsně mu znělo.

Teď Felíček čekal, že Martička ještě něco poví, ale dívčina se odmlčela. Zírala jen do knihy před sebou a zas do sešitu úkolů. Cítila na sobě tázavý a vyčkávavý pohled Felíčkův a byla v koncích se vší odvahou.

Zatím však v mozku Felíčkově se rozležela podivná žádost Martina a honila se v něm otázka ve všech variacích: Oč běží? Co se stalo? A co já tu mám činiti?

Když Martička neodvracela zraků od knihy, otázal se konečně Felíček hlasem tlumeným:

„Chtěla jste ještě něco, Martičko?"

„Co myslíte?" řekla ona.

„Abyste mluvila."

Martička rozuměla, že těmi dvěma slovy ji vybízí, aby mu pověděla něco více. Ale k tomu právě nebyla chvíle. Proto ho žádá na zejtří, kdy budou moci hovořiti beze svědků, jen ve čtyry oči, daleko odtud, kde by jich nikdo nepřekvapil. Aby mu naznačila, že nelze více pověděti a že si mají hleděti jen předstíraného úkolu, položila náhle prst jedné ruky na knihu, prst ruky druhé na řádku v sešitě, a řekla hlasitěji:

„Tu jsme přestali. Již mnoho nemáme."

Felíčka až překvapil tento způsob, tato drobná lest, která platila ne jemu, ale něčímu uchu jinému, naslouchá-li kdo, pozoruje-li kdo. Ve své nezkušenosti ještě si nedovedl vyložiti, že tu

z dívčiny již mluví ženská přirozenost, která z mnohé tísně a nesnáze lépe si dovede pomoci, než by si pomohl on, ač je starší.

Martička ještě mumlavě odříkala nějaký odstaveček z knihy a Felíček přelétal očima řádky v sešitě, ale již sotva věděl, co čte. Již se nemohl zaměstnávati ničím jiným než prosbou Martinou. Ostatně vyrozuměl, že tento dnešní úkol její byl jen záminkou, aby mu mohla pošeptati, co pošeptala.

Martička dočetla, zavřela knihu a řekla:

„Viďte, dobře to bylo? Děkuji vám, Felíčku."

A sotva dopověděla, pocítil Felíček, jak pod stolkem jeho pravice byla uchopena drobnou pravicí Martinou a jak mu ruku stiskla. Tak stiskla, že ucítil i tlak jejího tenkého prstýnku. Byl to dík ne za dnešek, ale již za zítřek. Oči Martiny zaleskly se k němu z dětské a přece skoro již dívčí její tváře, která jen hořela. A z jejích úst vyševelilo jen slůvko ještě:

„Nezapomeňte!"

O chvíli později ustalo v dílně tepání a natřásání, všichni skládali práci, choulostivější rozdělané věci pokrývali papíry, aby jich Toník nepokropil vodou, jak se chystal k zametání, a Felíček odcházel domů ještě za denního světla krásného dne květnového. Byl všecek zmaten žádostí Martinou a nemohl se dočkati zítřka. Co mu nastávalo, bylo něco zcela nového. Ve zvědavost mísilo se i trochu tesklivosti, jako by ho mělo potkati cosi nemilého.

XII.

V neděli Felíček nespával déle než ve všední den, ba jarem počínaje vstával o chvíli časněji, aby si tak prodloužil den prázdně a volnosti. Neděle byla jeho, ta mu náležela, i chtěl užíti každé hodiny, pokud ho pan Dominik nevybídl na procházku. Potichu, aby nevzbudil strýce, zotvíral okna, vykládal na ně podušky, jak se naučil od Vopičkové, i zhruba uklidil, aby staré domovnici práci umenšil. Řekl k němu sice strýc na počátku dvakrát nebo třikrát:

„Nech toho, chlapče. K čemu pak máme tu babku? Takhle bychom ji náramně zhýčkali."

Ale Felíček mu odpovídal:

„Neubude mne, strýčku, a Vopičkové ještě hodně práce zbývá. Dříve sloužila jen vám, a teď jsem přibyl já."

„Však jí za to platím," řekl strýc.

„Strýčku, kdybych přespával kdekoli u mistra, musil bych to taky dělati, a krom toho mnohé jiné věci. Vždyť jsem učedník."

Tímto výkladem starého pána odzbrojoval. A jestliže to nestačilo, dodával:

„Říkával nám pan profesor Křepela, abychom se učili svépomoci. Říkával, že se snáze světem probije člověk, který si sám umí posloužiti."

Potom strýc Dominik již neměl námitky. Pozorovával jen skrze záclonku na skleněných dve-

řích Felíčkovo kutění v ložnici a nejednou si pomyslil: „Divná věc. Nám něco takového žádný profesor nikdy nepověděl. Však jsme se taky mnohdy potáceli životem jak bez vesla na moři, nevědouce, jak co popadnout.“

A dopřával Felíčkovi vůle.

Ale Felíček ponenáhlu zařídil si ve své ložnici ještě něco: učiněnou malou dílničku. Ze svých úspor koupil si jehly a režné nitě, dlouhé knihařské nůžky, nůž, hovězí kostku na skládání archů a jiné drobné náčiní a „knihařil“ doma, zvláště za nedělních dnů podzimních a zimních. Na počátku bylo mu to skoro jen hračkou, později se z toho stala práce. Starý pán pak přicházel a žertovně se tázával:

„Smím se trochu dívat? — Vidíš, hochu, kdybych já tohle byl uměl, mohl jsem si mnohou chvíli ukrátit. Práce bylo by dosti bývalo. Válí se mi tam všelijakých not, a z mnohých jsou již pouhé hadry.“

To Felíčkovi stačilo. Do roka měl pan Dominik celou svou hudební knihovnu v deskách. Rozbité partesy byly podlepeny hedvábným papírem, ulámané růžky nastaveny, a potom svazky pěkně srovnány na polici. Byla to práce ještě velmi samodílná, ale pan Dominik měl ze všeho radost skoro dětinskou.

„Koukej, koukej, hochu! Mám tělesného knihaře!“

A když pak Felíček jednou i staré Vopičkové

převázal rozpadávající se starý „Nebeklíč“, chodila s ním babka po celém domě a pyšnila se:

„To vázal náš mladý pán!“

Avšak této neděle, po sobotní rozmluvě s Martičkou, nebylo Felíčkovi do žádné práce.

Jedvaže procitl, vzpomněl na Martino přání. Lépe řkouc, tato myšlenka ho vlastně probudila. Ulehal s ní a do usnutí si opakoval:

„Zítra nesmím zaspati. Martička bude čekati. Co mi chce?“

V neděli vždy se pečlivě oblékal, chodil se strýcem již dopoledne. Ale dnes teprv na sobě dal záležet. Půjde s Martičkou. A Martička taky bude nedělní. Na novoměstské věži odbíjela sedmá — Felíček dávno byl hotov. A ještě mu bylo čekati hodinu, než se pan Dominik vzchopil. Za tu dobu stokráte mu letělo hlavou: „Co asi mi chce?“

„A ty jsi časný ptáček!“ zvolal strýc, když mu jinoch dával dobré jitro.

„Je tam krásný den, strýčku. — A po snídani bych si rád někam došel, dovolíte-li.“

Starý pán vykulil oči a řekl žertovně:

„Snad ne za děvčetem?“

Felíček se zapálil až po uši. Rozuměl tomu žertu — a přece strýc uhodl. I vzmohl se na odpověď taky žertovnou, ale dosti rozpačitě šla mu přese rty:

„No, potkám-li nějakou hezkou, strýčku . . .“

„Počkej, počkej, to za tebou pošlu Vopičkovou!“ zahrozil mu strýc ukazováčkem. Ale již se-

dal ke kávě a sahal po své „Bohemii“: „Tak co pak zas máme dnes nového?“

Felíček ze srdce byl povděčen, že strýček dále nevyzvídá. Lháti neuměl, pravdu říci nesměl. Slíbil Martičce . . . Kterak by z toho vyvázl?

Hodnou chvíli před devátou a pokud jen mohl potichu vytratil se Felíček z domu. Teprv když se octl na ulici a změřil pohledem vzdálenost ke Spálené, uvědomil si věc, na kterou včera nepomyslil: Martička jej vyzvala před kostel svaté Trojice, tuhle za rohem, bezmála strýci na očích. Vždyť kdyby si pan Dominik zamanul někam vyjíti, přímo do nich trkne. Chodíval zpravidla v tuto stranu, málokdy směrem opačným.

Toto pomyšlení Felíčka téměř ohromilo. Bylo mu, jako by ho strýc užuž dopadal na nepravých cestách. Ale v zápětí tu byla myšlenka na vyváznutí. Nesetrvá tuto na blízku domova. Odvede Martičku jinam, nahoru, do sadů na Karlově náměstí.

Rychle urazil krátký ten kousek cesty a zahnuv za roh, upínal zraky směrem ke třídě Ferdinandově. Byl jist, že spatří Martičku, jakmile jen se na obzoru zjeví. Přece však mu vadila spousta lidí, kráčejících po obou chodnících Spálené, která odedávna byla jako mostem v těchto končinách ze Starého města na Nové. Byl vlahý jarní den, byla neděle; svátečně odění chodci jen se rojili oběma směry. Všechny krámy byly otevřeny, nebo tehda posud nikomu se nesnilo o ne-

dělním klidu. Byla hodina, kdy mnozí ještě spěchali do pisáren, do úřadu; krejčí chvátali s hotovým dílem na rukou, slíbeným na neděli, drobní křivonozí pekaříci roznášeli již druhé ranní pečivo, řadou lidí prodírali se chasníci řezničtí s lískami masa na hlavách, směřujíce do hostinců. — Za hodinu pomine ten ruch, pomyslil si Felíček, ulice o polovinu ztichne. A právě teď — právě teď přijde Martička, ve chvíli, kdy jejich setkání může pozorovati na sta očí. Co jen mu chce?

Aniž se nadál, pojednou se vynořila na padesát kroků před ním. Kráčela po slunečné straně ulice, a Felíček skoro měl co dělat, aby ji poznal. Byla oděna v modrošedé šatečky, mnohem delší, než jaké nosila ve všední den, v přiléhavé paletko, hlavu pokrýval vysoký slaměný klobouček ocelového lesku. Vše to bylo Felíčkovi nové. Do školy vídal ji choditi bez klobouku. Dlouhé šatečky, těsný kabátec, vysoký klobouček — vše její postavu zdánlivě zvyšovalo, i špalíčky botek tomu klamu napomáhaly. V tu chvíli a dnes po prvé kmitlo Felíčkovi hlavou, že Martička již není žádné děcko, ale dívka.

Zraky Martiny hleděly pátravě vpřed. Již se přiblížila, zočila Felíčka, její líčko se zalilo ruměncem. Překvapena jeho nenadálou blízkostí a popadena rozpaky, sklopila oči, zvolna ho docházela. A touž chvílí pocítil Felíček, čemu by slovy nebyl mohl dáti výrazu, a co ještě nikdy nepo-

cítil. To nebyla Martička včerejší, to vůbec nebyla Martička posavadní, nýbrž nějaká jiná, vyměněná. Již byla u něho a vztáhla k němu drobnou pravici v šedivé rukavičce.

„Dobré jitro!“

Martička svůj pozdrav jen tak tak vydechla.

„Dobré jitro, Martičko,“ odvětil Felíček. A s těmi slovy se otočil na patě po levém boku dívčině, ježto Martička se nezastavila, nýbrž kráčela stále kupředu, jako by si tak byli dříve smluvili. Felíčkovi bylo to vhod. Vzdaloval se každým krokem z nebezpečné končiny.

Rozpaků Martiných neubývalo. Bylo zjevno, že neví, kterak by začala. Konečně řekla, co v takovou chvíli řekne sto a tisíc ostýchavých děvčátek:

„Nečekáte dlouho, Felíčku?“

„Malou chvilenku, Martičko. A vlastně jsem ani nečekal. Jen jsem vyšel z Lazarské.“

Vtom s novoměstské věže odbíjela devátá.

„Hleďte, přišla jste na minutu.“

Již byli na Karlově náměstí. A poněvadž Martička stále mlčela, pobídl ji Felíček:

„A tedy jsem dychtiv, co mi chcete pověděti. Je to něco důležitého?“

Teď po prvé Martička vzhlédla přímo k jinochu.

„Velmi důležitého — pro mne, Felíčku. A doufám, že mi pomůžete, že se za mne přimluvíte.“

„Co se vám stalo, Martičko?“ podivil se Felíček. „Něco ve škole?“

Do té chvíle Martička zápasila, nevěděla, kterak. Ale když se Felíček zmínil o škole, tu jako by se byla našla a nabyla ztracené řeči, počala hovořiti.

„Uhodl jste, Felíčku. Týká se to školy. Ale ještě se mi nestalo nic. Teprv mi to hrozí. Letos vychodím třetí třídu, a pak má být konec. Ale já bych se ráda učila dále."

„Měšťanka má jen tři třídy," poznamenal Felíček.

„Ach, kéž by jich měla osm, jako vaše gymnasium," řekla dívčina žalostně. „Ráda bych se dále vzdělávala, ráda bych studovala, ráda bych šla —"

Martička uvázla.

„Nuže, Martičko?"

„Ráda bych šla na učitelský ústav."

Felíček překvapen se zastavil.

„Na učitelský ústav," řekl jako stroj. „Na učitelský ústav," opakoval.

„Ano," přisvědčila Martička.

„Kdo vám to poradil, Martičko?"

„Nikdo, Felíčku. Sama jsem si to usmyslila."

„A vaše maminka se těší, až budete mít po škole, až se vrátíte domů."

„Ale já se na to netěším, Felíčku. Co mne doma čeká?"

„Budete pomáhati mamince v domácnosti."

„Toho bych se nehrozila, Felíčku. Vždyť i teď pomáhám, jak jen mohu. Arci, mnoho času na to

nezbývá. Ale jen si pomyslete, že doma pomalu všechno zapomenu, čemu jsem se naučila, a toho by bylo škoda, toho bych nesmírně litovala. Ráda bych uměla více, ráda bych byla učitelkou."

„Učitelkou," zamyslil se Felíček. Na chvilku pomlčel a pokračoval:

„Učitelkou. To jsou další čtyři léta učení, potom vás dají na školu třeba na venkov — a tedy již nikdy se nevrátíte domů. Zatím vaše maminka zestárne, a bude sama, do smrti sama."

„A což by nebyla sama, kdybych se vdala?"

Tato slova Felíčka velmi překvapila. Sám na to nikdy nepomyslil. Do dneška se díval na Martičku jako na dítě, které má do vdavek nesmírně daleko, a pojednou slyší z jejích úst, co zaměstnává mysl jen dívek dospívajících. Kdybych se vdala, povídá Martička. Kde se to v ní bere? Jako bleskem přeletěl Felíček v mysli několik dalších let. Pravdaťbrzy-li neuplynou? I řekl:

„Aspoň do té doby měla by vás maminka. A taky potom byste byla v Praze, snad hodně blízko maminky, Martičko."

„Ale co mne čeká, Felíčku, řekněte sám," hovořila Martička, která již se byla zbavila všech rozpaků a mluvila, jak v srdci cítila. „Jsme chudí, víte to dobře. A tak až dorostu, vezme si mne nějaký knihařský tovaryš, aby tatínkovi pomáhal. Zaslechla jsem, kterak o tom tatínek s maminkou nejednou mluvil . . ."

Jako by se jí bylo cosi dotklo, vzhlédla Martička po těch slovech k Felíčkovi. Jeho tvář náhle pobledla, ba ztuhla. Ano, Martička vyřknuvši to netušila, nevzpomněla, že mu hlavou proletí pomyšlení: Já taky budu knihařským tovaryšem! To pomyšlení naplnilo teď všecku bytost Felíčkovu skoro bolestně.

Martička rázem pochopila. Felíček, její učitel! Ne, toho nezamýšlela. Ale než se vzmohla na nějaký dodatek, pronesl Felíček zádumčivě:

„Máte pravdu, Martičko. Rozumím vám."

„Ne, Felíčku, nerozumíte mi," vyhrkla Martička skoro úzkostlivě. „Pomyslete si Vojtěcha, Felíčku, pomyslete si Toníka. Jsou to hodní lidé, pracovití, ale takoví všední, a někdy tak drsně, až hrubě hovoří. Vy jste docela jiný, Felíčku, vy se jim v ničem nepodobáte. Z vás bude docela jiný člověk. Ale já bych nechtěla Vojtěcha ani Toníka. Nikoho. Proto bych ráda byla učitelkou. Teď mi rozumíte?"

„Rozumím, Martičko."

„Nehněváte se na mne?"

„Nehněvám."

„A přimluvíte se za mne?"

„Přimluvím se, Martičko, když si tak přejete. Snadné to nebude, Martičko. Vím, kterak se vaše maminka nemůže dočkati konce roku, dojista i tatínek. A všem nám se po Martičce zasteskne. Mně taky."

„Což vám, Felíčku! Půjdete do ciziny —"

„Kdo vám to řekl, Martičko?“

„Tatínek to řekl,“ vykládala Martička, a její líce nabralo lítostného výrazu; „tatínek řekl, že nemůžete zůstat u nás, že by to byl hřích, že musíte do Vídně nebo ještě jinam, abyste se v řemesle zdokonalil. Že by vás bylo škoda, kdybyste zakrněl v naší dílně, kde pro vás není takové práce, jaké vám třeba. A to je pravda, Felíčku. Plakala jsem, když jsem to slyšela po prvé, a tatínek řekl: Mlč, hloupá žábo, tomu ty nerozumíš. Ale já rozumím, Felíčku, a nejsem již tak hloupá žába. Je mi patnáct let. A teď teprve, Felíčku, dají-li mě na učitelství, teď teprv bych vás potřebovala. Mám-li komu poděkovati, že dostanu snad nejlepší vysvědčení z celé třídy, jste to vy, Felíčku. Taky slečna učitelka to říká.“

Jako když se trhají mlhy, dosud zastírající krajinu, jako když se odestírají opony, zakrývající dosud nějaké netušené divadlo, tak bylo Felíčkovi při těchto slovech Martiných. Co tu slyšel o mínění mistra Turýnka, s čím se vyznávala Martička, bylo mu docela nové, nepředvídané. Jako i Martička mu byla nová, nejen svým oděvem, ale svou duší. Do dneška s ní neměl hovoru tak dlouhého. Doma byla zamlklá a plna ostychu. Dnes po prvé byli sami a dnes po prvé seznal, že Martička opravdu již není pouhou školačkou, že se v ní probouzí dívčí bytost. Její výmluvnost jej překvapovala. Ovšem, doma v dílně se Martička nemohla tak rozpovídati. Překážela jí přítomnost

rodičů i chasníků. Tam se schoulila ve svém koutku při stolečku jako trpěná. Dnes po prvé byla s Felíčkem beze svědků. Nebo když ji vodil do školy, byla opravdu ještě dítě. Dnes po prvé Felíčkovi bylo zřejmo, že vyrostla. Byli sami, kolkolem přecházeli cizí lidé, nevšímající si mladého párku. Mohl to býti bratr a sestra. Všechno okolí bylo jarně rozrostlé a plno květů. Stromy i křoviny skvěly se svěží, průhlednou zelení, vzestupující slunce hřálo, nad hlavami dvou těchto dětí zaznívál prudký, jásavý trilek pěnkav, na trávníku černali se kosové. Jaký div, že se tu náhle uvolnilo i nitro mladé té ženské bytůstky a že se jazyk její rozpoutal k důvěřivé sdílnosti?

Felíček pohlédl úkosem na Martičku a pojednou mu té dušičky bylo nesmírně líto. Vojtěch, Toník — ne, ne! V duši Felíčkově ozvalo se rázem cosi jako obava. Z čeho? — sám nevěděl. Vojtěch? Toník? Ale může to být i někdo jiný. Ne, nikdo!

Již prošli sadem až na konec, k domu Faustovu, k ústavu hluchoněmých, a pomalu se vraceli. Lavičky podél cesty byly obsazeny, ale mladí lidé na nikoho nepohlédli a nikoho nepoznávali. Blížili se zase k vodojemu, jehož vodomet vysoko stříkal a spadal na hladinu jako stříbrný déšť, pod nímž se honili zlatí karáskové. Pobíhaly tu děti, házející hladovým rybkám rozdrobené housky. Halas dětí sotva se dotýkal sluchu Felíčkova.

Ale pojednou kdesi zblízka, snad s některé lavičky zaznělo zvolání:

„Já tě vidím!“

Znělo to polo škádlivě, polo výsměšně, hodně skotácky.

Felíček se zarazil. Hlas mu byl povědomý, známý, ale nemohl se rozpomenouti.

Rozhlédl se plaše dokola, všady cizí lidé.

Urychlil kroky, tím pobídl i Martičku. Vzdalovali se, a tu poznovu se ozval hlas, o něco vzdálenější, ale teď výsměšnější.

„Vidím tě, přece tě vidím!“

Nebylo pochyby, to zvolání svědčí jemu, Felíčkovi. Nechtěl se ohlédnouti, jen studem zahořel a zabočil s Martičkou na pěšinu, aby jej křoví zakrylo. Známý hlas, neklame se, slýchal jej. Kdo to volal?

XIII.

Nelze říci, že Felíček do té chvíle kráčel podle Martičky zcela klidně. Nebylo by to správné a věrné vystižení jeho duševního rozpoložení. Ani zdaleka nemohl vytušiti, s čím se mu děvčátko chce svěřiti; toliko — kdyby se byl pohroužil v nejhlubší spleť domněnek — byl by nanejvíc vyhádal, že běží o nějakou mrzutost ve škole nebo doma. Za tyto meze by se nebyl dostal; což jiného ji mohlo potkati? Co mu pověděla, bylo pro něj velkou novinou, dokonce když ho požá-

dala, aby byl prostředníkem mezi ní a rodiči. Tu se před ním rozestřel veliký a nesnadný úkol. Jakou váhu může míti jeho rada, prosba, snad až i naléhání? On, bezmála pořád ještě chlapec, má oblomiti staré a zkušené její rodiče! Po prvém slově mohou mu zavříti ústa prostým napomenutím, aby se nevměšoval do věcí, kterým nerozumí. Ještě snad matka Fronka by ho vyslechla; ano, ta dojista. Ale mistr Turýnek? Zdali by mu nepřipomněl podobenství o slepici a kuřeti?

Avšak Martička dotkla se i případných vdavek za některého tovaryše Turýnkova. Že něco takového z jejích úst uslyší, na to nikterak nebyl připraven. A tu již se myšlenky Felíčkovy počaly rozbíhati, tříštily se nedomyšleny a z každé zas jako by vyrážely desatery odnože. Přes to kráčel podle dívčiny stále se ovládaje, aniž zakolísal, a nedbal nikoho a ničeho vůkol. Kdo ho tu zná? Tisíc lidí přechází mimo, každý se zaměstnává toliko sám sebou nebo si hledí svého druha. A když i něčí pohled spočinul na mladičkém párku, brzy zase lhostejně se odvrátil. I takové mládeže tu chodí mnoho. A Felíček stále šel u vědomí nevinnosti, u vědomí, že se ničeho nedovoleného nedopouští.

Ale pojednou zaznělo to výsměšné, skoro jízlivé zvolání. „Já tě vidím!“ Hlas ničí jméno nepronesl, a přece Felíček věděl, že se nemůže týkati nikoho než jeho. A jako by bývalo třeba jediné již krůpěje, aby míra byla dovršena a pře-

lita — tato krůpěj skanula a Felíčka strhla ve zmatek. Kdyby tu kráčel sám, rázem by byl poznal hlas, který volal. Slyšel jej mnohokráte. Nikdy ho neurážel, když svědčil jen jemu. Ale že tu po jeho boku jde Martička, které se nic nemá dotknouti, to Felíčka zraňovalo. On již jest jaksi ostřílen, ona však jest anebo má býti komukoliv nedotknutelna. Jest pod jeho ochranou, on jest jejím rytířem.

Pohlédl úkosem na dívčinu. Zdálo se, že neslyšela nic, nebo slyšela-li, ani nepotušila, že výkřik svědčí jemu a nepřímo taky jí. A to jej pozvolna uklidňovalo. Již však nebyl bezpečen, že nebude ještě jednou a drsněji napaden, i umiňoval si, že dovede Martičku domů, aspoň nablízko domova, cestou nejkratší a nejbezpečnější. Zamířil tedy ze sadů na pravý chodník, směrem k jesuitskému kostelu sv. Ignáce, a níže do ulice Vodičkovy. Rád by se byl ohlédl, zdali není někým sledován, ale při tom pomyšlení vzepřelo se v něm cosi jako hrdost. Je to dcera jeho mistra, jeho maminy Fronky, a ta s ním a on s ní může jíti bezpečně na konec světa. Může-li ho kdo poháněti k odpovídání, jsou to jen její rodiče, a těm směle může pohleděti v tvář.

Martička po všem, co mu pověděla, na dlouhou chvíli se odmlčela, jako by její odvaha byla vyčerpána. Kráčela teď podle něho s hlavou nachýlenou, jako by se chtěla ukrýti před jeho pátravými zraky, ač hledí-li na ni. Nevěděla to jistě.

Felíček se díval na její drobnou ruku v šedivé rukavičce, a v tu chvíli zavábilo jej cosi, aby ji za tu ruku ujal a tak dále s ní šel, jako dělával kdysi, když ji do školy vodíval. Již po ní vztahoval pravici, ale sklesla mu zase, neodvážil se toho. Neboť teď poznovu si uvědomoval: Již to není malá Martička školačka, kterou kdysi chránívál před deštěm, před psy i před uličníky školáky, kteří vidouce jinocha o dvě hlavy většího, neodvažovali se pak pokřikovati na ni.

Dlouhé mlčení bylo Felíčkovi trapné. A tedy konečně je přerušil a promluvil:

„Tou cizinou, Martičko, do které mám jíti, o které hovořil váš tatínek, pověděla jste mi velikou novinu. Sám jsem na to ještě nikdy nepomyslil. Nepomyslil jsem na to, abych odešel z Prahy a vůbec od vás. Líbí se mi tam."

„Ó, Felíčku," řekla Martička, a Felíčkovi se zdálo, že to řekla neobyčejně vroucně, jak to jméno ještě nikdy nevyřkla. „Ó, Felíčku, kdyby to tak mohlo zůstati!"

„Proč by nemohlo?"

„Tatínek řekl mamince, že ještě mnohému se máte naučiti, ale tomu že již se nemůžete naučiti u nás. Že musíte do světa. Do Vídně, do Lipska, ani nevím, kam ještě."

Felíček se zasmušil.

„Stýskalo by se mi, Martičko. A strýčka opustit — —"

„To maminka taky řekla," přisvědčila Mar-

tička skoro radostně. „Ale tatínek odpovídal, že tu pan strýc věčně nebude a že se učíte pro sebe, pro svůj život, ne pro něho."

„Právě proto, Martičko, že tu věčně nebude!" povzdechl Felíček. „Je stár, a kdybych na dlouho odešel a pak ho již nezastal . . ."

„Právě tak maminka," horlivě řekla Martička.

„Zatím chci zůstati u vás, Martičko. Ani není radno hned po vyučení odcházet. Chci mít i vysvědčení tovaryšské. A krom toho, Martičko, přijde i čas k odvodu. Musil bych tak jako tak domů."

„A zůstanete u nás?" otázala se dychtivě.

„Bude-li mistr chtít, ovšem. A nebude-li chtít, najdu si místo. Snad se neztratím."

„Ne, Felíčku, vy se neztratíte. A nejradš budu já, že i pak mi zůstanete domácím učitelem."

„Což i pak setrváte na svém záměru?" otázal se Felíček.

„Ráda bych," odpovídala Martička po nějakém přemýšlení. Ale již se zdálo, že kolísá.

Felíček mlčel. Bylo mu trudno v duši. Nemyslil na nic dál a přece měl vědomí, že Martiným vstupem na učitelstký ústav cosi ztratí, nenahraditelně ztratí.

Tu Martička, jako by se vmýšlela v rozpoložení Felíčkovo a chtějíc jej uchlácholiti, pronesla potichu:

„Což může býti na škodu, budu-li trochu vzdělanější?"

Felíček již neměl námitky. Šel s hlavou sklopenou, zamířil po Václavském náměstí níže k Příkopům, potom Havířskou, přes Ovocný trh, provedl Martičku dvěma průchodními domy do ulice Štupartské, a tu dívčina stanula.

„Dost, Felíčku, jsem doma. Zatím nikomu ani slova, až vám řeknu. Hlavně aby se tatínek nedomníval, že jsme se proti němu nějak spikli. Musí to být jako náhodou."

Felíček se usmál. Slovo spiknutí znělo z úst malé té bytosti skoro žertovně, ač je Martička pronesla velmi vážně. Podali si ruce a dívčina spěchala do ulice Jakubské. Na vysoké věži kostela odbíjela desátá.

Felíček hleděl za Martičkou, až zmizela za rohem, a ještě potom pudilo jej cosi, aby popošel a za ní se podíval. Ale ubránil se tomu. Mohla by jej spatřiti matka Fronka, která taky v neděli dopůldne chodívala do kostela. Byl by v rozpacích, kdyby se ho otázala, co dnes v těchto končinách dělá. Ale mohl by se střetnouti taky s Vojtěchem nebo s Toníkem, a s těmi se právě teď nechtěl setkati. Do dneška Felíček nevěděl, co je žárlivost, neměl na koho a pro koho žárliti. Ani teď to jasně nevěděl, ale Martina slova o vdavkách bezděky mu v srdce vmetla semínko hořké té byliny, kteréž rychle zapustilo kořínky a vyrůstalo. Když osaměl, rozlila se v něm nespokojenost, jaké do té doby nepocítil. Ještě snad Martička neměla odcházeti, ještě snad něco chtěla či měla po-

věděti. Aspoň Felíčkovi se zdálo, že jejich rozmluva neměla žádného konce. Ale co by byl chtěl slyšeti nebo sám říci, to nevěděl.

Snad by měl posečkati? Snad se Martička vrátí, snad půjde ještě někam. Zeptá se jí pak — ano, nač se jí chce ptáti? Nevěděl. Váhal tak chvíli. Ale konečně se otočil, aby nastoupil zpáteční cestu domů. Dojista ho strýc Dominik očekává. I zamířil zase ke Šrámkovu domu, aby prošel do Celetné ulice. A jak pozdvihl zraky, tu spatřil ve vratech domu toho rozkročenou postavu, hledící na něj výrazem neskonale posměšným, jak se mu zdálo. V tu chvíli Felíček věděl, kdo na něj v sadech Karlova náměstí zvolal: „Já tě vidím!" A jenom se divil, že to neuhodl ihned, na místě.

Ve vratech průchodu, jako by mu cestu zastupoval, stál jeho bývalý spolužák Hrazdira. Na výšku jej Felíček za ty tři roky o půl hlavy přerostl, ale Hrazdira byl jednou tak široký jako on, ramenatý, rozložitý, kypěl zdravím, a tu stál, ceně zuby jako pes. Bránil se sice Felíček tomu srovnání, ale neubránil se, tak mu švihlo myslí. A dále mu blesklo mozkem, že jej Hrazdira viděl a pozoroval nejenom na Karlově náměstí, ale že se pak vzchopil s lavičky a šel za ním celou tu cestu, snad těsně v patách, snad i naslouchaje hovoru jeho s Martičkou. Kterak by se tu byl náhle octl? A tu Felíčka popadl nesmírný odpor k chování bývalého spolužáka. Nejprve za ním skotácky volal, potom ho sledoval, vetřel se

v jeho malé tajemství. Felíčka se zmocnil pocit, jako by vším tím byl nějak pošpiněn. Ještě spíše však cítil pohanu pro Martičku. Té se neměl nikdo dotknouti, ani drzým pohledem. Hrazdira se toho dopustil.

Po hovoru s Martičkou netoužil Felíček zatím po žádném setkání s někým a po jalovém tlachu. Měl dosti látky ku přemítání, chtěl s tím býti sám. Obával se, aby nevběhl do cesty matce Fronce neb Vojtěchovi či Toníku, a tu pojednou hrozí mu srážka s Hrazdirou! Nebo Felíček tušil, že mu jen tak neproklouzne, že jím bude zadržen, osloven, že od něho uslyší nějakou neomalenost. A tu v poslední chvíli svitla mu spása. Uhne vpravo, k Týnu, dá se přes náměstí Staroměstské.

Pokusil se o to. Ale sotva že ušel kroků několik, zadusaly podle něho těžké boty a pádná ruka položila se mu na rameno.

„Co pak to, Severýne! Nevidíš starého kamaráda?“

Prudkým posunem Felíček se vymkl, vyprostil a odpověděl:

„Právě že ho vidím. Spěchám, nemám času.“

„Koukej, koukej, Severýne, teď nemáš času. Prve jsi ho měl dost. — Kam pak ti uletělo to tvé křídlo?“

Felíček se zastavil a bledna otázal se hněvivě:

„O kom to mluvíš?“

„O kom bych mluvil?“ zubil se Hrazdira. „O té žábě, s kterou ses teď rozešel. O tvé křehotince.“

Ve Felíčkovi všechno se jitřilo. V jeho tváři již nebylo krůpěje krve. Z jeho sevřených rtů vydralo se jen jediné slovo:

„Hrazdiro!“

Hrazdira se přestal smáti. Vyvalil oči, jako by chtěl druha pohltit, a vyhrkl:

„Co na mne syčíš jako had? Nesmí se na ni člověk zeptat? Je to snad princezna tamhle z dámenštiftu u mostu? Ale sotva, tam jsou starší, zaschlé jako loňské fíky. Tahle je letošní, tomu já rozumím. Nevztekej se!“

Felíček ze všech sil se ovládal. Stále si připomínal, že Hrazdira vyrostl v jiném okolí a že snad ani nemyslí, jak mluví. Aby s ním dokončil a pokud možno po dobrém se rozešel, snažil se teď co nejmírněji mluviti.

„Hrazdiro, mně můžeš říci, co chceš. Ale nedotýkej se dívky, kterou jsem doprovázel. Zachoval ses nezpůsobně již na Karlově náměstí svým pokřikováním; zachoval ses nezpůsobně, žes mne stopoval. Něco takového slušný člověk nedělá. Znám tě, nemám ti to za zlé. Ale jsi ve všem na omylu. Je to dcera mého mistra, rozumíš?“

Zdálo se, že Hrazdira porozuměl pokárání Felíčkovu, a zkrotl poněkud ve své vyzývavosti.

„No, to všechno by nevadilo, Severýne,“ řekl mírněji. „Taky pan mistr si ji nedá za rámeček. To jsem nevěděl, že je rovnou z tvého řemesla a pod jednou střechou s tebou. Myslil jsem si, když jsem tě tak s pannou viděl, že ji máš jen pro krato-

chvíli, a byl bych se jí ujal. Proto jsem šel za tebou, pro nic jiného. Ale takhle ti do zelí nepolezu — to zas vím, co se sluší. Snad se nehněváš?"

„Radost jsi mi nezpůsobil," řekl Felíček chladně.

„Kam pak jdeš, Severýne?"

„Domů. Spěchám."

„Tak tedy čau!"

„Sbohem," řekl Felíček, a přehlédl, že mu Hrazdira podává ruku.

A zhluboka vydechl, když zase kráčel sám Sirkovou ulicí, Zeleným trhem, nedělně tichým, a dále přes Uhelný k Platýzu a do Spálené.

XIV.

Felíček se vracel ke strýci napolo jak otráven. Hrazdira mu neměl přijíti do cesty! Ale což na tom záleželo, že jemu. S ním se mohl setkati třeba desetkráte, jen Martičky neměl viděti a jeho s Martičkou, Felíčka. Právě dnes!

Když se ráno chystal na dostaveníčko s Martičkou, vycházel skoro s přáním, aby rozmluva s ní byla co nejkratší. Ale když mu pak ve Štupartské ulici podala ruku na rozloučenou a zmizela za rohem, tu Felíček cítil, že by s ní rád chodil ještě hodinu, dvě, do samého poledne. Byl krásný, slunný, vlahý den, obloha modrá beze

skvrny, ale ve chvíli, když Martičku ztratil s očí, náhle se v něm i nad ním rozestřelo cosi jako šedivý mrak a duše byla zachvácena lítostí a nepoznanou do toho mžiku touhou. Než v tuto lítost a skoro bolest mísilo se i něco sladkého, a Felíček vroucně si přál, aby si nový a vzácný dojem z této ranní procházky uchoval na celý den.

A potom se zjevil Hrazdira. Tu bylo Felíčkovi, jako by mu v krásnou píseň zalehl rvoucí, škaredý třesk. V duši Felíčkově bylo jako v tiché, sváteční knize — Hrazdira byl zosobněná všednost ulice. Jestliže kdy Felíček zatoužil po sdílné bytosti sesterské, které by s důvěrou mohl otevříti srdce své a vypověděti jí, co cítí, bylo to dnes. Neboť jen mladá, laskavá, cituplná duše mohla mu porozuměti.

Opakoval si cestou v duchu vše, s čím se mu Martička svěřila, snaže se vyvolati každé její slovo, připomínaje si každé její vzhlédnutí — a vždy mu do toho zalehl drsný hlas Hrazdirův. A vždy a stále úsilněji vracela se mu jedna věta všetečného, dotíravého Hrazdirova hovoru: „Byl bych se jí ujal — proto jsem šel za tebou.“ V prvou chvíli přeletěla mimo sluch Felíčkův skoro nepovšimnuta, ale nyní čím dál neústupněji zavrtávala se mu v mozek. Hrazdira — a Martička! A tu bylo Felíčkovi, jako by ruka nějakého sveřepého vyběrače hnízd sahala po bezbranném, sotva opeřeném ptáčeti — a v duchu slyšel úzkostlivý kvil nebohého zpěváčka.

Martička! — Martička v rukou Hrazdirových!

Již Felíček nemyslil na Vojtěcha ani na Toníka. Nikdo z obou není nebezpečný. Martička sama tu obavu odbyla stručnou poznámkou. Ale Hrazdira! Felíček vždycky si byl vědom značné tělesné převahy Hrazdirovy, již od let školáckých. Jeho hřmotná postava překypovala jakousi živelnou silou a vůlí. Ale když se teď ulekl zálusku Hrazdirova na Martičku, ani nepomyslil, že by dívčina k němu pocítila stejnou nechuť jako k Vojtěchu a Tonikovi. A nechápal, že slova Hrazdirova byla pouhým chvástáním. Hrazdira dělal „starého", jako nejeden zánovní tovaryš jeho rázu. To bylo vše. Ale Felíček pojímal každé jeho slovo za bernou minci a zachvěl se o Martičku.

Pojednou v něm vystoupil její zjev, jak ji spatřil před hodinou, když se k němu ve Spálené ulici blížila. Ve sluch zašuměl mu teď poznovu šust jejích nových šatů, dusání jejích titěrných kramflíčků, na mysl mu vstoupilo každé hnutí její útlé postavy. Poznovu cítil dotyk její drobné ruky, zachvění jejích prstů. A jak nabíral do plic vlahého jarního vzduchu, počil náhle vůni, jež vanula z jejího něžného tílka. Vše to bylo mu pojednou nové, nebývalé, dříve nepocítěné, nepochopené, a vše jej až opájelo. A teď si pomyslil vedle té květiny Hrazdiru. Při tom pomyšlení vzbouřilo se všechno jeho nitro nesmírným rozhořčením. Kdo ji ochrání, kdyby si Hrazdira přes

to své kamarádské ujištění zamanul, že se o ni pokusí?

A tu vzkřikla rozechvělá duše Felíčkova:

„Martička! — Ale vždyť Martička je má!"

A takto Felíček, Hrazdirou vystopován a přepaden — jak tomu říkal — uvědomil si dnes po prvé, že má milou Martičku rád. Vzhlédl k modrému nebi a byl by radostí zajásal. Sklopil zraky k zemi a cosi mu stisklo srdce jako kleštěmi, že by byl toužně zaplakal. Mnoho knih už byl přečetl, mnoho příběhů o všelikých láskách, a vždy se nad nimi zamýšlel jako nad něčím nesmírně vzdáleným. Srdce jeho bylo klidné. Chápal posud lásku jen jedinou, lásku své matky Žofie ke Karátovi, otcovu k matičce, a ta skončila tak tragicky. Časem vzpomněl i na tetinky. Zdali také milovaly? Nikdy o tom nic neslyšel. Ale jestliže měly své lásky, skončily taky smutně. Jinak by nebyly zestaraly v panenství. Vždy se mu zdálo, že o šťastných láskách vypravují toliko romány. Sebe pokládal posud za chlapce — vždyť byl učněm! — kterému se o něčem takovém nesmí zazdáti. Vždyť ještě dnes ráno, když se ho strýc otázal, půjde-li za nějakým děvčetem, vehnal mu tou otázkou všechnu krev do tváře. Byl to očividný žert, a Felíček se přece až zastyděl.

A strýc bezděky udeřil na pravdu, aniž zamýšlel, aniž tušil.

Felíčkovi pojednou zaburácelo v hrudi. Rázem se v něm probudilo poznání, jak má rád ma-

lou tu a něžnou Martičku, která léta vyrůstala před jeho zraky a v níž ještě včera večer viděl pouhou školačku, dítě. Dnes ne. Dnes je to Martička dívka, jeho srdce, jeho duše, jeho vše. Poznal to ve chvíli, kdy mu hrozilo, že jí pozbude.

A sotva že domyslil toto, srdce jeho se zachvělo náhlým úlekem. Zdali taky Martička — — —? Vzpomněl, co řekla o Vojtěchovi, o Toníkovi. Ale taky on sám nebude ničím jiným než knihařským tovaryšem. A Martička chce býti učitelkou. V tomto odhodlání viděl, kterak se chce moci vymknouti ze svého okolí, ze všeho toho malého, šedivého života a jíti vlastní cestou. A snad nikdy nezví, že ji měl rád.

Felíček byl již blízek strýcova domu, a pojednou stanul. Popadlo ho tu neodolatelně, aby řekl Martičce, že ji má rád, a to ještě dnes, hned. Chvíli byl na vahách. S jakou záminkou má běžeti k Turýnkovům? Najde-li Martičku doma? A zdali s ní bude moci promluviti v soukromí? Možno-li vyříditi takovéto vyznání, jako když posluha odevzdává psaníčko? „Mám vás rád," — a jít domů? — Potácel se v marném vymýšlení. Má se uchýliti k mamině Fronce? Má jíti rovnou k mistru Turýnkovi? O Felíčka se pokoušelo zoufalství. Jakou by uslyšel odpověď? Vždyť jest pořád ještě pouhým učedníkem!

Stál a zíral před sebe, nevida přecházejících lidí, nevšímaje si skotačících dětí, nevěda vůbec, co se děje vůkol. Až se mu zazdálo, že kdosi míří

přímo k němu. Buď Felíček musí uhnouti, nebo ten kdosi do něho vrazí. Tu konečně vzhlédl — a již k němu docházel strýc Dominik.

„Však jsem si myslil, hochu, že tě potkám, a jdu ti naproti," řekl strýc. „Pořídil jsi, pořídil? A teď tedy pojď, podíváme se trochu Prahou."

Tato slova strhla Felíčka ve střízlivý život. Nejraději by se uchýlil ve svůj pokojík, aby tam domyslil — — Ne, nejraději by těkal Prahou sám, neznámými končinami, bludištěm ulic a uliček, kde jsou domy a lidé a nápisy, kterých nikdy neviděl — — ale ani to ne; nejraději by vyběhl nejkratší cestou z Prahy, kamsi do polí, daleko, daleko, kde by nepotkal nikoho, kde by se svým neklidem, se svou touhou a beznadějí byl sám a sám — Ach, Felíček nevěděl, co by v tu chvíli nejraději učinil, kam by utekl, kde by se vrhl na zelený trávník a vyplakal ze sebe všecku tíhu, která ho svírala.

„Martičko milá!" zalkalo v něm.

Svěsil hlavu a šel podle strýce. Ani necítil, že strýc Dominik upírá naň stranou pohled, neviděl, že zavrtěl hlavou, až se náhle zastavil. Zastavil se, dotkl se Felíčkova ramene a řekl:

„Poslyš, hochu, co pak je ti?"

Felíček se zarazil, skoro bojácně vzhlédl ke strýci a odvětil:

„Nic, docela nic, strýčku."

„Myslím, že přece něco. Vždyť vypadáš, jako by ti na hlavu byl spadl pokrývač — ale v neděli pokrývači po střechách nelezou."

*

Felíček se snažil usmáti slovům strýcovým, ale ten úsměv se mu nezdařil.

„Když to ne, pak tě někdo uřkl, hochu, a na to si dej pozor. S kým pak jsi se teď rozešel, co?“

„S Hrazdirou, strýčku.“

Jak byl Felíček rád, že to mohl říci a že mluvil pravdu! Vždyť se nechtěl přiznati, že chodil s Martičkou. Bylo by to vedlo k dalším otázkám, k rozkladům, a kdož ví, čeho by se strýc dopátral a čeho by se mohl domýšleti. I před strýcem chtěl Felíček tajemství své uchovati, pokud jen bude moci.

„Hrazdira, Hrazdira — —“ opakoval strýc vzpomínaje.

„Můj bývalý spolužák z obecné školy, strýčku.“

„Aha, již vím. Ten lakýr. Nějak jsi se s ním nepobavil. Mně se hned nelíbil. Co ti udělal?“

„Vlastně nic, strýčku. Jen je trochu hubatý, to je vše.“

„A tak ho nech běžet, klacka. Zdá se mi, že to není kamarádství pro tebe.“

Felíček děkoval Pánubohu, když tím strýc o Hrazdirovi skončil. — —

A potom byla neděle jako všechny neděle dřívější. Po dopolední procházce vrátili se, starý i mladý pán, poobědvali, pan Dominik pospal na pohovce, a brzy potom se vybrali na procházku. Tentokráte až za Bruskou bránu, kterou se hrnul proud lidí do šíra.

„Byl jsi někdy v Šárce?“ otázal se pan Dominik. „Ale kde bys byl býval,“ odpověděl si hned sám. „Vidíš, tihle všichni se tam ženou. Taky se tam podíváme, třeba budoucí neděle, ale ne per pedes. To by mi rozviklalo nohy. Pojíme o něco dříve a pojedeme drahou do Podbaby. Ještě se pak dosyta uklopýtáme. Šárka, hochu! Kdysi jsem tam býval neděli jak neděli. Tančilo se na trávníku, pivo roznášeli ve džbáncích, smažená kuřata bývala tam za pár grošů. Ale já jsem jídal chleba s máslem, za několik krejcarů. A veselí jsme při tom bývali za desítku. Kde jsou ty časy, hochu! Tebe to teprv čeká — já už jsem dotancoval. A křehotinek tam bývalo, děvčat jak broskví. Nohou jsme necítili, když jsme se vraceli domů. Taková holka dovede člověka utancovat.“

Pan Dominik uťal a podíval se šourem na Felíčka, zdali neřekl příliš mnoho. Ale Felíček šel podle něho a hleděl kamsi v dáli před sebe na kraj obzoru, který se utápěl jako v zlatavé mlze. Hleděl před sebe, ale jeho myšlenky byly daleko za ním, v Praze, v ulici Jakubské, u Martičky. Kudy chodí Martička milá, líbezná! — Slyšel sice strýce hovořiti, ale nechápal všechnu souvislost jeho řeči. Usilovně se v duchu zaměstnával jedinou záhadou: kterak odvrátit Martičku od jejího záměru s učitelstvím? A má-li k tomu právo? Není-liž právě tato její snaha po lepším vzdělání a působení projevem ušlechtilé mysli? Byť i se

mu podařilo strhnouti ji s dráhy, na kterou se chystá, co jí může nabídnouti v náhradu? Jaký život, s prázdnýma rukama? A kdy? Ale každou tuto vlastní námitku odvál hned i nejslabší větérek. Ve Felíčkovi již počalo klíčiti sobectví, jako v každém zamilovaném. Jen srdce mluvilo v něm a přehlušovalo každou námitku rozumu.

A pojednou mu zasvitla myšlenka záchranná. Chce-li Martička jen proto studovati, že se domnívá, kterak on odejde z domu, dobrá — odklidí tuto překážku. Vždyť ho nikdo nemůže násilím z Prahy vypuditi, nemohou ho do té zlořečené Vídně poslati poštou jako balíček. Zatím neběží o nic jiného, než aby svůj pobyt u mistra Turýnka prodloužil. Tak bude míti Martičku stále na očích a tak i jí zůstane zachován.

Felíček v duchu se zaradoval, když vymyslil — jak za to měl — neomylný prostředek, kterak by u Turýnka musil setrvati. Nejprve třeba oblomiti strýce, o to se pokusí ještě dnes.

Tak tedy navečer, ale ještě za jasného dne, když se vraceli tichými ulicemi malostranskými k domovu, Felíček po mnohém rozbíhání a rozpakování řekl k panu Dominikovi:

„Víte, strýčku, že v srpnu mám dostati za vyučenou?“

„Jak bych nevěděl, hochu? A těším se, že tomu bude konec.“

Ta slova Felíčka zkrápěla. Strýček se těší! Chvíli trvalo, než se odvážil dále.

„Ale co byste tomu řekl, strýčku, kdybych mistra Turýnka požádal, aby mě ještě rok v učení podržel?“

Strýc Dominik vyjevil oči, zastavil se.

„A k čemu to, hochu?“

Větší a větší tíseň padala na Felíčka. Je to nesnadnější, než se domníval.

„Víte, strýčku, že mě přijal výminečně na tři roky. Všady trvá učení čtyry léta. Myslím, abych se v řemesle dotvrdil, upevnil. Myslím, že by mi ten rok prospěl . . .“

Pan Dominik nevycházel z udivení. Podíval se zpytavě na jinocha a řekl:

„Co ti to vlezlo do hlavy, hochu? Buď rád, že budeš mít po učení! Či snad mistr sám něco takového žádá? To by bylo proti ujednání!“

„Ne, strýčku,“ odpovídal Felíček spěšně a přece v nesmírných rozpacích, aby milý jeho mistr neuvázl v křivém podezření; „ani slova neřekl. Je to můj vlastní nápad.“

„A to máš divné nápady, hochu,“ řekl strýc, a Felíček vycítil z těch slov přídech nevrlosti. „Myslím, že ještě žádnému učni takového něco nepřipadlo. Že je každý rád, když svá léta dosloužĺ, že by si nepřidal ani den. V řemesle se dotvrdit? Ovšem že, to se rozumí samo sebou. To je vlastně další učení. Ale v tom je veliký rozdíl, budeš-li se zdokonalovati jako tovaryš. Vždyť je ti devatenáct let, hochu — než dostaneš atest, bude ti přes devatenáct. Svrchovaný čas, abys byl

vyučen. Jako s tovaryšem budou s tebou všady jinak jednati.“

„Nikde se mnou nemohou lépe jednati než u Turýnků, strýčku. Sotva kde ve světě najdu mistra tak vlídného.“

„Ty chceš do světa?“ zarazil se strýc. Rázem tu před ním vytanula dřívější jeho samota, opuštěnost. Za tři roky tak uvykl Felíčkovi, že na jeho odchod kamkoli ani nepomyslil. Felíček by odešel?

„Sám po tom netoužím, strýčku. Ale je to zvykem, jíti na zkušenou.“

„A kdepak byli ti druzí dva tovaryšové — jakpak se honem jmenují — kde ti se zdokonalovali?“

„Ještě nikde, strýčku.“

„A kdo tobě to poradil?“

„Mistr tak soudí, strýčku. Soudí, že čemu jsem se u něho mohl naučiti, naučil jsem se.“

„A proto by ses ještě celý rok chtěl učiti?“ namítl strýc. A řekl to nějak prudce.

Felíček viděl, že se zaběhl a uvázl ve vlastní léčce.

„Totiž, strýčku — —“

„Máš to nějak zmotané, milý hochu. Rozumím Turýnkovi, ale nerozumím tobě. Je-li třeba zdokonaliti se — což není v Praze knihařů dost? — Víš, co? Porozprávím o tom s mistrem Turýnkem. Čtvrt léta uběhne jak voda; pak uvidíme, kam s tebou. Zatím z Prahy nemusíš. Myslím, že by se ti stýskalo.“

V tom strýc Dominik velmi dobře uhodl. Arci netušil, po kom by se Felíčkovi nejvíce stýskalo. Věděl jen, že by se nejvíce stýskalo jemu, panu Dominikovi. Ne, ne, zatím nepustí chlapce nikam. Dlouho-li ještě se povleče životem? A vrátiti se v bývalou pustou samotu? Na zbytek toho života? Pouhé to pomyšlení bylo mu nesnesitelné.

Felíčkův záměr selhal. Ale pokus přece mu přinesl utěšený zisk. Setrvá v Praze! Náhle strýci porozuměl. Sám strýc ho do ciziny nepustí. Srdce mu radostí poskočilo. Zůstane tedy v Praze — ať už kdekoliv — ale blízko Martičky. Kéž by jí tu novinu mohl povědět ještě dnes!

XV.

Zrána po té neděli Felíček chvátal z domu nedočkavě, o hodnou chvíli dřív a pln obavy, aby Martička neodešla do školy, než on doběhne. Chtěl ji viděti, promluviti s ní aspoň slovo, aby si tím celé dopoledne zjasnil. Ale když urazil půl cesty, polevil trochu, a potom kráčel čím dále loudavěji. Těšil se, nemohl se dočkati, a zas tohoto prvého setkání se bál, jako by mu mělo přinésti nějaké zklamání. Konečně však se octl v ulici Jakubské a již nemohl déle váhati.

Ve vratech domovních setkal se s matkou Fronkou. Odcházela do trhu.

„Co tak časně, Felíčku?“ podivila se jeho příchodu. „Či jsem já se tak opozdila?“

„Ne, mamino, neopozdila. Vstal jsem trochu časněji, je tak hezky.“

„Jsou to krásné dni,“ přisvědčila paní Fronka, „jeden jako druhý. Radost na procházku! Ale již musím — —“

A byla z domu, na ulici.

Felíček dnes měl zbystřené smysly pro každou podrobnost, i sebe nahodilejší. V duchu děkoval Pánubohu, že má setkání s maminou Fronkou za sebou. Trochu se ho obával, nevěda, jak bude přivítán. Jako by měl po včerejšku nedobré svědomí. Zatím byla přívětiva jako vždy. Tedy nic. Nemá potuchy, že Martička nebyla v kostele, že chodila s ním.

A Martička?

Deset, patnáct kroků bylo ke dveřím kuchyně, a ten kousek byl Felíčkovi nejdelší. Popošel, stiskl kliku, vstoupil. Martička právě byla dosnídala, teď sklízela nádobíčko.

Z dílny se ozývalo rámocení, dusání dřevěnými lisy, klapot prkének, po stole rozkládaných, a všeliké zvuky jiné. Tak bylo v pondělí vždy. Chasníkům — ba i mistru Turýnkovi — ležela ještě ve všech údech neděle (tovaryši tomu říkali lenora), v pondělí trvalo vždy hodnou chvíli, než se dostali do práce, než načali nový týden. V uších jim doznívaly včerejší flašinety, kde jaký slyšeli, hovory s děvčaty kdesi na výletě,

hlavy byly zamlženy nějakou přespočetnou sklenicí piva. Slovem, těžce se loučili s nedělí a mrzuti se chystali k opětné „rachotě". Turýnek to znal ještě ze svých dob tovaryšských, i vyčkával trpělivě. Jenom když přípravy někdy příliš dlouho trvaly, poohlédl se dvakráte, třikráte, a konečně připomenul:

„Tak, hoši, abychom tento — —"

Pak tedy chasníci hřmotně vyhrábli pod stoly své židličky bez lenochů, urovnali je pod sebou, jako by je do podlahy zavrtávali, usedli a chápali se náčiní i díla, v sobotní večer odloženého. A zívali o závod.

Při tom Felíček nemusil býti. Míval na svém kousku stolu věci tak srovnané již od soboty, že jen přišel, sedl, sáhl, a již robil.

Polozasklené dveře z kuchyně do dílny byly ověšeny záclonkami, i nezpozoroval nikdo, že již přišel. Dnes to bylo Felíčkovi zvláště vítáno. Aspoň na chvilku bude s Martičkou.

Dívčina vzhlédla ke dveřím, spatřila Felíčka; lehoučký ruměnec jí zbarvil tváře.

„Dobré jitro, Martičko!"

„Dobré jitro, Felíčku!"

Felíček položil klobouk na židli. Kterak dále? Ani Martička nevěděla. A když se pomlčení prodlužovalo, řekla skoro šeptem:

„Maminka právě odešla."

„Potkal jsem ji," stejně tiše pronesl Felíček. Potom si dodal odvahy a zeptal se:

„Neměla jste včera mrzutost?“

„Proč?“ podivila se Martička.

„Nevím. Že jste nebyla v kostele — nebo že jste byla se mnou.“

„Vždyť nikdo nic neví, Felíčku, a nedoví se. To zůstane mezi námi. Ale pak jsem přece byla v kostele. V jedenáct.“

„Co říkala maminka, že jdete po druhé?“

„Maminka mě poslala na procházku, abych užila neděle a šatů. Na procházce jsem byla s vámi, tedy jsem šla do kostela.“

Martička sklopila hlavu a dodala tak tiše, že Felíček sotva doslechl:

„Bylo to včera velmi hezké.“

„V kostele?“ otázal se jinoch.

„Také; ale před tím, Felíčku, na procházce. S vámi.“

Felíček se zaradoval, když tato Martina slova uslyšel. Ji to těšilo! — A Martička, upírajíc na něj zraky, prostomyslně pokračovala:

„Tak upřímně jsme si pohovořili. Zde bychom nemohli. Zde je plno uší, očí. Zde vůbec nemám s kým o takových věcech mluviti. Jen se slečnou učitelkou ve škole nebo s vámi. Vzpomínala jsem pak celý den . . .“

Martička vzpomínala! Felíčkovi bušilo srdce výš a výše, jako by chtělo hrdlem vyskočiti. Ale teď se rozpomenul na Martinu pohnutku k dostaveníčku a náhle zesmutněl. Snad ani nevěda, co činí, sáhl po ruce Martině, a když obemkl její

drobné, štíhlé prsty, když se dotkl i jejích nehýtků, projelo mu celým tělem slastné zachvění. Slova jeho teď jen letěla:

„Vzpomínal jsem taky, Martičko, a hrozně se mi stýskalo. Byl bych s vámi chodil celý den. A mluvil jsem se strýčkem. Neodejdu od vás. Ale třebas bych odešel, nepůjdu nikam do ciziny, nepůjdu z Prahy. Strýček si toho nepřeje. Tedy zůstanu. Těší vás to?“

Martička se zardívala, až zahořela, a jen vydechla:

„Felíčku!“

Jinochovi stačilo jediné toto slovo. Její ruměnec, její zářící zraky dostatečně mu pověděly, jakou má radost. Jediné toto slovo, jediný tento výkřik šeptem z těchto úst, zpola dětských a přece již dívčích, byl mu náhradou za včerejší stesk a neklid a touhu. Jako na poděkování, že tím slovem zanítila i v jeho srdci radost nesmírnou, opět sotva věda, co dělá, poponesl její ruku výš a náhle ji poceloval. Martička ničeho takového se nenadála, a teprv když na ruce ucítila rty Felíčkovy, v leknutí prudce se mu vyškubla.

„Co to děláte, Felíčku! Ruku mi líbáte. To se nesluší! Jste veliký a já — —“

„A vy jste Martička, malá slečinka. Hněváte se?“

Rád by byl Martičku poznovu chopil za ruku, ale netroufal si. Vypadal jako pokáraný chlapec a prudce dýchal.

„Slečinka!“ vydechla Martička, jako by se sama sobě posmívala. „Tatínek mi říká: ty hloupá žábo! Proč jste to udělal, povězte!“

Felíček nechápal a nerozuměl, že z této otázky vyznívá naléhání nejistoty. Nechápal, že v tu chvíli svým činem, skoro docela bezděčným, probudil v Martičce duši ženskou, duši dívčí, a že tato duše touží po tom, aby zcela bezpečně seznala pohnutku jeho nenadálého činu. Pocítil toliko, že jest Martičkou obviněn z něčeho nedovoleného, nepřislušného; pocítil, že jest vinníkem a že se má ospravedlniti. Vším tím zmaten a skoro studem naplněn sepjal ruce a řekl:

„Nehněvejte se, Martičko. Nechtěl jsem vám ublížit. Mám vás rád, to jest vše. Ale to snad není nic zlého?“

Cítil, že ho pálí v očích a vší mocí snažil se zadržeti slzy, které hrozily vytrysknouti. Ale nezadržel jich. Hněvá-li se Martička, tu Felíček sám nad sebou pocítil nesmírnou lítost.

Dívčina tvář se pokryla výrazem úzkosti. Zraky její zaletěly ke dveřím dílny v obavě, aby se náhle neotevřely. Potom rázem vytrhla z halenky šátek, roztřepala jej a podávajíc jej Felíčkovi, šeptala:

„Honem, utřete si oči!“

Ale poněvadž Felíček po šátečku nesáhl, přiskočila a sama mu slzy osoušela.

Když Felíček ucítil na tváři ruku Martinu a na rameni její levici, když jí popatřil v oči,

z nichž mu zasvítilo, co v nich ještě nikdy neviděl, tu neodolal, aby oběma rukama nesáhl po její hlavě, a tu ucítil v dlaních, jak její tvárná ouška planou. Martina ruka s šátkem sklesla k boku, i levice její svezla se mu s ramene, a Martička stála před ním nehybně jako svatá soška (tak to Felíčkovi připadalo), s hlavou odchýlenou, s bradou pozdviženou. Nezkrotná, nepřekonatelná žádost uchvátila Felíčka. Neviděl nic než Martiny zraky, do široka otevřené, a červené její, lehounce se zachvívající rty. A ty rty zašeptaly v tu chvíli:

„Felíčku, přijde-li někdo . . .“

Felíček ani si neuvědomil, co dívčina pronesla, neslyšel té výstrahy. Stiskl jen těsněji hlavičku Martinu, aby se mu nevymkla — ale ona se nevymykala. Dvé zveličených, lesknoucích se očí upíralo se naň v plném odevzdání. Pootevřenými, lehce se zachvívajícími rty zasvítily bílé zoubky Martiny, a rty se opět semkly. Tu Felíček náhle se sklonil a Martičku políbil. Políbil dítě, a tímto polibkem z dítěte náhle vypučela panna, dívka, milovaná a milující bytost. Felíček pocítil, kterak se mu na šíji spoutaly dvě útlé ručky, ale hned se zas rozpletly. V hlavě mu hořelo, hruď se mu vzdouvala, když se mu dívčina z objetí vyvíjela. Vše se událo mžikem, a nebylo lze prodloužiti jej.

Slova nepromluvili. Odstoupili od sebe, oběma bylo podivnou a dotud nepoznanou slastí do radostného pláče. Martička se chopila kabelky

s učením a šeptnuvši „sbohem!“ kráčela ke dveřím. Klika cvakla, dveře se otevřely, klika cvakla po druhé — a Felíček byl sám.

„Za Martičkou!“ bylo jeho první pomyšlení, i rozběhl se. Ale u dveří stanul. Vždyť přišel do práce! Obrátil se a loudavými kroky kráčel do dílny. Ještě však nedošel. Zastavil se, naslouchal, přikradl se ke dveřím dílny a snažil se pohledem proniknouti záclonku. Odhrnouti ji nebo nadzdvihnouti si netroufal. Hleděl tkaninou a konečně našel trhlinku, kudy viděl do dílny. Vojtěch i Toník seděli u stolu před svými vazadly, sešívali archy na motouz. A za tím stolem u své tabule, mezi okny, stál mistr Turýnek, přikrajuje cosi, přiřezávaje a přistřihuje, chápaje se věcí po pravici a připravené odkládaje na levou stranu. Všichni tři byli ke kuchyni obráceni zády. Bylo zřejmo, že nikdo z nich neví, co se v kuchyni událo.

Felíčkovy zraky rozhlédly se bloudivě po kuchyni. Ale teď to nebyla kuchyně, nýbrž něco, co Felíček nedovedl pojmenovati. Na okně do dvora stály kořenáče plné kvetoucích květin, Felíčkovi se zdálo, že dýchají silnou kořenitou vůní. Byl to klam. Ta vůně byla ve Felíčkovi, zanechala ji zde Martička, která byla odešla. Zůstalo po ní smutné prázdno. Zase přijde, ale ta chvíle, kterou právě prožil, už nikdy se nevrátí.

A teď má jíti do dílny a sednouti ke svému vazadlu, vedle Vojtěcha a Toníka, a šíti, šíti, do

poledne šíti, a potom zas až do večera! A venku je slunný den a vlaho, a kdesi je plno křovin a stromů a plno podivných, vábivých zvuků v houští a v korunách, jako bylo včera, když kráčel podle Martičky po Karlově náměstí.

Bylo mu, jako by se probouzel ze sna. Včera byla neděle, pravda-li? Dnes je pondělí. Ode dneška — za kolik neděl? — bude vyučen. Připadl mu teď jeho včerejší pošetilý nápad, aby setrval v učení ještě rok. Ještě rok by měl Martičce být učedníkem? Strýček přece jen má rozum, že to zamítl.

Jiného cosi. Nepoznají na něm v dílně, co právě byl vyvedl? Felíček náhle zdvihl obě ruce a prsty a dlaněmi přetíral a mnul tváři jako při mytí, jako by s ní chtěl setříti, co snad na ní uvázlo ze setkání s Martičkou. Chvíli tak hnětl obličej, až soudil, že již nabyl obvyklého vzezření. Tu visí kuchyňské zrcadélko — Felíček do něho pohlédl. Opravdu, je to zas jeho všední tvář, jen trochu pobledlá. Ale Felíček nikdy nepřekypoval krví. Zpozoroval, že jeho klobouk posud leží na židli. Chopil se ho, a teď se uchýlil k malé lsti. Dostavila se sama sebou, nepřemýšlel o ní, bylo to vnuknutí mžiku. Tiše se vrátil ke dveřím kuchyně, otevřel je rázem, zavřel zase, aby zvuk pronikl i do dílny, a dusavými kroky kráčel přes kuchyň. Což mělo naznačiti — slyší-li kdosi — že právě přišel. A vstoupil do dílny, plaše pozdravil.

„Dobrytro, dobrytro," děkoval mistr Turýnek, a ani se od práce neohlédl. Díky bohu!

Taky oba tovaryši cosi zavrčeli.

Felíček pověsil klobouk, svlékl kabát, oblékl režnou halenu a sedl ke stolu.

Dnes po prvé se mu zdálo, že je dílna hrozně těsná, strop nízký, že tu jest jako v kleci. Seděl, šil, píchal do archů jako po paměti — ale jeho mysl a jeho srdce letěly za Martičkou.

XVI.

Felíček bez dlouhých úvah a několika jen slovy rozřešil otázku dalšího výcviku svého v řemesle a setrvání v Praze. Řekl k Martičce: „Neodejdu nikam, zůstanu doma." A Martina radost z tohoto sdělení zpečetila jeho rozhodnutí.

Ne tak prostě pojímal věc pan Dominik. Nedělní rozmluva s Felíčkem uvázla v něm hlouběji a způsobila mu nové starosti. Zatím sice odmítl Turýnkovo mínění o nezbytné Felíčkově výpravě na zkušenou slovy, že je knihařů v Praze dost, ale tím to nepokládal za odbyté. Vzpomínaje, kterak Felíček při vší trpnosti své povahy dovedl se ubrániti tomu, aby byl vrácen tetinkám, pomýšlel nyní, že by stejně tvrdošíjně mohl trvati na tom, aby po vyučení odešel kamkoli za dalším vzděláním. A tu se v něm ozval prudký odpor: „Ne, nepustím tě od sebe, chlapče!"

Má k tomu také moci dost? Pravda, jest poručníkem, a tento úřad propůjčuje mu jistý vliv na osudy Felíčkovy. Propůjčoval, opravil se v duchu pan Dominik, pokud byl Felíček chlapcem, nesamostatným, bezpomocným tvorem. A vlastně již tehda dovedl o sobě rozhodovati, o své budoucnosti, když se odhodlal zanechati tsudií a jíti na učení k Turýnkovi. Teď ponenáhlu dospívá v mladého muže — vždyť za nedlouho půjde k prvnímu odvodu — je ve věku, kdy záměry pro život nabývají určitých tvarů a rychleji vyzrávají. Což ví on — pan Dominik — a ví-liž i sám Felíček, jaký nepředvídaný náraz přijde zvenčí, odkudkoli, a svede posavadní jeho klidný vývoj v jiné koleje? Zdali — a tu se strýc Dominik rozběhl za myšlenkou neuvěřitelnou, o které by se mu ještě včera nebylo ani zazdálo: zdali se nevyskytne třeba děvče nějaké, které by mu Felíčka mohlo odcizit a odvésti na cesty, z nichž by již nikdy nebylo návratu v nynější společné bydlo?

Kterak by se pan Dominik byl upokojil, kdyby byl věděl, že se děvčátko to již vyskytlo! Ale o tom o všem neměl a nemohl míti potuchy. Na Martičku vůbec nepomyslil. Dávno tomu, co ji spatřil naposledy. Tehda se mu kmitla domácností Turýnkových jako nějaké domácí zvířátko, jako pejsek nebo kočička, zdánlivě kdesi hluboko pod jeho koleny, ještě netvárná a v takových strakatých hadříčkách, že nestála ani za povšimnutí. Nepomyslil, že zatím taky vyrostla.

*

Nepomyslil ani na své mládí a neuvažoval, že Felíček téměř nepozorovaně vyzrál u věk, kdy se v něm rázem a bez úvodu může probuditi, co v něm samém — v panu Dominikovi — dávno a nadobro již odumřelo.

Kterak jej k sobě těsněji připoutati, aby ho neztratil?

Kdysi již v něm zakloval jistý záměr, vedoucí k tomu, ale pan Dominik vyvedení jeho odkládal. Tehda měl ten záměr taky jinou příčinu. To bylo v dobu, kdy Felíček chodil ještě do gymnasia a kdy pan Dominik doufal, že na studiích setrvá, dokoná je a stane se pak nějakým pozoruhodným nebo dokonce vynikajícím členem společnosti. Tu se v panu Dominikovi ozvala ctižádost, nebo snad jen prostá lidská marnivost, aby přenesl na Felíčka, co se nedočkalo pokračování z něho samého. Nejednou na tu věc pomyslil, a vedle ctižádosti a marnivosti rozezněla se v něm i struna lítosti, že s ním zajde vše, na čem si kdysi zakládal. Stojí tu v životě sám, jako starý, vykotlaný strom na břehu proudu, nuzně živořící. Rok od roku podemílá pod ním nepřetržitý tok skrovný kus půdy, kořeny víc a více se obnažují, až pak jednoho dne zchátralý, ztrouchnivělý kmen se překotí — a proud v neznámo jej odnese. Co se nazývalo Dominikem Diamantem z Funkelštajnu, zmizí ze života. Sice ještě několik zbylých vrstevníků bude nějakou chvíli vzpomínati, za krátko však i ti odejdou,

a hladina nekonečného života zavře se nade všemi. Ze všeho nezbude nic než náhrobek na hřbitově, jejž neznámí lidé budou lhostejně míjeti. A poněvadž nebude nikoho, kdo by o to poslední znamení někdejšího života pečoval, zchátrá i náhrobek, nakloní se, nápis ovětrá, oslepne, kámen se rozpuká a zhroutí, až konečně právo hrobu propadne. Potom hrobník nadobro vyvrátí ten kus němého kamene, zaveze do kouta, prodá s jinými kusy kamene a vyvrácenými kříži, vykopá z lůžka „věčného klidu" něco hnědých, zpuchřelých kostí, položí do něho jiného nebožtíka k odpočinku rovněž dočasné věčnosti, a tuť tedy navždy konec všeho.

Takové myšlenky letěly kdysi hlavou páně Dominikovou. Společný život s Felíčkem zaplašil je na čas. Jeho příchodem zasvitlo starému pánu kus nové budoucnosti. A když se Felíček rozhodl pro řemeslo, záměr páně Dominikův zatím usnul. Soudil strýček, že je času dosti. Do zletilosti Felíčkovy jest jeho poručníkem, do plných čtyřiadvaceti let. Potom tedy — zaslouží-li toho Felíček — přistoupí k němu a překvapí jej darem, jehož Felíček dojista neodmítne, jejž s radostí přijme. Ale dnes, po včerejší rozmluvě s jinochem, probudil se v panu Dominikovi starý počtář. Do zletilosti chybí Felíčkovi ještě celých pět let, počítal. Změřil vlastní věk. Jaká to dlouhá doba, pět roků! Dožije-li se jich? Nepřekvapí-li ho dříve, nač pomýšlel vždy jen s pocitem drtivé, mrazivé

sychravosti? Smrt! Kdo na světě může mu zaručiti ještě pět let života? Kolik jeho vrstevníků dožilo sedmdesátky a ještě několika let nad ni? Kolik jich odešlo mnohem dříve, dávno, než sám dožil padesátky, šedesátky, a všichni doufali v dlouhý věk jako on! Měl jakousi vlastní, samodílnou statistiku. Byla složena tam v té veliké krabici na stolku v temném koutě opodál okna. Nikdy se těmi trudnými doklady o posledních věcech člověka neprobíral, ale v dobré paměti je měl. Do té krabice totiž ukládal všechny listy s širokými černými okraji, kterých se mu za léta dostalo. Listy tlustého papíru, na kterých pod křížky byla jména nespočetných přátel, příbuzných, rostenců z mládí, někdejších druhů z úřadu i jen povrchních známých, s nimiž jej kdysi svedla pouhá náhoda na čas kratší neb delší. Mnohých se mu dostalo z pouhé společenské zdvořilosti, ale pan Dominik nebyl s to, aby jen jediný takový list vmetl do ohně. Pokládal všechny za poslední pozdrav odešlých a s jistou zbožnou úctou je uchovával. „Můj domácí hřbitov," říkával si v duchu, kdykoli do krabice vkládal nové takové poselství. A někdy mu připadlo skoro s jakýmsi přídechem truchlivého zažertování: „Jenom já tam nepřijdu. Kdo by mne tam položil!" — Pokud tak říkal před příchodem Felíčkovým, věru se v tom nemýlil. Nebo kdokoli by rovnal jeho pozůstalost, uvrhl by všechna ta lejstra do pece. Lidé jsou pověrčiví. Pan Dominik

neměl žádné pověry v té věci. Léta a léta spal docela klidně vedle toho svého hřbitůvku. A jestliže o něj bezděčně pohledem zavadil, nikdy nepomyslil na nějaká strašidla. Něco docela jiného a přirozeně sobeckého mu připadlo: „Vy už všichni tam a já ještě tady! Ale nehartuste, nehartuste, však se mne taky dočkáte."

V den po rozmluvě s Felíčkem zaletěly jeho zraky bezděky k té zvláštní sbírce, a teď náhle panu Dominikovi připadlo, že pronedbal spoustu nenahraditelné doby a že nesmí odkládati již ani den, aby vykonal, čím se čas od času v duchu zaměstnával.

Felíček byl odešel do díla. Pan Dominik posnídal, ustrojil se pečlivě, nasadil okuláry, přisedl ku psacímu stolku a odemkl výsuvku, v které choval veškeré své osobní a rodinné listiny. Byl jich notný svazek a byly to archy i půlarchy papírů, popsané německou kurentkou, tu tvrdou a hrotitou, tu měkce oblou a skoro se podobající latince; archy opatřené starými vtištěnými kolky černými nebo červenými a zelenými pečetěmi. Papíry nejstarší byly poctivé bytelné výroby ruční, některé pocházely až z poloviny století osmnáctého, ale všechny byly zežloutlé, až zahnědlé. To byl archiv páně Dominikův, neklamná a ztopořenými klausulemi ověřená svědectví o původu, vývoji, rozrůstání i zase mizení jeho rodiny, jejímž posledním domírajícím členem byl on sám; a zase vysvědčení úřed-

ní o jeho věrných službách státu, listy křestní, domovské a všeliké pochvalné dekrety. Toliko navrchu leželo několik listin bílých, nových, vročení nedávného, a to byly průkazy Felíčkovy.

Pan Diamant probíral se všemi těmi dokumenty, zamýšlel se, prsty jeho se rozechvívaly. Vynořovala se mu jména, kterých dávno nevzpomněl, události, na které skoro zapomněl. Některý arch podržel déle, začítal se, ale po několika řádcích nebo jen slovech odkládal jej. Rty jeho několikrát se pootevřely, jako by chtěly k papírům promluviti, ale semkly se opět. Konečně však přece šeptem se z nich vylinulo:

„Sic transit gloria . . . !“

S úmrtních listin četl jméno dědovo, otcovo, matčino, sourozenců svých, všech dávno odešlých, jeho vrásčitá tvář se zkrabila skoro jak opičí. A rty jeho zašeptaly:

„Glücklich ist, wer vergißt . . .“

Bylo zřejmo, že tato přehlídka mu připravila trudnou chvíli. A snad i to bylo příčinou, že s ní tak dlouho otálel. Jsouť věci, kterých se člověk nerad dotýká; památky a paměti, které jenom z nezbytné a naléhavé potřeby znova před sebou rozestírá. Panu Diamantovi bylo, jako by nahlížel do hrobů náhle se před ním otvírajících. Bylo v nich pohřbeno vše, co jej kdysi naplňovalo pýchou i domýšlivostí. Ze všeho toho vanulo naň cosi jako dech krypty.

Konečně vybral, čeho měl zapotřebí. Ba, vy-

bral toho mnohem více, aby se nemusil vraceti, kdyby se příslušná instance otázala po nějakém dalším dokladě. Ještě vyhrábl objemné pouzdro z vyrudlé juchtoviny, staré „portfolio“ s varhánky ze svých služebních dob, vložil do něho listiny své i některé průkazy Felíčkovy, ovinul brašničku řemínkem, vsunul ji pod paždí a vybral se z domu.

Kroky jeho byly s počátku loudavé, jako by stále ještě přemítal, zdali nahoře něco nezapomněl, ale potom se jeho okrouhlé nohy rozkolébaly v čilý pochod. První jeho cesta byla k advokátu, dávnému známému, starému jak on, jehož kancelář byla na vymření a který provozoval advokacii již jen ze setrvačnosti, ze starého zvyku, jako pouhou libůstku. K advokátu, který se bránil naprosté nečinnosti jen z obavy, aby jako člověk docela neužitečný nebyl smeten ze života, jako se taky starý úředník brání pensi, poněvadž se děsí náhlé prázdnoty, bezvýznamnosti a brzkého konce života. Ale tento advokát, který si ponechal jen několik procesů určitého oboru a jen pro známé, žádných nových sporů nepřijímaje, byl mu nejvhodnějším právním přítelem. V té kanceláři nebylo žádného zvědavého a všetečného personálu. Tam seděl toliko jediný zřízenec advokátův, jeho vrstevník, starý kandidát práv, koncipient, solicitátor i písař v jedné osobě, učiněný odlitek svého principála. Nikdy nenaslouchal, po ničem se neptal, žil toliko fas-

ciklům akt staré registratury a miloval svatý klid. Odnesl denně dvě neb tři podání k soudu, dva neb tři dopisy na poštu, jmenoval to dřinou, a sotva věděl, co se děje kde ve světě, neboť jedinou jeho četbou byly dvoujazyčné pražské úřední noviny.

Hodinu pobyl pan Diamant v té svatyni a potom nastoupil cestu k vrchnoporučenskému soudu v Celetné ulici. Tam se zdržel mnohem déle, ježto pan vrchní rada se pana Diamanta vyptal nejprve na všechno možné, jenom pravou pohnutku návštěvy starého známého si nechal až nakonec. Pan Diamant měl času dost a byl velmi povděčen té přátelské rozmluvě. Rozjařila jej, uváděla jej v náladu skoro růžovou, byla mu vítanou předmluvou k tomu, s čím přicházel. Po takovém důvěrném pohovoru snáze se vykládá a zdůvodňuje věc závažná.

Však nebylo naráz vyřízeno všechno těmito dvěma pochůzkami. Advokát musil věc „postavit na papír", u soudu bylo třeba nějakých doplňků, vyjádření a tak dále, pan Diamant ochotně přicházel po druhé, po třetí, a tak byl mile zabaven skoro na celý týden, a byl tomu rád. Nespěchal jakživ s ničím a všeho se dočkal, dočká se taky tentokráte. A čím Felíčka chtěl překvapiti, ponechával beztoho na neděli. Stařecká jeho duše milovala chvíle slavnostní, obřadné, a tomu slušela jenom neděle. Slavnější byl jeho svátek, když připadl na neděli. A kdyby se byl rozběhl

na ženitbu, jistě by si byl vybral neděli. Byl to červený den nejen v kalendáři, ale vůbec.

A konečně tedy byla tu neděle, krásná právě tak jako minulá, a strýc Dominik bezmála se domníval, že jen jemu k vůli se tak vybralo. Při snídani starostlivě se díval po Felíčkovi, zdali nehodlá zase někam odejíti jako dnes týden. Ale Felíček nic takového nezamýšlel.

Dnešní číslo „Bohemie" zůstalo na stole tak složeno, jak je tam Vopičková byla přinesla. Tentokráte pan Dominik nespěchal na novinky. Když Vopičková po snídani uklidila a nadobro odešla, přeměřil strýc několikráte světnici, jako by se rozbíhal, stanul na prahu světnice druhé, kde si Felíček rozkládal nějaké drobotiny, a řekl k jinochovi:

„Felíčku, rád bych s tebou promluvil několik slov. Pojď..."

Felíček popatřil na strýce a znaje již všechny odstíny jeho výrazu, seznal, že běží o něco vážného. Vzchopil se a kráčel za panem Dominikem.

Starý pán se dokolébal k psacímu stolu, opřel se o něj všemi klouby zaťatých rukou a řekl:

„Chceš-li, sedni si."

Felíček však vida, že nesedá strýček, stál taky.

Pan Dominik chvilku hleděl na mladíka, jako by mu chtěl s tváře cosi vyčísti, ale zatím se sbíral. Pocítil náhle lehounké trnutí kůže na hlavě i zježení řídkých vlasů. Sám prvý podléhal silnému dojmu sdělení, které měl dnes pro

Felíčka. Klouby prstů vrývaly se v zelený soukenný povlak psacího stolu, oči pod okuláry pomžikávaly, rty se svíraly. Jeho tvář, jindy pohyblivá a schopná všemožných složenin a záhybů až do karikatury, jako vídati na hlavičkách kaučukových panáčků, ustrnula teď v nehybný, utuhlý výraz.

Konečně zas mohl mluviti:

„Felíčku, zamýšlím udělat něco, o čem nutno s tebou promluviti, neboť i tvého souhlasu třeba. — Felíčku, snad jsi mě za ta léta dokonale poznal a přesvědčil se, že s tebou upřímně smýšlím. Ještě bych to rád osvědčil způsobem nejdůraznějším. Osud ti nedopřál rodičů. Nahraditi jich ti nemohu, ale otcovskou lásku ti mohu prokázati. Mám tě rád, hochu, přirostl jsi mi k srdci. Doufám, že taky ty máš rád mne. Proto bych rád, aby náš vzájemný svazek byl nejtěsnější, otcovský i synovský. Jsem bez rodiny, odejdu ze světa bez ní. V tobě jsem našel kus rodiny. Felíčku, chci tě po svém právu, které mi dává zákon, přijmouti za vlastního, za syna, chci tě adoptovati, a ptám se tě, chceš-li mne za adoptivního otce, se všemi povinnostmi a právy, které mně i tobě ukládá a podává zákon. Dám ti své jméno, které je počestné a neposkvrněné, a doufám pevně, že je počestně poneseš dále, až mne — až mne tu dávno nebude — —“

Hlas páně Dominikův na závěrku jeho proslovu zdrsněl a zavlhl.

XVII.

Felíček vyslechl neočekávané a překvapující sdělení strýcovo jako socha. V jeho tváři, víc a více blednoucí, nezachvěla se ani žilka. Zíral na pana Dominika jako hypnotisován a z tohoto utkvělého, neodvracejícího se pohledu nebylo lze vyčísti, jaký dojem v něm slova strýcova vzbuzují. Avšak mozkem jeho zašuměl roj myšlenek, stíhajících se rychleji než blesky. Jeho dětství v rodině knihařově, kdy se domníval, že je Turýnkův — pozdější život u tetinek — potom seznání pravého původu — postava otce Felixe Karáta — matky Žofie Severýnovy — a nakonec i zjev milé Martičky. Vše to stíhalo se myslí jeho, jako když v čiré temno šlehají oslňující světla. A tu před ním stojí živoucí strýc, promlouvá k němu slavnostně, ale přes obřadný jeho postoj a proslov s jakousi velebností deklamovaný jest patrno, že všechno jeho nitro se při tom rozvlnilo. Co tu právě konal, nebylo všedním zjevem v prostém životě občanském. Felíček věděl o tom posud jen z nějaké dějepisné přednášky na gymnasiu a krom toho z nějakého románu. Plného dosahu takového činu však si nebyl vědom. Tušil jen, že prohlášení strýcovo má význam velmi vážný, a v tuto prvou chvíli účinkovalo naň dojmem téměř zarážejícím. Chápal, že jest zahrnut čímsi naprosto nenadálým a snad nezaslouženým, ale měl i pocit vzdálené úzkosti,

že se mu cosi odnímá a stopa něčeho se zahlazuje. Tápal jako v temnotách. Posavadní Felíček v tuto chvíli se propadá, mizí, a na jeho místo jako by se vynořoval jiný.

Pan Dominik byl tolik uchvácen vlastním vzrušením, že nevyčet z pouhého vzezření Felíčkova pranic. A když tedy domluvil a na několik vteřin se odmlčel, pronesl dále:

„Pověz mi, Felíčku, souhlasíš s tímto mým rozhodnutím? Přijímáš je? Nebo tolik ti musím říci, že taky tvého souhlasu je třeba."

Tu konečně se rozlepily rty Felíčkovy, posud pevně sevřené, skoro zaťaté, a z úst vylinulo se mu bez zvuku, pouhým šeptem:

„Strýčku — Strýčku . . .!"

Tomu pan Dominik rozuměl jako naprostému souhlasu. Usuzoval, že Felíček mocným pohnutím nemůže říci zatím nic jiného. Vztáhl pravici k jinochu, pokročil k němu, a brada se mu třásla, když sbíraje všechnu sílu, aby mu hlas neselhal, řekl k jinochu:

„Buď mi vítán, nastávající synu Dominika Diamanta, svobodného pána z Funkelštajnu!"

Objal Felíčka, políbil jej na obě tváře a přitiskl jej na prsa. Potom jej na dosah ruky od sebe oddálil, stále však jej držel za obě ramena a hledě mu v oči, otázal se:

„Máš radost, chlapče? Těší tě to taky upřímně? Budeš rád mým synem? A budeš pyšný na toto synovství?"

Všechny tyto věty byly promluveny zvukem povzneseným, hlasem velkomyslného dárce, který si je vědom ceny svého daru. V tu chvíli probudil se v strýci docela někdejší pan Dominik Diamant z Funkelštajnu — Dominik Diamant z časů, kdy si nemálo domýšlel na to, že nosí pečetní prsten, na němž jest vyryta korunka o pěti perlách, a kdy si ve společnostech pohrával s topasovým žužátkem na krátkém řetízku hodinkovém, ve kterémžto zlatavém kameni rovněž byla vyryta korunka pětiperlová; pan Dominik Diamant z pošetilých mladých let, kdy se počítal za člena veškeré domorodé šlechty, třeba že jakživ nepřekročil nějakého prahu hraběcího nebo dokonce knížecího. Nebylo známo, zdali se v rodě Diamantů z Funkelštajnu dopočítávali taky šestnácti nebo třeba jen osmi přímých předků, a zdali by se jich byli dopočítali. Jméno samo nasvědčovalo šlechtictví velmi zánovnímu, sotva hlouběji sahajícímu než ve století osmnácté. A zdálo se, že poměrem vršícího se věku páně Diamantova zemdlíval a jako mlhou se zastíral někdejší domnělý lesk erbu jeho. Viděl' pan Dominik, jak té drobné šlechty se samodílnými a někdy velmi fantastickými přídomky přibývá a kterak skoro bezpečně každý desátý nebo dvacátý vysloužilý vyšší úředník odchází na odpočinek s dekretem šlechtickým, milostivě darovaným s prominutím tax. Nikoho to nic nestálo, a pan Dominik, čítaje v úředním listě vyhlášky o tom, sám po každé

pomyslil, že to na zbytek spuchřelého života taky za mnoho nestojí. Arci, jeho erb rodinný byl starší, vídal jej už jako malý chlapec nad stolkem otcovým, na pravém, neomylném pergameně. Ale život pak šel mimo něj a přes něj, bez ohledu na znak a korunky, a bezútěšné, osamělé stáří zjevilo mu marnost všeho.

Ale dnes, když vykonával slavný tento akt přijetí Felíčka za syna, pocítil v sobě dávné šlechtictví své. Ještě to nebylo soudně projednáno, a již se mu zdálo, že Felíček vypadá jinak, že i nad jeho hlavou se vznáší pětiperlová korunka, třeba ještě celému světu neviditelná.

Jiný pocit ovládal v tu chvíli obmyšleného Felíčka. Víc a více svírala jej úzkost z nějaké ztráty. Na rty se mu drala z hloubi nitra otázka, ale ještě se neodvážil vysloviti ji. Tak všecek stísněn pronesl jen:

„Strýčku, kterak si toho zasloužím?“

„Zkoumal jsem tě, hochu, a dosti dlouho. A vyzkoumal jsem, že zasloužíš, abys byl mým potomkem se všemi právy, kterých ti mé jméno propůjčuje.“

„Ale, strýčku — vaše jméno — váš stav — a já budu pouhým knihařským tovaryšem . . .“

Čelo páně Dominikovo se svraštilo, myšlenky jeho jako by náhle odbočovaly. Zamžikal, potáhl nosem a řekl:

„Pravda, hochu, myslil jsem na počátku — myslil jsem, že tě to omrzí, že se vrátíš a do-

studuješ. Nějaký jiný karakter snad by lépe tomu byl svědčil. Ale již se stalo, hochu, a nebudeš do smrti tovaryšem. Budeš jednou taky mistrem, a kdož ví, čím ještě můžeš být — bude-li ti toho třeba. Ostatně ani tvůj stav nevylučuje šlechtictví. Až jednou půjdeme Truhlářskou ulicí, okážu ti tabulku s nápisem Květoň rytíř z Rosenwaldu — a ten je malířem pokojů. Na novoměstské věži je starý hlásný, a ten se honosí hraběcím jménem Zedtwitzů. Pochází nepochybně z toho rodu, ale jeho předkové zchudli, a když nyní slyšíš, kterak novoměstské hodiny odbíjejí celou po druhé, tím hlubokým zvonem, nad čím ses nejednou pozastavil, to právě dělá starý ten hraběcí potomek vlastní rukou. Za chvíli to zas uslyšíš. A jiný hraběcí potomek slouží obci pod panem Lammrem jako prostý hasič. A ještě jiný blíže Opatovic nad Labem v malém domku je železničním hlídačem dráhy liberecké. Snad bych ti mohl pověděti ještě o jiných, obíral jsem se tím kdysi. Ano, hochu, taky aristokrati chudnou někdy, uzavírajíce nerovné sňatky, a co potom s erbem? Tittel ohne Mittel, říká se. Ale ty nebudeš bez prostředků, a doufám, že je dobře vynaložíš. A pak, až mne jednou doprovodíš na Volšany, zůstane tu přece ještě jeden Diamant z Funkelštajnu!"

Poslední slova pronesl pan Dominik slavnostně, jako by Felíčka pasoval na rytíře. Ani vlastní zmínka o poslední cestě na Volšany ho tento-

kráte nezarazila, ač na to jindy nerad myslil, nadtož o tom hovořil. Stál tu v plném vědomí všeho, co k Felíčkovi promlouvá, a jinochu připadalo, jako by strýc před ním vyrůstal.

Ale v duši Felíčkovu víc a více se vkrádal neurčitý smutek, až ji dokona zalehl. Již se mu nebránil a z jeho úst vyšla otázka:

„A co moje posavadní jméno, strýčku . . .?“

Vyznělo to tesklivě. Zraky Felíčkovy se zamžily, ve hlase chvěl se pláč. Kdysi, když zvěděl, čí jest syn, želel hořce, že se mu nedostalo příjmení otcova, že nemůže býti hrd na jméno Karatů. Později však uvykl svému jménu po matce, jedinému to dědictví po ní, po nešťastné, do minulosti milované, o štěstí života oloupené, po sladké Žofii Severýnově. A již by ho nebyl vyměnil za žádné jiné. A dnes přichází strýc s takovým nepředvídaným, nenadálým záměrem, činí jej svým synem a patrně mu to jméno mateřské odejme. Ne, ne! volalo to a bouřilo v mysli Felíčkově. Chce zůstati Severýnem do posledního dechu. Aspoň synem své předrahé mateře, když nemohl býti synem přirozeného otce svého.

Aniž chápal, co tu bouří v prsou jinochových — a dobře, že nechápal, nebo snad by jej to bylo urazilo — pronesl pan Dominik stejně slavně jako dříve:

„Tvé jméno ti zůstane, Felíčku. Toliko nové ti k němu přibude. Nadále se budeš jmenovati Felix Severýn-Diamant z Funkelštajnu. Líbí se ti to tak?“

Felíčkovy zraky zazářily. Smutek rázem byl zaplašen radostí. Nepozbude jména matčina, ono neutone v zapomenutí, zakryto jménem jiným. Požije s ním dále, a vedle něho jméno strýcovo. Ještě nechápal důsledků všeho, co tu strýc činí, nechápal dosahu všech práv, jemu kynoucích, nic o tom nevěděl. Jen tolik teď věděl, že jméno zbožňované matičky nebude od něho odloučeno, a byl nesmírně šťasten. Byly to slzy radosti, které se mu po slovech strýcových z očí vyřinuly, slzy tím křišťálnější, že nebyly kaleny žádným pomyšlením zištným. Zachvěly se pod ním nohy, když pokročil, s pažemi rozpřaženými, a zvolal:

„Strýčku! Strýčku! Jsem-li toho hoden!“

Pan Dominik vyčkal objetí Felíčkova i jeho políbení, a vyvinuje se mu z náručí, řekl hlasem náhle změklým:

„Již mně můžeš říkati otče, Felíčku, abys uvykl. Snad není třeba, abychom vyčkávali soudních formálností?“

„Otče! — Otče drahý!“ vydechl Felíček, klada hlavu na rameno páně Dominikovo.

„A potom, Felíčku, až tomu uvykneš, říkej mi tatínku. Je to důvěrnější, srdečnější.“

Hlas páně Dominikův se rozplýval. Slavnostní jeho postoj se rozpadl, stál tu zas jenom na svých okrouhlých nohou jak na kolébadlech, všecek se tetelil pohnutím, které jej přemáhalo. Jeho ústa přetékala, až jazykem zachycoval hojné sliny, a po svraskalé, zryhované a pitvorně se

*

smějící tváři koulely se bohaté slzy, zachycující se ve vráskách jako ve žlábcích, stékaly ke koutkům úst a pan Dominik je polykaje, cítil určitě jejich slanost. Jeho staré, zvetšelé srdce dávno nepoznalo takového pohnutí, takové radosti jako v tuto chvíli. Má syna! Byl v tu chvíli vlastním činem i dojetím Felíčkovým tak překonán, že hledě na Felíčka shledával v něm jistou podobnost k sobě.

Do té chvíle vydržel státi, ale již byl vysílen a musil usednouti. Snesl se do hlubokého křesla svého a pokynul i Felíčkovi, aby taky usedl. Ještě několikráte pomlaskl, dopolykávaje, pestrým hedvábným šátkem přejel oči i tváře, jako by na nich uhlazoval zvarhanělou kůži, a zahleděl se na Felíčka, popásaje se tak na jeho radosti. A potom, jako by této chvíle chtěl co nejvíc využíti, započal měkce a zticha:

„Vidíš, vidíš, hochu, čeho jsme se oba dočkali. Mám syna, a ty otce. — Abych ti řek' upřímně, chtěl jsem s tím počkat až do tvé zletilosti, ale čas utíká — do té doby snad už na mně poroste tráva. — No, ano," mávl rukou, vida, že Felíček ústa otvírá, „vím, nemusí to být, a teď teprv bych s tebou ještě pár let rád chodil. Ale jsme lidé smrtelní. — Potom jsem myslil, až budeš mít asentýrku za sebou. Musíš třikráte k odvodu — to jsou zas tři roky. Nu, nějak ti od vojny pomůžeme, ještě žijí nějací známí a přátelé. Toho se neboj. Však nejsi žádný lamželezo. A teď tedy

zbývá soudní procedura. To se uspíší, tam jsou známosti. Jen opatrovníka musíme jmenovati. Kdyby tě adoptoval někdo jiný, stačil bych já, tvůj poručník. Ale poněvadž tě sám přijímám, třeba ti pořídit jiného. Máme ho, Felíčku, půjdeme k němu. Je to advokát, zastupoval tvého otce Karáta. Taky s tebou bude míti nějaké pojednání, až vyprší čas."

Pan Dominik do té chvíle Felíčkovi utajoval, že je dědicem. Jednak aby jinoch vědomím dědictví nezpýchl, jednak proto, aby jen jemu — strýci Dominikovi — byl nejvíce zavázán. Bylo v tom kus pochopitelného sobectví. Syn Dominika Diamanta bude větším dědicem než syn Felixe Karáta, to měl strýc dávno spočítáno.

„Potom půjdeme k soudu, Felíčku, tam se všechno podpíše. Za dvě, za tři neděle to máme doma. Nehoří to — do tvého vyučení je času dost. Rád bych, aby ti mistr Turýnek plné jméno tvé položil na atest. Leckde ti to otevře dveře. A v ten den, až tě propustí z učení, slavně to prohlásíme. Do té doby, Felíčku, neříkej nikomu ani slova. Rozumíš mně?"

„Rozumím, otče; ani slova."

„Nikomu, Felíčku, rozumíš?"

„Nikomu, otče."

S plným vědomím Felíček vyřkl toto ujištění. Neměl komu se chlubiti. Byla toliko jediná osoba — osůbka, které by byl srdce otevřel: Martička. Zavazuje-li však ho strýc Dominik, nepoví ani

jí nic. Taky se dočká. Ostatně Martička by všemu tomu rozuměla ještě méně, než do té chvíle rozuměl on sám. Taky on se měl největšího překvapení teprv dočkati.

Strýc Dominik se na chvilku zamyslil, co ještě by měl pověděti. Teď se rozpomenul. Zaťukal kloubem ukazováčku na psací stůl:

„Zdehle, v tomhle šuplíku je všechno, co se týká tvé rodiny, neboť teď má rodina je taky tvou rodinou. Všechny dokumenty mých předchůdců, rodičů, i tvé věci. Něco z toho jest u mého právního přítele. Do své smrti to budu opatrovati sám, jen si všechno prohlídneš. A potom chovej všechno tak, jako jsem dochoval já."

„Budu chovati, otče, s úctou a vděčností," řekl Felíček vážně.

„Děkuji ti, synu. Jsem jist, že tak učiníš. Život sice leží teprv před tebou, ale budoucnost souvisí s minulostí."

Opět se zamyslil, líce jeho se pokrylo výrazem tesklivým. Z hrudi páně Dominikovy se vydral povzdech.

„Ještě taky toto, synu. Je ti devatenáct let, ale jsi usedlejší než tví rostenci — máš jinou zkušenost. Uznávám, že není třeba, abychom čekali, až ti bude čtyryadvacet let. Až ti vyprší dvacet, prohlásím tě za zletilého. Proto, abys nemusil shánět nového poručníka, kdybych dříve odešel. Čert ví, koho bys dostal, a nerad bych, aby se ti do tvých věcí pletli cizí lidé."

„Otče!“ zvolal Felíček úzkostlivě.

Starý pán rozuměl tomu. Usmál se zádumčivě.

„Vždyť já bych nerad, Felíčku. Teď teprve by mě to zde těšilo. Ale na všechno musíme pomýšlet. — A teď, synu milý, podíváme se trochu na vzduch.“

XVIII.

Paní Fronka Turýnková brzy zpozorovala, že mezi mladými dušemi, jejichž blaho a štěstí jí nejvíce na srdci leželo, něco se událo. Mimo ni sotva kdo jiný by byl poznal, že se v chování obou mladých lidiček cosi změnilo. Martička byla dívčina vždycky plachá a s každou žádostí o pomoc přistupovala k Felíčkovi s ostychem neb aspoň s rozpačitým úsměvem. Felíček po všechen čas byl zdrželivý a choval se k Martičce tak, jak by se na jeho místě a s jeho povahou byl choval každý učeň k dceři mistrově. Paní Fronka se mrzívala, že se obě ty děti nemají k sobě důvěrněji, kamarádštěji, když tak podle sebe vyrůstají. Ale tu pojednou, po onom šťastném pondělním ránu, kdy Felíček Martičku po prvé políbil, zpozorovaly její mateřské zraky, že je Martička ještě plašší a Felíček ještě zdrželivější. Před tím, když Felíček ráno vstupoval do kuchyně, vítávala jej Martička svým pozdravem, aniž jevila zvláštní rozpaky; nyní klopila oči a své „dobrýtro“ sotva že zašeptala. Jindy Felíček,

opravuje Martičce úkoly nebo pomáhaje při jejich vypracovávání, usmál se časem některému jejímu nápadu, dokonce i zažertoval. Nyní se již neusmál a nikdy nežertoval, ale zapomínaje chvílemi na úkoly, zadíval se na Martičku, až pak ona, marně čekajíc na pokračování, vzhlédla k němu, a tu se na tvářích obou Frončiných „dětí" objevil zvláštní výraz. Byly to změny velmi nepatrné, matce Fronce však neušly. Mateřské její oči sledovaly vše docela jinak než každé zraky jiné. Rozeznávala ty změny spíše pudem než zkušeností.

Když tak uznamenala po prvé, skoro se zarazila, zdali se „děti" nějak nepohněvaly, sobě neodcizily. Něco takového bylo by zmátlo její záměry, měla-li již nějaké záměry určité — aspoň by to bylo podťalo její naději, kterou chovala v hloubi duše. Ale tuto obavu zaplašila drobná událost a malá neopatrnost Martina — neopatrnost, která matku Fronku nesmírně oblažila.

Brzy potom nadešel svátek Felíčkův, slavený zas již po každé v květnu, a tu vždy ho čekala kytice od matky Fronky, jako dříve, dokud byl u Turýnků na vychování. Tentokráte paní Fronka, přinesši kytici časně z jitra domů, zastala Martičku zčervenalou, jako by ji už venkovský ranní vzduch byl ošlehl. O chvíli později zpozorovala na okně kytičku čerstvých fialek, ukrytou mezi kořenáči květinovými, jen tak že mezi nimi promodrávala. Paní Fronka neotázala

se prve, kde Martička byla, a neřekla ani teď slova. Jen mrskla okem stranou po dceři a zdálo se jí, že je nějak rozpačitá.

Přišel Felíček a dostal od mámy kytici. Potom paní Fronka odskočila do pokojíku za dílnou pro drobné „vázané". O chvíli později Martička odešla do školy. Paní Fronka se podívala na okno — fialky tamodtud zmizely. Ale když se podívala bedlivěji na kytici Felíčkovu, kterou si tam byl i s vázou postavil — hle, tu pod papírovou manšetou byla taky drobná kytička fialek, ponořená skoro celá do vody. Kromě paní Fronky nikdo by jí nebyl objevil. Zaletěla pohledem ke dveřím dílny, sáhla po kytici, vyňala opatrně fialky z vody, políbila kytičku a zas ji tam obezřele vsouvla. Rty se jí zachvěly a jen zašeptaly:

„Dušička zlatá!"

Nebylo pochyby o tom, ke které dušičce tu hovoří. A v tu chvíli byla domą, uhodla, věděla vše. Jen to nevěděla, že Martička — když matka do pokojíku odskočila — podala fialky s planoucí tváří a beze slova Felíčkovi, že za ni Felíček beze slova, toliko prudkým polibkem poděkoval, a že Martička potom zašeptala:

„Uchovejte je, Felíčku."

A že Felíček stejně šeptem odpověděl:

„Na vždycky, Martičko!"

Teď tedy matka Fronka věděla, proč je Martička tak plachá, Felíček tak vážný, ostýchavý. A hlavou jí letělo pomyšlení:

„Ach, vy koťata milá! Myslíte, že nikdo nic neví. Ale jaká by to byla máma, aby nevěděla!“

Zahleděla se na kytici a vzpomněla na slečnu Žofku. Tu již musila sáhnouti po zástěře, aby otřela oči. A kdesi v dáli a hloubi, sotva že se odvažovala pomysliti a domysliti, vytanulo jako za závojem, a rty si netroufaly ani zašeptati to:

„Kéž vás čeká lepší osud!“

Potom však se její zraky zasmály skoro blaženě:

„Felíčku, náš drahý Felíčku!“

Již není Felíček jen její, již je také Martin . . .

Toho dne snesl se na matku Fronku pocit neskonalého štěstí. Je-li kdo na světě, s kým by se o ně rozdělila? Zdali Bartoloměj? Ale ještě ji cosi odpuzovalo, aby se mu se svým objevem svěřila. Na to je času dost, a ještě dlouho.

Jenom neurčitá obava v ní zaklovala, když pomyslila, že se učení Felíčkovo valem schyluje, a potom že jinoch po mínění Bartolomějově má jíti kamsi do světa. Dnes po prvé se paní Fronce zjevil svět ve vší ohromnosti své. Kolik Mart a Martiček může tam Felíčkovi vstoupiti do cesty! A než se matka Fronka připravila, aby zchystala svátečnější oběd, zašeptaly její rty posledně:

„Modli se, dítě zlaté, modli se . . .“

Snad se Martička modlila, ale hlavně stále vzpomínala na onu neděli, na prvou důvěrnou rozmluvu s Felíčkem, na procházku s ním po Karlově náměstí. Že to bylo její prvé dostave-

níčko s milým hochem, ani jí nepřipadlo. To setkání mělo zcela jiný, vážný účel. Ale když pak zatoužila po nové takové schůzce, a čím dál úsilněji, tu již se jí vybavil zcela určitý pojem dostaveníčka, jak mu odjakživa rozuměly všechny duše milující a milované. Promluviti s Felíčkem beze svědků, pokochati se jeho přítomností, slyšeti od něho, zdali taky on vzpomíná té krásné neděle, kráčeti s ním ruku v ruce. Slovo „milenec" ještě jí tu nepřipadlo. Přes probuzení, které se událo v její duši, byla pořád ještě děckem. Felíček jí byl ve všech myšlenkách jen milým hochem, zatím nic více. Málokdo se obírá láskami dětskými, kterých jest více než dospělé okolí tuší, a jsou i velmi bolestné lásky dětské, provázené i tragikou, arci taky velmi droboučkou, zcela přiměřenou duševnímu životu nevyspělých poupat, netušících posud, k jakým koncům vyzrává jejich probouzející se, vzájemná a něhyplná náklonnost jednoho pohlaví k druhému.

Martička posud neprožívala žádných bolestí. Toliko nesmírný stesk ji naplňoval, že ta nedělní hodina neměla trvání. Kdyby věděla, kudy Felíček chodí, zdali by jej mohla potkati? Ale aby ho sama vyzvala na novou procházku, ani ve snách jí nepřipadlo. Co mu chtěla povědĕti, pověděla. Kterak by se mohla odvážiti po druhé — —. A co by mu chtěla říci — —? Vždyť již nemá o čem s ním hovořiti. A zatím její dušička jen překypovala, aby se vylila sdílné duši jiné.

Dvakráte, třikráte, odcházeje v sobotní večer z práce domů, pohlédl Felíček jako s otázkou na Martičku. Zraky její sice loučily se s ním lítostně až do pondělí, ústa však nepromluvila. Konečně jedné soboty si dodal odvahy a v ruchu večerního úklidu, střetnuv se s dívčinou v kuchyňce, zašeptal k ní:

„Nepůjdete zas někdy do kostela v naši končinu?“

Martička se zarděla a odpověděla otázkou:

„Chcete, Felíčku?“

„Ano, Martičko!“

„Tedy zítra, o deváté, jako tenkráte,“ šeptla Martička.

A v neděli se setkali. O záminku, kterak se dostati z domu, Felíčkovi nebylo zle. Již se v něm probudila lstivost zamilovaných, která dovede odklízet i veliké překážky, ale tu běželo jen o nějakou drobnou výmluvu. Pro strýce Dominika nebylo třeba nehorázných úskoků, zvláště v tuto dobu, kdy měl plnou hlavu starostí s adoptací Felíčka. Dobromyslně přikývl, když mu Felíček oznamoval, nač včera zapomněl a čeho si pro své malé domácí práce nezbytně musí opatřiti.

„Jdi si, jdi, hochu; jen abys byl doma, až půjdeme k advokátovi — a snad i k soudu.“

Přece jen cítil Felíček, že starého pána klame, ale neměl odvahy, aby se mu vyznal, kam že vlastně uniká. Později, později vše mu poví a odprosí ho, že jej uváděl v omyl. Později, až se něco

stane — Felíček sám nevěděl, co by to bylo; ale jako každý člověk doufal taky on v nějakou šťastnou náhodu, která to všechno rozřeší — a milý strýc a otec dojista mu odpustí.

A potom letěl, letěl, aby včas byl na místě, aby Martičky nepropásl. A druhé neděle zas tak. A Martička přicházela na minutu, z daleka se zardívajíc, když zočila milého chlapce svého. Potom se spolu dávali v nějakou odlehlou končinu, kde jich nikdo neznal a vyzraditi nemohl. Felíček po prvé zkušenosti s Hrazdirou vyhýbal se náměstí Karlovu.

Martička sotva tušila, že tyto schůzky k něčemu zavazují. Bylo jí milo a radostno setkati se s Felíčkem, tak volně a bez pout těsné domácnosti v Jakubské ulici, ve které sice oba denně ztrávili celé hodiny tak blízko sebe — a přece tak vzdáleni jako na opačných koncích světa. Jen tuto, v pouličním ruchu velikého města, náleželi sobě.

Naproti tomu Felíček neklamně cítil, že svoluje k těmto schůzkám, vyzývaje k nim, připoutává k sobě Martičku ne na tu jedinou šťastnou hodinu, ale dojista navždy. Teď teprv — zdálo se mu — poznává Martičku, jaká jest opravdu. Doma byla ptáčetem uzavřeným v kleci, na těchto nedělních procházkách se rozpovídala, a její milý hlas byl schopen steré proměny. Když se usmála, zdálo se mu, že jí na tváři rozkvétají květiny, a když se chvílemi zdrželivě zasmála,

připadal mu ten zvuk jako zvonková hra. Myšlenkami letěl Felíček dále, v budoucnost, a když pomyslil, že tak bude s Martičkou po celý život, obestíralo jej až podivné zmámení.

Sto všelikých otázek pronesla malá, špoulivá ústa Martina, na všechny Felíček prostomyslně odpovídal. Již před ní neměl žádných tajemství — jen jedno jediné, veliké, tíživé. Když na to pomyslil, zasmušil se a pak i dlouhé chvíle mlčel. To bylo sdělení strýcovo. Změna, která v životě jeho nastávala. O té zatím nesměl s Martičkou promluviti. Nehnětlo ho, že nesmí vyzraditi, co již sám věděl. Nebyl tak nedočkavý. Ale v tom, co mu kynulo, je snad něco, co bude někdy překážkou. Nemohl se ubrániti obavy, že až se bude jmenovati Severýn-Diamant, nebude náležeti zcela sobě. Teď jest volný, snad každý den by mohl od strýce odejíti za svým povoláním a za svou tužbou kamkoli — ale pak nebude o svých osudech rozhodovati zcela sám. Přijímaje, co mu strýc nabízí, uvazuje se také v jisté povinnosti. Ještě jich neznal, ale zdaleka je tušil. Tyto myšlenky a úvahy přepadaly jej po každé, když byl s Martičkou. Jako by mu cosi nevlídného kráčelo v patách. Ale ve všem tom se nevyznal.

Když pak jeho mlčení trvalo déle, ozvala se Martička konečně:

„Proč nemluvíte, Felíčku? Nač myslíte?“

Tu se Felíček probouzel jako ze sna.

„Ach, na tisíc věcí, Martičko. A zvláště na svou budoucnost. Jak bude dále. Což na to vy nikdy nemyslíte?“

Martička neporozuměla Felíčkovi. Nebo lépe řkouc, rozuměla docela jinak. Domnívala se, že se zamyšlení Felíčkovo týká jejího záměru, s kterým se mu tehda byla vyznala. Že chce jíti na ústav učitelský. A potom se odmlčela ona. Neboť od oné první neděle nikdo z nich již té věci se nedotkl. Felíček se domníval, že ji mlčením zprovodí se světa, Martička však v duchu neupouštěla od svého úmyslu. Ale právě proto se nezmiňovala, aby ho neznepokojila.

Mládí však se dlouho netrudí. Takové pomlčky nikdy mezi nimi dlouho netrvaly, a čím více se schylovala hodina „kostela“, jak tomu oba říkali, tím živěji hovořili, aby se druh druha na celou neděli nasytili. Nová tesklivost přepadala je zas, když se blížili k ulici Jakubské, k Martinu domovu, a tu Felíček vymýšlel všeliké okliky a zacházky, aby rozloučení oddálil.

A potom chvátal domů o překot, aby strýc nečekal, aby nepojal podezření.

XIX.

Felíčkovy obavy byly zatím naprosto zbytečné. Bylo zřejmo, že strýc ani zdaleka nemá podezření, kam jinoch tíhne. Zpravidla jej vítal otázkou: „Nu, kde jsi chodil?“ Ale tu pronesl

beze všeho záludu, a dále nevyzvídal. Tak by se na jeho místě byla otázala taky stará Vopičková nebo i mistr Turýnek. Patrně má Felíček taky nějaké své drobné „záležitosti", kterých nemůže vyříditi ve všední den. Ale nejvíc tomu rozuměl tak, že Felíčka vábí do šira nekalená jarní pohoda. Pan Dominik znal ta krásná nedělní rána, a třeba že již dávno měl klid starého pensisty po celý týden, přece i jej každá probouzející se jarní neděle obestírala zvláštním dechem. Čistě umetená dlažba byla již za časného jitra hojně zkrápěna, a jak slunce znenáhla stoupalo a vodu vypařovalo, šířil se ulicemi líbezný, osvěžující chlad. Řemeslný ruch všedních dnů potuchl, nákladní vozy odpočívaly ve dvorech, jejich ohlušující rachot na neděli umlkl. Řvavá tržiště zůstala prázdna, hlavní třídy se naplnily procházeči svátečně ustrojenými, ulice vedlejší a ztracené ztichly, jako by po týdenní robotě vyspávaly. I ti drobní uličníci byli v neděli mravnější a nehalasili jako jindy. Z kostelních věží rozlévaly se do čistého vzduchu velebné zvuky zvonů, a ten hlahol nejsrozumitelněji hlásal městu, že je den slavnější všech dnů jiných. V tyto dny půvabného, vlahého podletí dech omládlé přírody zaléhal i v nejmenší zahrádky, skryté mezi domy, i ve hluboké, utopené dvorečky, a tu příbytky sebe přívětivější zdály se polovičním vězením. Byla sice světnice Felíčkova zalita jasem slunečným, ale venku na vzduchu je přece lépe.

Vzpomínal pan Dominik tohoto jara častěji než jindy vlastního mládí, a kterak chutě unikával všemu, co mu bylo všedním poutem, z domova i z kanceláře. Tak chápal i vycházky Felíčkovy. Pudí jej to, hocha mladého, aby zatěkal v končiny, kam se všedního dne nedostane. Mimo to však ode chvíle, kdy mu prohlásil, že jej přijímá za vlastního, mlčky mu přiznával více volnosti a samostatnosti. Felíček již není pouhým poručencem, jest mladým Diamantem, jeho synem. Dojista, že chápe nové postavení své a ví, jak se má chovati.

Takové asi byly úvahy páně Dominikovy. Ty však ho zaměstnávaly jen zcela letmo, na samém povrchu, a hned zas ustupovaly jiným, závažnějším. Netrpělivě vyčkával usnesení soudního a těšil se pak na prohlášení veřejné, kteréž učiní sám. Tou veřejností byla mu zatím jen rodina a domácnost mistra Turýnka. Ta má o všem zvěděti v den, kdy jeho synu vyprší třetí rok učení.

Pravda, strýc Dominik by si ze srdce byl přál slavnějšího dne v životě Felíčkově a slavnější příležitosti, při které by mohl říci: „Totoť jest můj syn.“ Na příklad promoce doktorské. Nejednou si teď v duchu vytýkal, že tehda na počátku tak lehce svolil k tomu, aby Felíček jednal po své hlavě. Měl naň důrazněji naléhati, a chlapec by se nakonec byl podrobil a setrval na studiích. Ale mohlo-liž panu Dominikovi ve

snách připadnouti, že k sirotku tak přilne a co s ním za další tři léta učiní?

Jen chvílemi taková myšlenka proletěla hlavou starého pána. Tu vždy přejel dlaní čelo, aby ji zapudil. Je pozdě. Co tam, to tam — — —

Ale i takto pan Diamant učiní významný den Felíčkův slavným. Má na něj hoch vzpomínati po všechen život, a taky Turýnkovi má býti slavně zjeveno, koho měl tři léta pod střechou a koho vyučil. Doprovodí Felíčka do dílny, prohlásí tam přede všemi, jaká změna se s ním udála, vyčká, až mistr Turýnek promluví k vyučenci, co se za takových okolností promlouvá, a potom si Felíčka vyžádá na celý den z práce. Ten den má mu býti svátkem. — Pan Diamant nevěděl, že takový den míjí v dílnách velmi často beze vší okázalosti, že mistr sám při svých starostech a v toku práce naň ani nevzpomene, a přihlásí-li se nedočkavý učeň, že k němu třeba zcela suše řekne: „Koukej, koukej, Toníku — Vašíku — Pepíku, jak to uteklo! Ani jsem nepomyslil. Tak tedy jsi vyučen. Ale teď se seber, ať z tebe je něco pořádného, ať mi ve světě neděláš hanbu!“ — A potom Toník nebo Vašík se postaví nebo posadí zas ke své práci, jako by se nic nebylo stalo.

Zatím pan Diamant měl již připravený zlatý prsten s krásným ametystem, do něhož bylo vryto ozdobné D a nad ním korunka o pěti perlách, a ten prsten v drobném pouzdérku

najde Felíček hned ráno vedle svého koflíčku čokolády.

Jen ještě by se pan Diamant o té slavnosti rád vytasil s úředním dokumentem o přijetí Felíčka za syna. Ta věc však se nějak protahovala, a v panu Diamantovi den ode dne hlasitěji se ozývalo žehrání na úřední loudavost. Jaké dlouhé okolkování, jaké průtahy? Čeho bylo třeba, všechno předložil. Zbývá tedy jen, aby soud adopci prostě schválil.

Ale u soudu věc netoliko že vázla, hatila se nějak. Referent, starý známý páně Dominikův, který jej napoprvé tak přívětivě uvítal a tolik s ním nahovořil, byl při opětných návštěvách páně Diamantových skoupější na slova, až pak jednoho dne na důraznější naléhání starého pána promluvil:

„Ráčíte-li si přáti, pane barone, aby na vašeho svěřence bylo přeneseno vaše jméno — Diamant — nemůže v tom být žádné závady . . .“

Pan Diamant všecek užaslý vzhlédl k radovi; jeho šedivé obočí, husté a vybíhající ve dva ostré hroty, rázem se vymrštilo až na čelo. Jeho zraky se vypoulily.

„Ovšem, že si tak přeji, pane rado!“ řekl skoro břitce. „Vždyť to je smysl celé mé žádosti. O nic jiného mi nejde.“

Rada hleděl na pana Diamanta, jako by vyčkával ještě nějaké dopovědi. Na jeho tváři se objevily stopy rozpaků. Ale těch pan Diamant ve svém rozpoložení nepostihl.

*

„Ráčíte-li si jen toho přáti, pane barone," pronesl konečně, „nemůže býti žádné závady a věc by mohla býti vyřízena velmi brzy, usnesením senátu."

Mluvčí opět se odmlčel, jako by mu bylo nesnadno dopověděti.

„Arcižeť, arci," naléhal pan Diamant. „V čem by mohla býti závada?"

„Totiž, pane barone," pokračoval referent váhavě, potřásaje listinami v ruce, jako by si tím napomáhal ke snazšímu vyjádření, „ráčíte-li si přáti, aby taky šlechtický váš predikát byl přenesen na mladého pana Felixe Severýna, tu musím poznamenati, že věc nezávisí na pouhém senátním usnesení, že tak senát nemůže rozhodnouti o své újmě, ale že vaše žádost se všemi průvody musí do Vídně, do kabinetní kanceláře . . ."

Pan Dominik Diamant užásal víc a více.

„Do kabinetní kanceláře?"

„Mám za to, pane barone," pokračoval rada stále co nejmáslověji, jako by na svém posluchači chtěl provésti nenáhlou a bezbolestnou operaci, „že je vám dokonale známo, kterak proti přenesení pouhého vašeho jména na adoptivního pana syna nemůže býti a nebude naprosto žádné překážky. Ale aby na něj mohl býti přenesen taky šlechtický váš predikát, vaše baronství, k tomu je nezbytně třeba svolení zeměpánova."

Při těch slovech smekly se zraky mluvčího s postavy páně Diamantovy a zaletěly na pro-

tější stěnu, a zdálo se, že pan rada s výrazem neskonalé, zmíravé úcty jedva znatelně se poklonil obrazu, který představoval muže v bílém kabátci, v červených nohavicích, s mocnými ryšavými licousy.

Pan Diamant sice v mládí svém taky studoval několik semestrů práv, avšak nauky, kterých tu nabyl, dávno mu vyprchaly z hlavy. Pozdější jeho život byl pln číslic, a v těch se utopily všecky jiné paragrafy. Vykouřily se jako zbytečná přítěž.

„Do kabinetní kanceláře?“ opakoval po slovech radových.

„Ano, pane barone, poněvadž propůjčení vašeho baronství adoptivnímu synu může se státi toliko cestou císařské milosti.“

„Milosti?“ protáhl pan Diamant zvukem velikého udivení. „Nežádám za žádnou milost, žádám toliko za své právo. Jaké pak milosti!“

Pan rada se ošil ve škrobeném límci, jako by mu za krk byl padl nějaký brouk. Zrudl poněkud ve tváři a dojista byl rád, že je v tu chvíli s panem Diamantem v kanceláři sám, že nikdo jiný neslyšel jeho slov, málo uctivých.

„Na své jméno, pane barone, máte nepopiratelné právo, i na to, abyste je přenesl na kohokoli, pokud vy sám i druhá osoba vyhovujete zákonným podmínkám, tedy věkem vlastním, rozdílem věku vzhledem k adoptovanému, svou bezdětností — a vším ostatním. Na šlechtictví

však, pane barone, a na jeho propůjčení má zas právo jediný zeměpán. Proto je to akt milosti.“

Poslední slova pronesl pan rada hlasem povzneseným, slavnostním.

Přes to, že pan Diamant vším, co tu slyšel, byl uveden v nesmírnou roztržitost a taky zahanben, že se mu teprv teď dostává takového poučení; přes to, že se mu v hlavě všecko zamotávalo, neuniklo mu, že ze slov páně radových nemluví již starý dobrý známý. Závěrečná věta vyznívala mu jako nezměnitelný výraz veškeré moci, která je mimo něj a nad ním, a že tu k němu ústy radovými mluví jakási ohromná veleba, proti které jest on sláb a nemohoucí jako moucha, která se brodí v podmáslí.

Přece ještě se díval na radu, jako by z jeho úst mohl uslyšeti: „Ale já vám povím, pane barone, jak to uděláme . . .“ — Rysy páně radovy však byly vážné. Pan Dominik chápal, že tu není žádné výhybky a že jest jen jediná cesta. Řekl tedy:

„Budiž, pane rado. Tedy udělejte, čeho tu všeho třeba udělat. Rád bych, aby věc byla brzy vyřízena. Mám naléhavou příčinu . . .“

„Nemohu než upozornit vás, pane barone, že se to trochu protáhne.“ —

Pan Diamant se vracel od soudu nesmírně rozladěn. Všechny jeho rozpočty se mu rozpadávaly. A čas ubíhal.

XX.

Po té neutěšené rozmluvě s radou pan Dominik Diamant již se u soudu neobjevil. S počátku netrpělivě, později s jistým vzdorem vyčkával, až se mu dostane vyřízení domů. Byl uražen. Své návštěvy u rady pokládal za jistou poctu, kterou úředníku prokazuje, a hle, prokazoval ji marně. Ani mu nepřipadlo, že ten úředník je pouhým nástrojem vyšší moci, že jeho pochybnost může míti hlubší důvody; nepomyslil a nevěděl, že tam u soudu sestrčilo několik pánů hlavy dohromady a že o jeho věci pojednali co nejúzkostlivěji, aby nikde nenarazili. On jest člověkem, kterému sluší usouditi, koho uznává za hodna, aby mu propůjčil jméno své, a jestliže všechny ty vlastnosti shledal ve Felíčkovi, nemá do toho již nikdo co mluviti, ani — — V toto „ani" zahrnoval vše a každého, kdo jeho záměr mohl překaziti. A na tomto mínění svém trval se stařeckou neústupností.

Minul však i červenec, i poslední jeho den, a vyřízení nepřišlo. Hnětlo to sice starého pána, ale nic nevadí. Přes to vykoná, co za dobré uzná.

Probudil se krásný den prvého srpna. Oběma obyvatelům staromládeneckého příbytku páně Dominikova byl to den sváteční. Toho dne starý pán ani nesáhl po novinách. Měl před sebou úkol, svého rázu první a jediný v celém životě. Chystal se k výkonu řečnickému, opakoval si v duchu,

čím se po několik neděl obíral, a jen měl starost, aby mu to nějaká všední příhoda nepokazila. Po snídani ustrojil se ve sváteční černý oděv, a chvíli se probíral v zásobě rukavic, více či méně obnošených. A konečně řekl stručně, úsečně:

„Felíčku, půjdeme."

Že s Felíčkem přijde taky pan strýc, věděli u Turýnků. Felíček se s tím svěřil Martičce, Martička to pověděla matce, paní Fronka svému choti.

„Ať tu máme ráno čisto, hoši," řekl Turýnek k oběma starším chasníkům. „Dostaneme visitu."

Zamručel sice Vojtěch stranou k Toníkovi cosi, ale rozkazu mistrovu bylo vyhověno. Těšili se hoši taky na vzácné divadlo. — Matka Fronka i tentokráte pamatovala na kytici, jako v každý významný Felíčkův den, a tentokráte tím radostněji. Vědělať již, aspoň tušila, že mezi „jejími dětmi" vyrůstá cosi na celý další život. Přes všechnu jejich zdánlivou zdrželivost pod střechou domácí neklamal ji mateřský pud. Její zraky zachycovaly každý Felíčkův i Martin pohled, její srdce správně je vykládalo. Konečně matka i to uhodla, do jakého to „kostela" Martička v neděli spěchává, odkud se vrací. Již to nebyla někdejší Martička, která měla na mysli jen školu a školní knihy. Paní Fronka dobře vystopovala, kterak se dcerka pídí po knihách „veršíčků", jak říkala sbírkám básní, které Bartoloměj Turýnek dostával do vazby. Byla kdysi sháňka po takové

knížce, která z dílny zmizela, a matka Fronka našla ji pak v přihrádce dceřině. Ba, našla tam i knížku jinou, která nepocházela z dílny a kterou si Martička sotva kde vypůjčila, neboť byla zbrusu nová a vázaná, jak ji u Turýnků nikdo svázati nemohl a snad i nedovedl. Měla neporušenou zlatou ořízku, polovina jejích listů byla ještě tou ořízkou slepena a tedy nečtena. A dočtena byla právě až po úzkou hedvábnou stužku, vlepenou nahoře pod hřbítek. Byla od nějakého Hálka ta knížka, jak paní Fronka vyčetla, a byla o samé lásce, až se i v paní Fronce srdce zatetelilo. Tu knížku si Martička koupila, nebo ji — dostala. Medle od koho? Od nikoho jiného než od Felíčka.

Tehda, když ji tam našla, sotva se paní Fronka udržela, aby nezaslzela. Ale ne lítostí, bolestí, nýbrž radostí. Nebo teď věděla docela jistě, na čem jest. Obezřele uložila knížku tak, jak ji byla našla, a ještě ji dříve čistou zástěrou otřela, aby na ní nezbylo stopy, že se jí nepovolaný člověk dotkl. Sama nevěděla, kterak jí v tu chvíli připadlo pomyšlení na ptačí hnízdo s drobounkými kropenatými vajíčky, a kterak odjakživa slýchala, že se takových vajíček ve hnízdě nesmí lidská ruka dotknouti, aby jich poplašená samička nezanechala a neopustila. Hle, mezi těmito dvěma mladými dušemi děje se rovněž něco, čeho se nesmí dotknouti žádná ruka, aby to vzácné a šťastné tajemství nebylo rozplašeno.

Ne nadarmo byla paní Fronka kdysi důvěrnicí nezapomenutelné slečny Žofky a její horoucí lásky k otci Felíčkovu.

Ráda by se paní Fronka byla v ten den svátečně ustrojila. Tím však by vyzradila, že očekává něco kromobyčejného, a to se nesmělo státi. Přece však se oděla čistě a místo kanafasové zástěry ovázala si bílou.

A v devět hodin tedy vstoupil pan Dominik Diamant a za ním Felíček.

„Pan mistr je doma?“ otázal se starý pán po pozdravu.

„Kde by byl, milostivý pane?“ odpovídala paní Fronka. „Má práce plné ruce, a vždycky na pilno.“

„Dnes mi musí prominouti, že ho vyruším. Dojista víte, milá paničko, že Felíček —“

„Ale arcižeť víme, milostivý pane. Všichni to víme. Kdo by na to zapomněl!“

Martička v koutě kuchyně zahořela, když spatřila hosty. Nebo dnes i Felíček je skoro hostem. Dnes již není učedníkem. Její Felíček!

„Smíme tedy dále?“

Ale než pan Dominik ta slova dořekl, otevřely se dveře dílny, a na prahu stál mistr Turýnek.

„Uctivě vítám, urozený pane! — A pojď, Felíčku, pojď!“

Pan Diamant vstoupil — a s ním jako by se do dílny bylo vneslo cosi slavného. Ruce jeho vě-

zely v rukavicích makové barvy, levice třímala cylindr, pravice lesklou ebenovou hůl se stříbrnou berličkou. V dírce černého, těsného kabátu tkvěla pestrá kokardička místo řádu. Řídké jeho vlasy byly přimáznuty na leb voskovou pomádou, hrotitý límec košile byl ovázán širokým atlasovým nákrčníkem, ze kterého se třpytila podkůvková jehlice. Starý pán byl vystrojen a vyšperkován, jak se vystrojoval jen ku příležitostem nejobřadnějším — a dnes byla taková příležitost.

„Pan mistr snad už ví, proč dnes přicházím s Felíčkem?" řekl starý pán po uvítání Turýnkově. A s lehkým, povzneseným zažertováním dodal: „Přicházíme, abychom dostali za vyučenou."

„Vím, urozený pane, vím," přisvědčoval Turýnek. „A prosím tedy, račte milostivě dále."

Při tom kynul do pokojíku za dílnou, do nejparádnější části svého bytu, a již taky sahal, aby vzácnému hostu odňal cylindr a hůl.

Pan Dominik však držel obé pevně v rukou, hlavou odmítavě zavrtěl. Potřeboval cylindru i holi, aby každému svému slovu dodal náležitého důrazu. Nebyl by věděl, co počíti s prázdnýma rukama.

Vstoupil do pokojíku. Dávno již zde bylo čistě ustláno a poklizeno. Stolek uprostřed byl postřen háčkovanou pokrývkou, na něm stála v laciné váze kytice pro Felíčka. Tyto přípravy pana Dominika velmi uspokojily. V té kytici tušil pečli-

vou ruku hospodyně. Teď vida, že za ním vstoupil jen mistr s Felíčkem, připomenul:

„Taky paničku bych prosil, pane mistře."

Felíček odskočil, a za mžik přicházela tedy i paní Fronka, vedouc Martičku. Dveře do dílny zůstaly otevřeny. Taky Vojtěch a Toník měli slyšeti.

Paní Fronka postavila dceru Martičku skoro po bok Felíčkovi. Zdánlivě zcela bezděčně, jako by nevěděla, kam s ní, ale skupení to bylo zcela úmyslné. Martička v tuto významnou chvíli měla býti milému hochu co nejblíže. Je-li v tom vůle boží, myslila matka, půjde s ním celým životem. A dnes je pravý počátek té pouti.

Chvíle ticha. Pan Dominik vyčkával jako herec na jevišti, až uslyší svou nápověď, mistr Turýnek přelétal pohledem všechny přítomné, zaletěl i do dílny, kde stáli oba chasníci, vyvalující nedočkavě i trochu posměšně zraky. Vše, co tu počínalo, bylo jim nové. Jejich „vyučená" minula kdysi beze vší okázalosti.

Zdálo se, že je Turýnek na rozpacích. Ale tak se jen zdálo. Byl to klidný muž, který ani v účastenství páně Dominikově neviděl nic neobyčejného. Ba, těšilo jej, že přišel i pan poručník. Viděl z toho, jak vážně pojímá svůj úkol. Konečně tedy odkašlal a počal mluviti. Nebyl žádným svátečním řečníkem, ale chvíle dodávala mu výmluvnosti. Prostými, starosvětskými slovy prohlásil k Felíčkovi, že mu dneškem uběhla tři

léta učení, a hledě na pana Dominika vydával jinochu svědectví, že se po všechen ten čas choval řádně a bezvadně, ano vzorně, takže by mohl sloužiti za příklad všem svým následníkům. A pokud řemesla se týče, že se chopil všeho od samého počátku s chutí a „pochopem", jak viděl u málokoho. Čemu se mohl pod tímto stropem naučiti, naučil se.

„A proto, Felíčku, s dobrým svědomím tě dnes propouštím z učení," uzavíral první část řeči své; „jsi fraj, ode dneška jsi řádným tovaryšem."

Felíček stál beze hnutí, hledě pevně v oči mistrovy. Jeho tvář byla bledá, jako vosková. Jen koutky úst mu sotva znatelně poškubávalo.

Turýnek se odmlčel, a za několik vteřin pokračoval:

„Žádám tě, Felíčku, abys našemu poctivému řemeslu knihařskému dělal budoucně všechnu čest. Není to pouhé řemeslo, je to skoro umění. Což poznáš, až přijdeš na jinou práci. Jsi tovaryšem, ale nastává ti další učení. Nějaký čas ještě můžeš pobýti s námi v dílně, aby se nereklo, že snad jsem se tě rád zbavil, sotva jsem ti dal za vyučenou, nebo že jsi ode mne utekl. To by nebylo ani na tvou ani na mou čest. Ale důtklivě ti kladu na srdce, aby ses poohlédl za čas po místě, kde by ses nadobro zdokonalil. Výučný list dostaneš, až jej předložím společenstvu k potvrzení. Jen ještě ti povídám, že ti budu ty-

kati dále jako Antonínu a Vojtěchovi, to je starý zvyk. Teprv až přijdeš jinam, budou ti říkat pane Felix."

Z očí paní Fronky při posledních slovech mužových vyhrkly slzy. Jeho zmínka, že má její někdejší drahý kojenec odejíti, naplňovala ji nesmírnou lítostí, byla jí nesnesitelna. Měla se co přemáhati, aby nevypukla v pláč. Pohlédla při tom na Martičku, a její lítost se rozmnožila. V jaké ruce upadne Felíček na dalších cestách životem?

Turýnek umlkl. Pokročil k Felíčkovi, aby mu podal ruku. Ale Felíček ho předešel. Uchvátil oběma rukama pravici mistrovu a pevně ji stiskl. Rty jeho dlouho byly sevřeny, než mohl promluviti.

„Mistře, děkuji vám vroucně za vše. Malému dítěti byl jste mi skoro otcem, nikdy toho nezapomenu. Nikdy bych od vás nebyl odešel, léta jsem toužil, abych se k vám mohl vrátit. Splnilo se mi to, a připravil jste mne pro život. Děkuji vám za každé slovo ponaučení, za každou radu, za to, že jste mě vyučil. Byl jsem u vás jako doma, jako ve vlastní rodině."

Felíček náhle pustil ruku mistrovu, obrátil se k paní Fronce, a než se nadála a mohla tomu zabrániti, chopil se její ruky a políbil ji vroucně:

„Mamino, taky vám děkuji. Jen já vím, čím jste mi byla, opuštěnému sirotku, za něhož se jiní styděli!"

A nakonec Felíček uchvátil pravici páně Dominikovu, která posud třímala hůl. A tiskna ruku starého pána na hruď, zvolal hlasem už jihnoucím:

„Strýčku! Druhý otče můj! Kterak vám děkovati za vše, co jste mi prokázal?“

Starý pán bezmála byl překonán, potahoval nosem, jeho koncept byl potrhán. A jen to ho zachránilo před úplným ztroskotáním, že Felíček, zaletěv pohledem do dílny, rychle tam pokročil a podávaje ruku chasníkům pronesl k nim s úsměvem, který měl zastříti jeho pohnutí:

„Taky vám děkuji, hoši milí! Mnoho jsem od vás pochytil, nikdy jste mi neublížili, a jestli jsem vás někdy něčím rozmrzel, tedy mi všechno odpusťte. Přijměte mě přátelsky mezi sebe, buďte mi dobrými kamarády.“

S tváří obou chasníků již dříve zmizel přídech pošklebný, s jakým hleděli na celou tu „komedii frajšprechu“, jak si navzájem byli pošeptali. Vypadalo všechno docela jinak, než očekávali, a teď pociťovali zcela určitě závist. Jejich vyučená před časem byla docela všední, nikdo z rodičů k ní nepřišel. Taky k nim sice mistr Turýnek promlouval, ale tehda nechápali, že by jeho slova měla zvláštní význam a že se s nimi udál nějaký obrat.

Felíčkův záskok do dílny způsobil, že se vzrušení v pokojíku poněkud utišilo a že zejména pan Dominik se sebral, a konečně tedy se dostal

k slovu. Vyčkal, až se Felíček vrátí, a teď, přidržuje cylindr k levému boku, hůl ku pravému, posledně popotáhnuv a mžikaje očima, započal vážně, obřadně:

„Taky já, pane mistře, jakožto poručník Felíčkův, děkuji vám za jeho vyučení, i vaší paničce za všechno, co jste mému svěřenci prokázali. A toliko jen mohu vám říci, že jste tak neučinili člověku nehodnému. Jak jsem vašeho vyučence poznal, musím mu vzdáti všechnu čest a chválu. Ponechal jsem si na tento den, pane mistře, abych vám řekl, a taky vaší ctěné paničce, že se s Felíčkem udála jakási změna. Totiž, abyste věděli, přestávám být Felíčkovým poručníkem a taky jeho pouhým strýcem."

Mistr Turýnek naslouchal panu Dominikovi od počátku pozorně a s výrazem uctivosti, jak uznával za slušné. Ale při těchto slovech teprv napjal všechnu pozornost a každou hlásku se rtů starého pána téměř četl. Zdálo se, že mu smysl prohlášení páně Dominikova zůstává nejasný. Na tváři paní Fronky vyskočil na počátku úsměv blažený. Uznání urozeného pána lichotilo jí. Ale po neočekávaném obratu řeči jeho pohasl jí úsměv na lících. Co tím starý pán míní? Proč opouští Felíčka právě teď?

„Abyste mi dobře rozuměl, pane mistře," hovořil pan Dominik bez přestávky dále, „přestávám býti poručníkem Felíčkovým, poněvadž jsem se rozhodl připoutati jej k sobě těsněji.

Oznámil jsem Felíčkovi (pan Dominik povznesl teď hlas i ruku s cylindrem a mluvil skoro slavně), že jej přijímám za vlastního místo krevního syna, kterého se mi v mé opuštěnosti nedostalo. Již jsem učinil všechny kroky, aby toto přijetí bylo soudně schváleno a vyhlášeno. To znamená, pane mistře, že se stávám jeho adoptivním otcem a že propůjčuji Felíčkovi své jméno se všemi právy, která z toho vyplývají. Felíček Severýn bude se nadále jmenovati Felixem Severýnem-Diamantem z Funklštajnu, a jako takový bude jednou mým dědicem. Proto prosím, abyste s výučným atestem posečkal, až na něj budete moci postaviti jeho plné jméno."

Pan Dominik domluvil, vydechl a sáhl po šátku do šosu, aby si utřel nos i čelo. Slavné prohlášení bylo vykonáno, a teď hleděl na mistra a na paní Fronku, jako by se chtěl popásti na dojmu, který slova jeho v těchto posluchačích vzbudí.

Nesmírně překvapen mistr Turýnek vypoulil oči, vytáhl obočí až na čelo, pootevřel ústa. Sdělení páně Dominikovo skoro jej ohromilo. Rychle však se vzpamatoval, poklonil se panu Dominikovi a řekl:

„Uctivě děkuji za oznámení, urozený pane."

A hned se obrátil k Felíčkovi:

„Felíčku — je-li mi ještě dovoleno tak říci — gratuluji vám ze srdce."

„Mistře!" Felíček skoro zaúpěl. „Co to? Tykejte mi!"

A jako by jej cosi bylo bodlo, jinoch se otočil, vzhlédl k mámě Fronce. Z její tváře vymizela všechna krev, smrtelná bledost pokryla ji. Za proslovu páně Dominikova vztáhla pravici po rameni milé Martičky, jako by hledala opory, ale vykonala něco jiného. Stiskla všemi prsty pevně štíhlé ramínko dívčino a přitahovala dceru k sobě. Martička poddávala se tomu tlaku, až stála těsně po boku matčině. Tu jí paní Fronka vložila ruku na hlavu a tiskla tu malou hlavu k hrudi, pevně zatínajíc rty. Znamenalo to: Zde je tvé místo, dítě nebohé, jen u mámy. Rozluč se s Felíčkem! — Blahý sen matčin byl tu několika slovy páně Diamantovými rozplašen do všech koutů. Jestliže se směla oddávati naději, že Martička bude náležeti Felíčku Severýnovi, sirotku bez otce a bez matky, bezmála nalezenci, ode všeho světa opuštěnému — mladý pán Severýn-Diamant z Funklštajnu vznáší se výš a výše a dcerka chudého knihaře nesmí naň pomysliti. Dědic pana barona Diamanta!

Nesmírná bolest rozlila se v nitru paní Fronky. Zraky její hleděly ustrašeny na pana Diamanta, ač jej sotva již viděly, jak se zalévaly slzami. Cosi jako neuvědomělá výčitka vyrůstalo v ní a dralo se vzhůru, výčitka tomuto velmožnému pánu, který tu rázem rozvrátil a rozmetal vše, co ji v poslední dobu naplňovalo štěstím. Svou bolest byla by unesla, ale zároveň se v ní rozlila neskonalá lítost nad dcerou, která ještě

v tu chvíli nechápe, co se tu nad ní zlomilo, ale která brzy pochopí. Co v tu chvíli pocítila, hrozilo paní Fronku zadusiti.

Vše to Felíček rázem postihl. Viděl slzy v očích mistrové a duše jeho mžikem pochopila, co se děje v duši jeho pěstounky. V tu chvíli porozuměl neurčitým obavám, které se v něm ozvaly hned na počátku, když mu strýc Dominik projevil svůj záměr, a které se pak častěji ozývaly. Teď viděl, že rozhodnutím strýcovým pozbývá místa mezi všemi těmi lidmi, kteří ho posud obklopovali, mezi nimiž vyrostl, ale tu již taky pocítil, že bude vysunut z obvyklých kolejí života. Nikde nebude doma a mezi svými.

Vše to mu pověděl a zjevil jediný pohled na mámu Fronku, výraz její tváře, slzy v jejích očích. Nebo jasně viděl, že to nejsou slzy radosti z jeho štěstí, že tu máma Fronka pláče nad něčím jiným. Nad ním? Nad Martičkou? Ale což pak mamina něco ví?

Teď pohlédl na Martičku, stojící při matce, tulící se k ní. Ale poněvadž nehleděla vzhůru, dívčina nevěděla, jaká změna se s matkou udála. Jasnými, nic netušícími zraky přelétala s postavy páně Diamantovy na postavu otcovu a zas naopak, a konečně utkvěla na Felíčkovi. A tu se Felíčkovi zdálo, že z milých těch očí vyšlehl záblesk, ale jen záblesk úsměvu — takového úsměvu, jaký na něm spočinul jen tehdy, když putovali vzdálenými, odlehlými ulicemi spolu,

*

ruku v ruce, chvílemi jen se dotýkajíce rameny. V těchto milých zracích nezměnilo se pranic, a toto poznání Felíčka utěšovalo. Ať je, čím je, ať strýc Dominik prohlásil, co chtěl, Martička jest jeho, jeho! Její čisté, nevědomé zraky povídají mu to. — —

O něco později, vyžádav si Felíčka na celý den, odcházel s ním pan Dominik, a Felíček si odnášel kytici, kterou mu Martička v poslední chvíli podala. Zatím se i paní Fronka vzpamatovala a s mužem vyprovázela vzácného hosta až do průjezdu. Když pak se mistr se ženou vrátil do kuchyně, zadíval se na ni, potřásl hlavou a řekl:

„Dočkal se tedy chlapec štěstí, ale na to se nemusel učit knihařině. Baron — a knihařský tovaryš, to se mi nepodobá. No, děj se vůle boží!“

Paní Fronka neodpověděla, nemohla mluviti. Turýnkova poznámka znova ji rozjitřila.

Mistr se vrátil do dílny. A když pak za chvilku Martička vyběhla do kuchyně, našla matku, ana sedí na lavici vedle plotny, hlavu ve dlaních, a skrze prsty jí protékaly slzy.

„Proč pláčete, maminko?“ ulekla se dívčina.

Paní Fronka vyvzlykla, uchvátila dcerku oběma rukama, tiskla její hlavu na ňadra a vášnivě ji líbala po vlasech, jako by ji měla položiti do hrobu. Jiné odpovědi Martička zatím se nedočkala.

XXI.

Po všechny zbývající dni do nejbližší neděle matka Fronka nosila svůj smutek nad „povýšením“ Felíčkovým v sobě, nikomu se nesvěřujíc. Polykala jej násilně, rdousila jej v sobě, a nejhůře jí bylo, že svou bolest neměla s kým sdíleti. Teď hořce litovala, že muži Bartoloměji nesvěřila dřív ani slova o tom, že mu nějak nenaznačila, kterak by z těch dvou mladých duší mohl býti párek. Nyní mohla by si mu posteskнouti, a snad by věděl rady, útěchy. Ale teď již mu nesmí pověděti pranic, zvláště po jeho slovech o baronství a knihařině. Nebo z těch několika slov, která pronesl po odchodu páně Dominikově a Felíčkově, vycítila všechno jeho pochybné mínění o tom, co bude Felíček jako baron dělati se svým knihařstvím nebo jako knihař se svým baronstvím. A to běželo zatím jen o řemeslo. Což kdyby mu otevřela oči a pověděla, kterak se domnívá, že ta dvě mláďata se mají ráda. Vždyť by se mu nesměla přiznati, že to není pouhá domněnka, že to již určitě ví! Co by jí řekl? Jak by ji vyplísnil, že to trpěla, že to v samých počátcích neudusila!

A tak se milé matky Fronky jednoho dne zmocnil nesmírný úžas, když mistr Turýnek sám ústa otevřel. Bylo pozdě večer, ba již v noci. Oba chasníci dávno vyspávali ve svém kumbále, Martička v kuchyni. Tu mistr Turýnek po ně-

jakém dolepování v dílně chystaje se na lůžko a pomalu se svlékaje, usedl na postranici postele a skoro jen zašeptal k posteli druhé:

„Spíš, matko?“

Ale po všechny ty večery matka Fronka dlouho neusínala, třeba že se tvářila spící a nevědoucí, neslyšící. Již hleděla na muže plnýma, neospalýma očima.

„Nespím, Bartoloměji. Co chceš?“

„Co pak mohu chtít! A teď teprv nic nechci. Jen tolik bych ti řekl: Byla chvíle, a to bylo tenkráte, když jsem zas ležel a stonal, tuhle na té horké posteli. Tehda jsem cítil, že to se mnou jde s kopce, matko, a taky že pomalu jde. A jak jsem tu ležel, přemýšlel jsem, co bude s tebou a s Martou, kdybych tak nakrásně odešel. A vidíš, přišla mi outěcha. Myslil jsem: je tu Felíček. Pár let přece ještě vydržím, zatím doroste, a zavru-li oči, povede to s tebou dále. Proto jsem si myslil, aby se poohlédl taky jinde a dokonale se utvrdil, dokud na to mám čas. Snad by tě pak neopustil. Byla jsi mu mámou. Ale teď je se vším konec. Bude panem baronem.“

Matka Fronka bez dechu naslouchala, lapala muži slova od úst. Ráda by byla slyšela ještě něco, ale Bartoloměj Turýnek dolehl na lůžko, natáhl na sebe řídkou svrchnici a již se neozval. Stokráte chtěla promluviti, aby mu vylila vše, co jí na srdci leželo, ale neodvážila se. A té noci skoro ani nezasnula.

Nazejtří byla neděle. Martička jako všechny neděle poslední pečlivě se ustrojila, chystala se z domu. Mistr Turýnek již dříve byl odešel. Matka Fronka věděla, kam. Nejdříve na malou procházku, potom zajde do Kopmanky k Sochůrkovi, aby se sousedy mistry trochu pobesedoval. Dnes tedy paní Fronka s dcerou promluví.

„Kam půjdeš, dítě?" otázala se, když Martička byla hotova.

Otázka zazněla dívce podivně. Vždyť maminka ví, kam chodí.

„Jako vždycky, maminko," vydechla Martička, klopíc oči. „Do kostela."

„Do kterého, dítě?"

Martička se zardívala víc a více. Neodpovídala.

„Mlčíš, dítě, poněvadž jsi neřekla pravdu." Hlas paní Fronky se rozechvíval. „Ale matce můžeš říci pravdu. Matka ti v ničem neublíží. Ty se chystáš jinam, ne do kostela."

Martička upřela na matku zraky. Nebylo v nich uleknutí, ale nesmírné podivení. Kterak to matka ví?

„Nejdeš do kostela, Martičko. Jdeš docela jinam, za někým. Vím to, dítě. Ale poslechni matky, zůstaň raději doma."

„Proč, maminko?"

„Protože se všechno změnilo, dítě. Přála bych tobě i sobě, aby se to nebylo stalo. Všechno je jiné. A nemůže to být."

„Co nemůže být, maminko?“

„Nač si myslíš. Zůstaň doma, nebo jdi opravdu do kostela, Martičko, a modli se, aby tě pánbůh posílil.“

Tu již paní Fronce vyhrkly slzy.

„Proč pláčete, maminko?“

Otázky Martiny zněly stále dětsky nevinně. Větší a větší podivení vystupovalo jí na zardělou tvář.

„Tak, Martičko. Není člověku vždycky do smíchu. Nerada bych, abys plakala ty. Zůstaň doma.“

„Zůstala bych, maminko...“ Martička uvázla. Potom klopíc oči a ztišivši hlas, dodala: „Ale Felíček by marně čekal.“

Vyřkla to téměř bezděky. Zarazila se teprv, když pronesla jméno. O rok, o dva roky později nebyla by to pověděla. Byla by pochytila od kamarádek, jak má zapírati, lháti, vytáčeti se. Ale tu ještě z ní mluvilo nevědomé dítě, a mluvilo tím upřímněji, čím nyvěji na ni zíraly oči matčiny, oči plné lásky, ale taky lítostivosti, které Martička nechápala. A kterak by byla mohla pochopiti? Vždyť ještě včera večer zašeptal k ní Felíček na odchodu: „Nezapomeňte, Martičko. Zítra!“ Věděla, co toto „zítra“ znamená. Novou schůzku s Felíčkem, novou procházku s ním, na kterou se celý týden těšila. Byla-li jí neděle vůbec dnem svátečním, byla jím desateronásobně ode chvíle, kdy se po prvé s Felíčkem sešla. Sice již prahlo srpnové slunce, ale v Martičce posud

bylo jak na jaře. Rozkvétalo jí každým novým jitrem, každým pohledem Felíčkovým, vonělo jí každou další kytičkou, kterou v neděli Felíčkovi přinášela a na kterou vždy přitiskla svěží dětské rty, než mu ji podala, jako by ji tím chtěla posvětiti. A věděla, že Felíček všechny tyto kytičky uchovává. Ani jí nepřipadlo, že všechny druhý, třetí den povadnou. V duchu viděla je v jeho skleničce na stole stále svěží, rozvíjející se a vonící.

Paní Fronka hleděla chvíli na dceru, a tu jí bylo, že by ji měla přivinouti na ňadra a tak ji přitisknouti, že by v tom objetí mateřském duši vypustila, aby se nedožila bolesti hořkého zklamání. Felíček by marně čekal! povídá Martička. Ach, dítě důvěřivé, vždyť nevíš, kde vyrůstá děvče, kterému Felíček bude náležeti. Již není náš. Pan baron Diamant je to, který svému synu vyhledá budoucí nevěstu. Ale hledíc v neviňné oči dceřiny paní Fronka neměla síly, aby jí naráz vše pověděla. I řekla:

„Jdi tedy, Martičko, ale dnes naposledy. A řekni mu, aby tě za týden nečekal."

„Proč, maminko?"

„Protože — protože —" kolísala matka Fronka, „protože by mu to jeho nový otec netrpěl. Proto, Martičko." —

O půl hodiny později Martička kráčela s Felíčkem úzkými, křivolakými uličkami podskalskými a pověděla mu téměř doslova vše, co k ní matka byla promluvila. A nakonec řekla:

„Měla jsem takovou radost, Felíčku, že vás pan strýček přijal za vlastního. Ale maminka se dala do pláče, když jste se strýčkem odešli, a dnes plakala zase. Proč? Nerozumím tomu."

Líce Felíčkovo se chmuřilo, když Martička vyprávěla. Rozuměl všemu mnohem lépe než ona. Mlčel hodnou chvíli, než promluvil.

„Že mne strýc přijímá za syna, těší mě velmi, Martičko. Vždyť se ke mně celá ta tři léta choval jako otec. Ale že mám být něčím jiným, než jsem byl posud, že se mám honositi jeho šlechtictvím, z toho radost nemám. Kdybych to byl mohl odmítnouti, rád bych tak byl učinil. To na mně leží velikou tíhou. Nedovedu se podle toho chovati. Kéž bych mohl zůstati pouhým Severýnem!"

Octli se v dlouhé uličce mezi ohradami, prázdné a nedělně ztichlé. Po obou stranách čněly vysoké prkenné ploty, rozpukané a stářím zšedivělé a zhnědlé. Slunce pražilo do polen a kmenů, za ploty narovnaných, a pryskyřičná vůně se rozlévala do vzduchu. Byli vzdáleni všeho ruchu ostatní Prahy, jen vyzvánění v Emauzích vznášelo se daleko a vysoko nad nimi. Martička po slovech Felíčkových náhle stanula. V tuto chvíli po prvé její tvář přeletěl stín úzkosti. Vzhlédla k jinochu a zašeptala:

„Proto tedy, Felíčku, proto již mne nemůžete míti rád? Tedy proto maminka plakala?"

Martičce jako by v tu chvíli bylo vzešlo

světlo, a ten lesk vnitřního ozáření sálal i z jejích zraků, náhle zveličených.

Felíček přistoupil a zponenáhla, ostýchavě vinul k sobě dívku jako v obavě, aby mu neunikla. Martička však se poddávala celou duší, a když Felíček na hrudi ucítil její pučící ňadra, tu ji vášnivě přitiskl a zlíbal po vlhkých rtech i po tvářích.

„Navždy, Martičko, navždy!“

V Martiných očích poznovu se zalesklo, zatřpytilo, a ten lesk vylil se jí rosou i na husté řasy. Její ústa se chvěla, když zašeptala otázku:

„Je to tedy láska, Felíčku? Opravdivá láska?“

„Je to láska, Martičko,“ řekl Felíček prostě. „Což jste to dávno nevěděla?“

Marta sklopila oči, ruce jako v plném odevzdání sklesly jí k tělu, tváře zahořely, jako by v sebe načerpávaly všechnu její krev, a Martička pronesla tiše, ostýchavě, jako by se za svou nevědomost styděla:

„Nevěděla. Ještě nikdy jsem nikoho nemilovala. Až vás, Felíčku.“

Ve Felíčkovi rozjásalo se srdce, ale nebyl schopen slova. Kráčeje podle Martičky uchvátil ji za ruku, povznesl ji k ústům a štěstím němý líbal ji stokráte. A Martička, jako v sebe ponořena, o ničem nevědoucí, ponechávala mu ruku. Vždyť je Felíčkova!

Pomalu se vraceli v ulice rušnější, až se octli blízko Libušinky. Tu Martička vzhlédla k Felíčkovi.

„Maminka povídala, že za vámi jdu dnes posledně, Felíčku."

„Maminka se mýlí, Martičko. Maminka již zapomněla na své mládí."

„Ale když se mne zeptá — —?" namítla dívčina. „A kdyby se o tom dověděl tatínek — —"

„Tatínkovi jednoho dne sám to řeknu, Martičko. Ale na to je času dost. Je lépe takto."

„Viďte, Felíčku, tak tajně," řekla horlivě Martička. „Ach, to je krásné! Chtěla bych, aby tak bylo navždycky."

Felíček jen se usmál. Bylo mu tak blaženě, že by byl objímal celý svět, ba třeba také nezdárného Hrazdiru. Teď na něj vzpomněl, i zamířil místo ve třídu Vyšehradskou k mostu Palackého. Přece se s ním nechtěl setkati. —

Vyprovodiv Martičku až do ulice Štupartské a vrátiv se co nejchvatněji do ulice Lazarské, Felíček nezastal strýce doma. Skoro se ulekl, že strýc odešel pohněván, nemoha se ho dočkati. Vopičková však mu pověděla, že byl v domě listonoš a přinesl taky milostpánovi nějaké psaní. Ano, Felíček opravdu našel u kamen smačkanou obálku s nadpisem „Jeho vysokorodí atd.", arci německým. V tu chvíli netušil, že psaníčko bylo předzvěstí obratu, který ve věci jeho adopce nastával.

Psaníčko, které pan Dominik o hodinu dříve byl dostal, vlastně pouhá navštívenka, pocházela od pana soudního rady. Na jejím rubu bylo napsáno:

„Prosím pana barona, aby mne stran povědomé záležitosti ráčil příležitě v kanceláři navštíviti."

To jest vyřízení, řekl si pan Dominik Diamant. A za deset minut byl ustrojen a na odchodu. Z vlastního popudu již by se nebyl k soudu odhodlal, ale tuto jest vyzván, a slušnost vyžaduje, aby vyzvání vyhověl. A jak rád vyhoví. Vždyť dlouhé mlčení soudu pokládal skoro za urážku, a jeho nedočkavost a netrpělivost byla na dlouhé neděle podrobena těžké zkoušce. Příležitě? Ne; hned, bez prodlení k němu půjde! A v tu chvíli, kdy mladí, štěstím první lásky opojení milenci putovali Prahou, vcházel strýc Dominik do soudní budovy v Celetné ulici, chvatně stoupal na schody, udýchán stanul přede dveřmi páně radovými, zaťukal na ně a po zvučném „herajn!" vkročil do kanceláře.

Rada vzhlédl a spatřiv pana Diamanta, rychle povstal. Jeho tvář pokryla se přívětivým, trochu nuceným úsměvem. Pan Diamant byl tolik zaujat svou věcí, že nepostihl, kterak radův úsměv jen zakrývá očividné rozpaky.

„Pan baron přichází rychleji než obratem pošty," zažertoval rada. „Myslil jsem tak některý den v témdni. Je mi líto, že jsem pana barona nechtě vyrušil na neděli."

„Jaké pak odklady," řekl pan Diamant. „Jsem rád, že bude po starosti. Zdá se, že moje věc jest vyřízena?"

„Ano, pane barone, adopce jest vyřízena," odpovídal rada poněkud váhavě.

„Doufám, že v plném rozsahu, jak zněla moje žádost."

Rada neodpovídal hned. Jen pokynul hostu na křeslo, vrátil se ke svému stolu, sklonil se nad ním a sbíral nějaké papíry. Nebyl na tuto návštěvu připraven již dnes a prodlužoval teď pomlčku, shledávaje v duchu odpověď co nejopatrnější. Ale ač hledá jak hledá, nakonec musí s barvou ven.

„Totiž, pane barone, adopce je senátem schválena, jak se samo sebou rozumělo — —"

„Senátem?" přerušil jej pan Diamant. „Předešle jste se ráčil zmiňovati o kabinetní kanceláři . . ."

Rozpaky radovy se množily, až mu vháněly krev do tváře.

„Ano, pane barone. Také kabinetní kancelář — — Totiž pane barone, kabinetní kancelář vrátila nám akt, aniž jej zeměpánu předložila."

„Kterak to?" vymrštil se pan Diamant s křesla. „Kabinetní kancelář má předkládati vše — —"

„To podle okolností, pane barone. Naše věc nebyla předložena, byla nám prostě vrácena, ovšem s příslušným odůvodněním."

„Rád bych věděl — —“

Rada poznovu kynul panu Diamantovi na křeslo, avšak starý pán již neusedl.

„Věc je taková,“ hovořil tedy rada, taky stoje; „zeměpán jest v jistých věcech velmi — abych tak řekl, difficilní — a vyžaduje si zevrubných referátů zvláště ve věcech adopce, kde běží taky o přenesení predikátu šlechtického. A tu je právě velmi přísný, kde běží o dítě adoptivní původu nemanželského. Takovéto žádosti vyskytují se zřídka, ba, lze říci, že jsou téměř ojedinělé. A tu, jakousi osudnou náhodou, právě nedávno byla mu předložena žádost podobná. Věc byla rázu tak choulostivého, že zeměpán ráčil své schválení odmítnouti a velmi důrazně projevil, aby podobnými věcmi budoucně vůbec nebyl obtěžován. Toho pamětliva, kabinetní kancelář naši žádost remitovala, aniž ji předložila. Ráčíte věděti, pane barone, nějaký „nos“ je nepříjemná věc.“

„A mému svěřenci tedy — —“ vyhrkl pan Diamant.

„Vašemu svěřenci dostane se bez překážky vašeho jména, pane barone, ale váš predikát zůstane jako posud vyhrazen toliko vám. Leda že byste snad že zvláštních, naléhavých a velmi dokonale odůvodněných příčin nastoupil cestu císařské audience. Tolik tedy odpovídá císařská královská kabinetní kancelář.“

Pan Diamant ve tváři až zbrunátněl. Na ja-

zyk drala se mu z hloubi záplava slov, ale ve svém rozčilení nebyl schopen souvislé řeči. Měl pocit, jako by jej kdosi škrtil, oddychoval těžce a hovoře zakoktával se.

„Pane rado — jsem starý muž — sloužil jsem poctivě — v úřadě, kde lze provozovati všeliké partyky — kdo má k tomu náturu — ale za mými nehty neuvázlo nikdy nepoctivého trojníku. Pane rado, matka mého svěřence byla dcerou vrchního rady — otcem jeho byl císařský královský nadporučík Felix Karát — který jen proto se nemohl státi otcem jeho manželským, poněvadž před svatbou musil do pole — proti Italii — a tam za svého nejvyššího vojenského pána položil život — padl — jako jich padlo na tisíce — a já mám jít k audienci? Ať mi císařská královská kabinetní kancelář vleze na záda!“

„Pane barone!“ zhrozil se rada. „Jste nesmírně rozčilen, upokojte se! Ostatně jsem nic neslyšel . . .“

„A to může slyšeti celý svět, a slavná císařská královská kabinetní kancelář taky!“ vzkřikl pan Diamant, a z úst mu až tryskalo.

Rada oněměl. Tušil, že by rozezleného pana Diamanta každým dalším slovem jen znova podráždil.

Několik vteřin ještě pan Diamant postál, jako by dechu nabíral, pojednou však se chopil cylindru a zvolal:

„Nejpokornější služebník, pane rado!“

A lapaje po vzduchu vyrazil ze dveří.

Pan rada, všecek uděšen tímto zakončením audience a hlavně neuctivými projevy páně Diamantovými, zíral beze slova za odcházejícím. Slouží už přes třicet let, ale něco takového ještě ho nepotkalo. Nemyslil jinak, nežli že se starý pán v tu chvíli pominul s rozumem.

Vyšed z budovy, rozhlédl se pan Diamant vpravo i vlevo, jako by se rozmýšlel, v kterou stranu se dáti, aby procházkou pobouřené čivy uklidnil. Ale náhle jej uchvátila neodolatelná touha, aby zas byl doma, ve svém tichém příbytku. I zamířil na Ovocný trh a chvátal do Rytířské ulice, dále na Trh Uhelný, a skrze Platýz. Jeho obličej byl podlit krví až do modra. Kráčel prudce, přes to chvílemi zavrávoral, potahovalo jej to na pravou stranu. Pod kůží na hlavě měl pocit, jako by se tam rozlézalo na tisíce mravenců, chvílemi zase zdálo se mu, jako by se mu lebka zužovala, až měl představu, že je jako z prkna vyřezána a tupá. Potom rozestřelo se mu pod kůží čela i přes tvář cosi jako pavučina, a tohoto pocitu již se nemohl zbaviti. Domů, domů! Zdálo se mu chvílemi, že vymršťuje nohy jako loutka na pimprláckém divadle, a zase v nich cítil nesmírnou tíhu.

Konečně byl u domu. Bylo mu značně obtížno, aby tu zdvihl pravou nohu na nevysoký kamenný pražec ve vratech. V jakémsi oblouzení smyslů nezamířil rovně na schody, ale ku pří-

zemnímu brlohu domovnice Vopičkové. Pravice dolehla na kliku, veřej se rozlétla, a pan Diamant vzkřikl do šera příbytku:

„Vopičková! Nahoru!“

A teď teprv, nevyčkávaje, zdali se kdo objeví čili nic, nechav dveře dokořán, obrátil se ke schodům a stoupal vzhůru. Měl však podivný dojem, že jde do sklepa.

Vopičková vyletěla ze svého doupěte všecka vyděšená, kvapila za panem domácím a dohonila ho právě včas, aby jej zachytila a podepřela, neboť na posledním schodě se pan Diamant zapotácel, že by se byl naznak zvrátil.

„Ježíš Marjá, milostpane!“ zvolala babka zděšena.

„Halt's maul, verfluchte — — Židli!“

„Už, už, milostpane,“ jektala Vopičková, a v tu chvíli pocítila, že na ní pan Diamant spočívá vší tíhou těla.

Dveře bytu se otevřely, na prahu stál Felíček. Vida podivný ten průvod, vida strýce s cylindrem na křivo, mávajícího levicí, jako by se čehosi chtěl zachytit, s tváří zmodralou a sešklebenou, couvl všecek užaslý a zlekán do kuchyně.

„Mladý pane!“ volala Vopičková ztěžka oddychujíc.

Tu se Felíček vzpamatoval a vzmužil, přiskočil, a podpíraje strýce s druhé strany vlékl jej s Vopičkovou do kuchyně, do světnice, na pohovku.

Strýc Dominik dopadl, hleděl vypoulenýma očima na jinocha. Ústa jeho se otvírala, ale zvuku z nich nevyšlo. Spodní ret mu odpadl a zkřivil se.

Pod Felíčkem se nohy rozechvěly, div že taky nesklesl. Ale opět se vzpamatoval.

„Ocet, Vopičková! — Tu jest! Potírejte strýčkovi spánky — dejte mu čichati — zůstaňte zde — běžím pro lékaře."

A bez klobouku vyběhl ze světnice a řítil se se schodů, pádil k nejbližšímu lékaři do Myslíkovy ulice.

XXII.

Co všechno se té osudné neděle událo, kterak se jednotlivé výjevy stíhaly, nebyl by Felíček na sklonku dne nikomu souvisle a věrně vypověděl. Tak náhle a znenadání přikvačilo to naň po ranní toulce s Martičkou, tak ohromivě jej to vyburcovalo z růžového opojení, které jej obestíralo po rozchodu s ní. Po jeho útěku z domácnosti slečen Severýnových byla to zas první veliká událost v jeho životě. Tehda to byl čin osvobozující, podobající se téměř uniknutí z otroctví, z nepřetržitého útlaku a sevření. Tentokráte však neběží o něj, nýbrž o milého strýce, kterého si zatím tak zamiloval a k němuž byl naplněn hlubokou vděčností. V prvé chvíli Felíček nerozuměl a nechápal, co starocha potkalo, jaký se to naň snesl úder, jaké nebezpečenství mu hrozí. Tušil

jen cosi strašného, bolestného, nemilosrdného, a obava ze všeho toho drtila jej a srážela až k zemi. Pro Felíčka dnes nebylo hodin, nebylo času. Neuvědomoval si, je-li dopoledne či odpoledne. Všechen obvyklý domácí pořádek byl rozvrácen. Když se rozhlédl pokojem, kde odpočíval strýc Dominik, nevěřil, že tu taky někdy zaznívál hlasitý hovor a smích, že tu strýc časem pronášel šprýmovné nápady. Tak bylo dnes všechno stlumeno a zduseno, jako by nebylo ani vzduchu a slunce a krásné srpnové neděle.

Teprv později, když vzpomínal na vše s myslí klidnější, vybavovalo se mu ponenáhlu pásmo všeho děje ode chvíle, kdy se Vopičková objevila se strýcem přede dveřmi. Vzpomínal, kterak letěl k lékaři v domě, v jehož přízemku byla restaurace Mahulíkova. Byl tam před časem dvakráte neb třikráte se strýcem a povšiml si malé tabulky se jménem lékařovým na kamenném opažení domovních vrat. Byl to sám domácí pán a sedával dole mezi hosty, v létě na dvorečku, proměněném v malou zahrádku. Vzpomněl si, že ten pán jednou i se strýcem hovořil. Tedy k tomu! — Zastihl jej oblečena a připravena na výlet, ale když mu bez dechu vypověděl, kterak se strýc vrátil domů, když řekl jeho jméno, položil pan doktor pléd přes lenoch židle. Vraště čelo naslouchal jinochovi, potom se chopil nevelikého koženého pouzdra s nějakými nástroji a drobounkými lahvičkami, a řekl stručně: „Pojďme!“

Zatím Vopičková potírala starému pánu čelo i spánky, přidržovala mu šátek octem napojený k nosu, a vidouc, jak těžce oddychuje, po staré zkušenosti rozepjala mu těsný kabát i vestu, odvázala nákrčník, uvolnila límec u košile. Při tom se třásla zimnicí, umírala úzkostí, aby se jí milostpán v rukou nezadusil, poněvadž lapal po vzduchu a chvílemi chroptěl. A již po sté zadrkotala:

„Kriste Ježíši! Co se to stalo — co se to stalo!“ Ale nikdo by těch slov nebyl slyšel. Pronášela je beze zvuku, pouhým klapáním čelistí, ústa její nepřetržitě slintala, sotvaže stačila polykati.

Tu zadusaly po schodech dvoje kroky a hned potom vstoupil lékař, za ním Felíček. Lékař mžikem shlédl prvá opatření Vopičkové, pokývl na souhlas, přistoupil k pohovce, ohledal tepnu, sklonil se k nemocnému, naslouchal na hrudi, položil mu ruku na srdce. Zhluboka vydechl a šeptem velel:

„Boty dolů! Opatrně! A všechno svléci! Pomozte paničce, mladíče. — A potom do postele. Jen volně a tiše!“

A ještě se naklonil k nemocnému:

„Můžeme vstáti? Půjde to?“

Pan Diamant nepromluvil. Ale jeho zraky odpovídaly, že slyší, rozumí, a že chce vstáti. Pokusil se opříti o pohovku, ale jeho pravice bezvládně klesla. Vopičková snažila se pomoci mu,

ale učinila to nějak neobratně. Snad nemocného někde zabolelo. Tu se tvář páně Diamantova sešklebila k výrazu až zuřivému, vypoulené oči jeho dolehly na domovnici přímo nenávistně a jeho ústa pracně a rachotivě vyrážela:

„Frfluchte kajzrrrliche königliche — —!“

Vyprskl to pan Diamant, až se Vopičková úlekem zapotácela, jako by ji byl udeřil.

„Jen klid, milý pane,“ napomenul jej mírně lékař. A k Vopičkové zašeptal: „Opatrně, paničko. Nesmí se nám starý pán zlobit.“ A zase k panu Diamantovi: „Tak, uložíme se pěkně do postele.“

A povelel stručně Felíčkovi a Vopičkové:

„Pomozte mi trochu. Ale jen lehounce, lehounce.“

Bylo cítit, že i pan Diamant sám pomáhá pomocníkům lékařovým. Když jej posadili, tělo jeho se namáhavě tyčilo. Ale když jej vyzdvihli, objevilo se, že pravá noha je bez vlády. Vláčela se. Levice obmykala Felíčka, pravice však visela nehybně.

Nebyl to výraz bolesti, který se mu rozložil na tváři. Spíše výraz vzteku, že je tak poražen. Supěl a funěl, marně zápase o slovo. Spíše jej na lůžko odnesli než odvedli.

„Ták, starý pane,“ řekl s uspokojením lékař, když jej uložil. „A hezky tiše ležet. Nebude tak zle. Brzy zas budeme běhat. Unavili jsme se trochu, pravda-li?“

Pan Diamant otočil hlavu k lékaři. Po druhé se tu na jeho tváři objevil výraz plný zuřivosti a z jeho úst zarachotilo jako prve:

„Kajzrrrliche königliche kabinetkanclai!“

Bylo zřejmo, že zápasí, že by rád řekl ještě něco, ale nedostal ze sebe více než tato tři slova.

Lékař napsal nějaký recept, poslal s ním Vopičkovou do lékárny, a když za ní dveře zapadly, otázal se šeptem Felíčka:

„Měl starý pán s tou paničkou nějakou hádku? Dopálila ho něčím?“

„Nevím nic,“ odpovídal jinoch, který pořád ještě se nemohl vzpamatovati ze zděšení, jímž všechny ty hrozné výjevy naň účinkovaly. „Ale sotva. Vrátil se zvenčí, přivedla jej nahoru.“

„Jste z jeho domácnosti?“ ptal se lékař dále.

„Ano, pane doktore. Je to můj strýček, pan Dominik Diamant z Funkl — — —“

„Znám starého pána — potkáváme se,“ přerušil ho lékař. „Kde pak byl?“

„Nevím, kde chodil,“ odpovídal Felíček úzkostlivě. „Nevím nic víc, než co jsem vám řekl. Co se mu to stalo, pane doktore?“

Lékař podíval se zkoumavě na Felíčka. Viděl tvář plnou neskonalé úzkosti, viděl, kterak rty jinochovy se třesou, viděl, kterak jenom s násilím se přemáhá, aby nevybuchl v pláč. A řekl vážně:

„Klid, mladíče! Jinak tu nejste nic platen.

Pokusíme se — — — Nějakou čistou nádobu — máte po ruce? Mísu nebo misku —"

A co Felíček šel do kuchyně, zaměstnával se lékař s nemocným. Vyhrnul mu rukáv košile, potíral paži octem, osušil ručníkem. A co Felíček viděl potom, když se s žádanou nádobou vrátil, nad tím ho až mrákoty pocházely. V ruce lékařově blýskl se nějaký ocelový nástroj, zaťal se do ramene nemocného, potom vytryskla krev, kterou lékař do porculánové mísy zachycoval. Zraky Felíčkovy se naplnily červenou záplavou, jako by jí byl plný pokoj. O chvíli později cvakla mísa s krví o stůl, a Felíček viděl, kterak paže strýcova je ovázána bílým obinadlem, a tvář nemocného, dříve až modrá, byla teď pobledlá. Felíček sám byl zsinalý, a co vše tu lékař vykonal, nikdy si dokona neujasnil. Zdálo se Felíčkovi, že tu chvíli byl ve mdlobách.

Strýc Dominik ležel na loži beze hnutí. Felíčka pojala nová úzkost, že jest mrtev. Jeho zraky visely na lékaři. Ten beze slova chvíli po seděl u postele. Teprv potom se podíval na jinocha a vida jeho smrtelnou bledost vzchopil se, ujal jej za ruku, odváděl ho do vedlejší světnice.

„Co je strýčkovi?"

Felíček jen s největším namáháním a s obavou vypravil ze sebe tu otázku.

„Vy to nevíte? Posaďte se hochu, odpočiňte si. Mrtvice je to. Musíte být na vše připraven, ale doufám, že nebude nejhůře. Zůstane-li při tomto

prvém záchvatu, spravíme ho. — Musí mít stále někoho u sebe. Což vy?"

„Dnes ano, pane doktore. Ale ráno zas musím do práce."

„Lépe ženština. Což ta panička?"

„To je domovnice, bydlí dole. Ale má starosti se svou domácností, a po domě. A zdá se, že na ni je strýček nějak rozhněván. Jak se na ni obořil, když mu pomáhala!"

„Z toho si nic nedělejte. Bude se zlobiti na každého. Nemůže mluviti, v tom to jest. Jinak nemáte k němu nikoho? Abyste se střídali, aspoň prvních několik dní. Bude s ním potíž. Nějakou rozumnou osobu."

„Ne, nikoho."

Ale sotva to Felíček vyřkl, přece na někoho vzpomněl.

„Snad by mohla paní Turýnková — —"

„Kdo je to?"

„Moje mistrová. Kdybych k ní mohl doběhnout — —"

„Běžte. Zůstanu zde tak jako tak, počkám na vás. Teď nesmíme starého pána opustit."

Felíček, poučen lékařem, vykradl se tiše ze světnice, ale pak uháněl do Jakubské ulice, bez dechu doběhl.

„Co se stalo?" ulekla se paní Fronka, vidouc hocha uříceného, sotva dechu popadajícího.

„Strýčka — strýčka ranila mrtvice!"

„Kriste Ježíši! Umřel?"

„Ne — žije —“

A Felíček vychrlil ze sebe, co viděl a věděl, a proč přichází.

„Martičko,“ volala paní Fronka, odvazujíc zástěru, „dej tu pozor na oběd. Vrátím se — ale nebudu-li moci, dovař s tatínkem. Ubohý starý pán! Co to na něj Bůh dopustil!“

Když Felíček paní Fronku přivedl, zastal doktora sedícího u postele strýcovy. Pan Diamant ležel bez hnutí, jen očima koulel po světnici a chvílemi se ozvalo z podušek chroptivě:

„Kajzrrrliche königliche kabinetkanclai —!“

Pronášel ta slova někdy srozumitelněji, někdy však to bylo pouhé zavrčení. Na Felíčka působilo stálé to opakování skoro strašidelně. Ani to nebyl strýcův bývalý hlas. Vycházel jako zdaleka odněkud, a Felíčkovi se zdálo, jako by se zvuky ozývaly z hluboké hrobky. Úzkostí mu bylo do pláče. Vzpomněl na ranní procházku s Martičkou a týralo ho svědomí, že od strýce odešel. Snad by se to bylo nestalo.

Vopičková dávno tu byla s lékem, lékař jej vpouštěl nemocnému do úst. Když uviděl paní Fronku, zamlouvala se mu mnohem lépe než Vopičková. Cestou se byla probrala z prvního uleknutí a vypadala mnohem srdnatěji než uděšená domovnice. Přesto však oběma ženám šeptem pověděl, jak se mají chovati, kdy mají podávati léku, a některá že musí u nemocného přespati. K tomu se přihlásila paní Fronka. Za-

tím se vrátila domů, sdělila s mužem, co se událo, dovařila, rozdělila oběd, ponaučila Martičku, co a jak s večeří, kdyby již nepřišla, a spěchala, aby nastoupila svou samaritánskou službu.

Felíček se nehnul od lůžka strýcova. Jeho oběd vychládal na stole, jinoch nepocítil hladu, nejedl. Neodvracel zraků od hlavy páně Dominikovy, stále očekával, že naň strýc promluví, ale čekal marně. Chvílemi strýc pootvíral oči, ale Felíček neuhodl, zdali jej poznává. Chvílemi starý pán otevřel ústa, a to znamenalo, že žízní. Pak paní Fronka přidržela mu sklenici s chladivým nápojem a nemocný lokal po malých doušcích jako dítě. Při tom se díval na ošetřovatelku, jako by se rozpomínal, kdo to jest a co tu pohledává.

Toto selhávání všech smyslů páně Dominikových Felíčka drtilo. Ještě dnes ráno viděl všechen svůj život a všechnu budoucnost jen v milé Martičce — teď se v něm rozložil neskonalý smutek a naplnilo jej vědomí, že vše — jeho život i Martin a všechno budoucí štěstí visí toliko na životě strýcově. Jaký se to stal obrat v několika hodinách, a co jen, co jej přivodilo?

XXIII.

Na úzkostlivé a doléhavé pohledy Felíčkovy, které byly mnohem výmluvnější jeho nesmělých otázek, odpovídal mu lékař toliko:

„Marné hloubání, mládenče milý. Kdybyste měl na příčinu záchvatu páně strýcova třeba deset svědků, nic to na věci nezmění. Starý člověk jako staré hodiny. Hrkne v nich, a zastaví se. Co se stalo dnes, mohlo se státi taky včera nebo předevčírem, anebo až zítra. Jen pana barona postaviti na nohy, o to nám teď běží."

Felíček tedy zmlkl, uhýbal se plaše lékaři, ale přesto se trýznil dále všelikými domněnkami. A pojednou, mimo nadání, objevila se mu jistá stopa. Skoro již navečer osudné té neděle našel pod pohovkou navštívenku soudního rady, která vypadla z kabátu páně Diamantova, když jej svlékali. Čísi noha lístek odsouvla, že zůstal nepovšimnut. Felíček se domyslil, že nedočkavý a netrpělivý strýc vyzvání radovu vyhověl, a potom již se nezbavil domněnky, že náhlé onemocnění strýcovo souvisí nějak s návštěvou u pana rady.

Již se nemohl dočkati rána. Rozpomenul se na starého advokáta doktora Kroupu, k němuž jej strýc před časem byl uvedl a o kterém věděl, že jest ve všechny věci a záměry strýcovy dokonale zasvěcen. K tomu se uchýlí. A v pondělí ráno se u něho ohlásil.

Čím dále Felíček vyprávěl, tím více na tváři doktora Kroupy jako by se smrákalo. Události toho rázu vzbuzují ve starých lidech vždy trudný dojem. Každého ovane mrazivá blízkost Mo-

rany; nikdo se neubrání pomyšlení, že rána mohla dopadnouti taky na něj.

Felíček dopověděl a položil na stůl nalezenou navštívenku. Advokát nad ní sklonil hlavu a dlouhou chvíli nepromluvil. Konečně přejel oběma dlaněmi čelo, jako by se snažil setříti s něho něco, a účastným pohledem utkvěl na jinochovi.

„Udělám, co udělati lze, milý příteli. Navštivte mne zas některý den."

Po Felíčkově odchodu vydal se advokát k soudu, k témuž radovi, u něhož byl včera pan Diamant. A když od něho za hodinu odcházel, věděl vše, uhodl i příčinu záchvatu páně Diamantova. Má však taky mladíkovi všechno povědětí? Do jeho další návštěvy měl dosti času k úvahám a rozhodl se, že neřekne nic zbytečného. Nač i jemu připraviti předčasné zklamání? Kdyby byl tušil, že by sdělením pravdy způsobil jinochovi chvíli radostnou! Ale zdali za těch okolností mohlo být řeči o nějaké radosti vůbec?

Tak tedy, když Felíček přišel po druhé, pověděl mu doktor Kroupa šetrně, že pan Diamant včera šel jen vyslechnout zprávu o tom, že adopce je schválena a že soudní dekret bude vydán co nevidět. Doufá, že do té doby se pan strýček zotaví. A na závěrek dodal:

„Jinak však, milý příteli, a pro všechny případy buďte zcela kliden. Poslední pořízení páně strýcovo jest právoplatně napsáno a bezpečně uloženo."

Zatím se nezmínil, že závěť páně Diamantovu chová u sebe a že jest ustanoven za jejího vykonavatele.

Výraz Felíčkův nasvědčoval, že nechápe, proč mu to starý pán povídá. Co teď sejde na posledním pořízení! Což pak takové pořízení někoho uzdraví? Bylo by lépe, kdyby pan doktor věděl o nějakém dobrém léku.

A než Felíček odešel, řekl k němu advokát ještě:

„Přijde-li pro pana strýce cokoli, ať od soudu či poštou, zadržte vše a nedopouštějte, aby se mu dostalo do ruky. Nic ho teď nesmí znepokojiti a rozčiliti. Pokud se týče vaší adopce, požádal jsem u soudu, aby vyřízení bylo dodáno mně. Jsem dávným právním zástupcem strýčkovým, mám od něho plnou moc. O to nemějte starost. Až pak lékař dovolí k panu strýci návštěvy, zpravte mne o tom. Bez meškání se k němu podívám. Těším se, že bude zas běhat."

Návštěva u doktora Kroupy a jeho poslední slova dodala Felíčkovi skoro víc útěchy než lékař. Advokát budil v sobě i ve Felíčkovi naději, lékař však, jenž stále a s tolikerou smrtí zápolil a tolik lidí viděl umírati, byl na slova útěchy dosti skoupý. Tím radostněji překvapil Felíčka, když k němu jednoho dne řekl:

„Mládenče, doufám, že jsme pana strýčka vytáhli z nejhoršího. Půjde to dále pomaloučku, ale půjde to."

Šlo to pomalu, ale pan Diamant žil, a tato skutečnost i Felíčka naplňovala novou radostí z vlastního života a nadějí v budoucnost. Strýcův obličej, kterýž se v prvé dny po záchvatu při každém pokuse jakéhokoli projevu duševního sešklebil, jako by jej pokrývala nějaká pitvorná larva, bral na sebe bývalou pravidelnou podobu, uhlazoval se. Potom jednoho dne zraky páně Diamantovy se roztěkaly světnicí, jako by zkoumal, kde to jest, a bylo zřejmo, kterak poznává, že je doma, ve své ložnici. Potom se zadíval na ženskou postavu, sedící u lůžka. Felíček dychtivě sledoval každé jeho hnutí. Pan Diamant mu dal najevo, že chce něco říci. Felíček se sklonil. A tu náhle, poprvé zas, našel strýc jiná slova, než ktera posud pronášel:

„To není," nutil ze sebe namáhavě, „to není — to není — —"

Tvář jeho opět se počala šklebiti, když seznal, že nemůže dále. Paměť pro jména vypovídala mu službu. Felíček však rychle chápal.

„Ne, strýčku, to není paní Vopičková, to je milá mamina Turýnková."

„Turrry — Turrry —" hrčelo z pana Diamanta, a staroch se slabounce usmál.

Za každý takový další úsměv byl by Felíček dal rok vlastního života. Nebo nic na něj neúčinkovalo tak děsivě, jako grimasa strýcova, která se mu vykroužila na tváři pokaždé, když zlostně a jako v těžkém zápase vyrážel pouhá ta

tři slova: Kajzrliche königliche kabinetkanclaj! Pronášel je sice i teď ještě, ale již se neozývala tak často.

Matka Turýnková žila teď jenom napolo vlastní domácnosti; větší díl dne obětovala péči o nemocného. V prvé dny přespávala v ložnici páně Diamantově, na pohovce, skoro oblečena, aby hned byla po ruce, a nejmenší šust ji probouzel. Nemocný často žíznil. Tu mu nadnášela hlavu, podávala ke rtům nápoj, obracela pod ním horkou podušku, srovnávala pokrývku, hovořila k němu šeptem jako k dítěti. Pan Diamant snášel vše trpělivě a někdy upřel na paničku tázavý pohled, jako by se rozpomínal, kdo to jest.

Lékař byl péčí paní Fronky svrchovaně uspokojen a jednoho dne se zeptal:

„Nebývala jste snad ošetřovatelkou nemocných?“

„Ne, pane doktore,“ odpovídala paní Fronka s úsměvem; „ale mám doma muže, který se mi taky už dost namarodil. A měla jsem dvě děti. Chudý člověk, který nemůže na všechno volat lékaře, naučí se doktorovat. Jen aby Pánbůh dal — —“

Lékař viděl všady bedlivě uklizeno, viděl pana Diamanta v čistém prádle, léky v pořádku, i jak paní Fronka dbá každého hnutí nemocného a dává mu šetrně užívat; poklepal paní Fronce na rameno a řekl:

„Dá pánbůh, dá, když má pan baron dva takové doktory — vás a mne.“

„Vždyť je to strýček našeho Felíčka,“ zachvíval se hlas paní Fronky, „a tak říkajíc jeho otec. Krev bych za něj vycedila.“

Doktor Bouda ponenáhlu zvěděl vše o životě Felíčkově, o jeho vztahu k panu Diamantovi i k Turýnkovým. Dosud vynakládal veškeru péči na nemocného jako lékař, potom však jej zajímalo taky všechno to prostředí i jako člověka.

Pan Diamant se ponenáhlu zotavoval, a jednoho dne řekl doktor Bouda:

„Zkusíme to s panem baronem, zdvihneme ho dnes na chvilku z postele, posadíme na pohovku.“

Od onemocnění strýcova Felíček neobědval u Turýnků, ale přicházel v poledne domů a Vopičková přinášela oběd pro něj i pro milostpána z hostince. A toho dne tedy, když Felíček v poledne vstoupil do světnice, radostně užasl, až se v něm dech zatajil. Strýc Dominik v šedivém županě svém seděl na pohovce!

„Strýčku!“ zvolal jinoch.

Pan Dominik skoro poťouchle se usmíval, jako by byl vyvedl nějaké šibalství. Levicí kynul Felíčkovi a blábolivě, s namáháním pronášel:

„Frfluchte kajzrliche königliche kabinetkanclaj! Koukáš!“

Po všechen čas, co pan Diamant odpočíval na lůžku, zdálo se Felíčkovi, že celý příbytek

je zahalen ovzduším nemocnice. Ba, chvílemi mu bylo tak trudně jako před pohřbem. Nikdo nemluvil hlasitě, všichni jen šeptali a časem se dorozumívali pouhými posunky, aby nemocného ani zvukem nevyrušili. Sám doktor Bouda hovořival hlasem stlumeným. Štěstí bylo pro Felíčka, že dny trávil v dílně. Nepřetržitá práce ukracovala mu je, a tak zbývaly jen večery. Častěji při návratu domů zastihl strýce již spícího. Potom tedy ještě chvíli šeptal s paní Fronkou, která mu svědomitě vyprávěla o všem, co se za odpoledne událo, opakovala mu každé slovo páně Diamantovo a měla pro jinocha jen útěchu.

Dlouhé však a tesklivé byly Felíčkovi neděle. Neubránil se, aby nemyslil na nedávnou minulost, na dostaveníčka s Martičkou. Pobízela jej sice paní Fronka, aby si vyšel na procházku — a tu měla na mysli i dceru, které se jistě stejně stýskalo. Felíček však statečně odolával. Zdálo se mu, že by se dopustil hříchu, kdyby ostavil strýce a šel za vlastním potěšením. Překonával v sobě touhu po milé dívčině, utěšuje se, že snad již blízká budoucnost vše mu vynahradí. Přesto zalétal tesklivými vzpomínkami v neděle minulé, kdy netuše žádné pohromy těkal s Martičkou v odlehlých končinách pod Vyšehradem, dýchal jejím dechem, smál se jejím usmíváním, a kdy mu z jejích očí svítilo, proč neměl určitého výrazu, ale co jej naplňovalo vzácným štěstím a blažeností.

Několik jenom neděl uplynulo od poslední takové toulky, tam dole v Podskalí, a Felíčkovi připadalo, jako by vše leželo v daleké minulosti. Vrátí-li se to někdy?

A když jej z takového snění a vzpomínání probudilo náhlé zavrčení, zasupění páně Dominikovo, tu Felíček skoro polekán se vzpamatovával. Dopadal se při tom, že více myslí na Martičku než na nemocného strýce, a svědomí mu vyčítalo: Přece se dopouštíš hříchu!

Ale pak jednoho dne — —

Byla zas neděle, do světnice vnikaly paprsky slunečné, které však nežehly jako ještě nedávno. Bylo již v září, oběma otevřenými okny vléval se dovnitř svěží, kořenitý vzduch. Paní Fronka vyvětrávala peřiny a chystala čerstvé lůžko pro pana Diamanta, až jej pobyt na pohovce unaví.

Tu přišel pan doktor Bouda a povídá:

„To je dobře, že máme pacienta vzhůru. Dnes by mohl zkusit malou procházku."

Felíček sotva svému sluchu věřil:

„Smí?"

„Musíme to zkusiti, dokud máme takovou pohodu. Docela malý výletek. Uvidíme, jak panu baronovi poslouží. Arci, vy oba jej povedete."

Oblékli tedy pana Diamanta, který hned ani nerozuměl, co s ním počínají, a svedli jej opatrně se schodů. Teď teprv nemocný, když jej

ovanul venkovský vzduch, usmíval se jako dítě, které se po prvé samo na nohy postaví.

Vyšli z domu, a tu na chodníku stála — Martička. Přešlapovala váhavě a nerozhodně již chvíli, nemohouc se odhodlati, aby vešla do domu. Felíček ji vítal radostným úsměvem.

„Co tu chceš?“ podivila se paní Fronka.

„Maminko, ve spěchu jste s sebou vzala všechny klíče, taky od šatníku i prádelníku, tatínek nemůže z domu . . .“

Paní Fronka se udeřila do čela, sáhla do kapsáře, podávala dceři klíče, pobízela ji:

„Tu máš, běž, ať tatínek nečeká.“

Pan Dominik, upozorněn vším tím šumotem, otočil hlavu, spatřil dívčinu. Díval se, díval, snad nepoznávaje a nerozpomínaje se, ale na jeho tváři se vybíralo, jako když úplněk vychází. Zamžikal očima, vraní nožky na spáncích zčervenaly mu. A teď mu svitlo. Zaletěl pohledem k paní Fronce, vrátil se zas k Martičce, otevřel ústa a zažvatlal:

„Maminka — holčička —“

A jako na uvítanou zatřepal k Martičce levicí, za jejíž loket jej Felíček držel.

Martička tomuto posunu rozuměla jinak. Rozuměla mu po tehdejším vychování dětí jen jedním způsobem. Bez rozmýšlení se chopila ruky páně Diamantovy a chtěla ji políbiti.

Jako by se toho byl ulekl, utrhl staroch ruku a potřepávaje jí velel:

„Ne! — Ne! — Vedle, vedle!“

A jsa podpírán Felíčkem, vypjal hlavu ku předu. Znamenalo to: „Pojďme!“

Ke skupince připojil se doktor Bouda a všichni čtyři pomaloučku se vzdalovali.

Paní Fronka posud stála, s klíči v ruce, a hleděla jak vyjevena za odcházejícími. Starý pán se otáčel k Martičce po pravém boku a žvatlal k ní cosi. Tohoto obrazu by se paní Fronka do nejdelší smrti nebyla nadála. Její Martička s Felíčkem provází starého pána! Matčiny zraky hltaly ten výjev, srdce jí radostí poskakovalo. Je-li možno, že se toho dočkala? Jen mžikem jí proletělo hlavou, má-li doběhnouti, připojiti se ke skupině, ale hned se rozmyslila jinak. Starý pán je v dobrých rukou, tedy sama donese klíče svému Bartoloměji. Rozběhla se směrem opačným, ještě na rohu však se ohlédla po nemocném a jeho průvodcích. Nemohla se toho pohledu nabažiti.

Když se asi za hodinu vrátila, byl pan Diamant po prvé své procházce zas doma. Rozjařen pochodem i vzduchem seděl na pohovce a vedle něho Martička, plná ostychu a rozpaků ze všeho, co ji dnes tak nenadále potkalo. Pan Diamant, všecek jako vyměněn, hlavou potřásaje, usmívaje se radostně, jako by k němu byl zavítal posel nového života, hleděl na dívčinu, která nevěděla kam s očima. Nesměle starý pán povznášel ruku a zlehounka, sotva se dotýkaje, pohladil

Martičku po tváři. Jeho zraky potom zabloudily k Felíčkovi a svraštělá ústa zadrmolila:

„Hodná holčička, vedla — vedla —“

Hlava páně Diamantova se otáčela; teď spatřil i paní Fronku, a zas opakoval:

„Hodná holčička, milá —“

Felíček stál tu všecek šťasten, polykaje očima každé hnutí páně Dominikovo, a v duchu se modlil, aby strýc taky tak promluvil, až bude zcela zdráv. Strýc na jeho Martičku hledí se zalíbením, a ten jeho pohled byl Felíčkovi výmluvnější a dražší než tisíc slov.

Konečně se paní Fronce zdálo, že je na čase, aby se Martička vrátila domů. Dívka na její pokyn se vzchopila.

„Kam?“ ulekl se pan Diamant.

„Musí domů, milostivý pane,“ vysvětlovala paní Fronka. „K obědu.“

„Oběd?“ mluvil pan Diamant jako dítě. „Taky máme oběd.“

„Ale tatík čeká na oběd, milostivý pane, a tovaryši.“

Starý pán těžce pochopoval, než porozuměl. Potom tedy řekl:

„Dobře. Oběd. A po obědě holčička zas k nám!“

Tak se stalo. Když se pan Diamant z odpoledního spánku probudil, spatřil na židli Martičku, která byla přišla potichu jak myška. Staroch se usmíval, pohledem na ni jako by okříval.

A když večer odcházela s matkou, které u nemocného již nebylo nezbytně třeba, vyhrkl pan Diamant v obavě, aby mu neodešla nadobro:

„Na procházku zas přijde holčička!“

Paní Fronka všecka šťastna přisvědčila. Potom kráčejíc podle dcery, vedouc ji a tisknouc jí ruku, až se Martičce drobný prstýnek do prstu zařezával, opakovala k ní po desáté:

„Modli se, dítě, modli se!“

„Modlila jsem se, maminko, a po všechen ten čas,“ šeptala Martička.

„Modli se za starého pána, aby ho Bůh zachoval a myšlení jeho nezměnil!“ —

Měla pak paní Fronka muži Bartoloměji co vyprávět, a radostné rozrušení zahánělo od ní spánek. Měla se co přemáhati, aby nepověděla muži taky vše, co uhodla a věděla o lásce obou „dětí“, o svých nadějích dnešními událostmi znova vzbuzených a posílených, jak jí to jazykem škubalo. Překonala se však, neboť již se jí Martička byla svěřila, že s mistrem chce promluviti sám Felíček. A toto vědomí rozradostnělé matce zavřelo ústa.

Martička po této blažené neděli přicházela k nemocnému den co den, a někdy s matkou, někdy s Felíčkem vodila jej na procházky, které se prodlužovaly, jak se pan Diamant pomalu sbíral. A jednoho dne pan Diamant, Martičkou podpírán, přinesl z Felíčkova pokoje jakousi knihu, položil ji před Martičku a řekl:

„Číst, Martička!“

A Martička tedy předčítala, předčítala každý den stránku nebo dvě. Na větší kus vyprávění pozornost a trpělivost páně Diamantova ještě nestačila.

Tak se přiblížil a probudil svátek svatého Václava. Paní Fronka toho dne se přitasila s mísou koláčů, zvláště pro starého pána napečených.

Pan Diamant se na ně díval velikýma očima jako dítě, nic nechápaje. Pro dobu ve své nemoci neměl smyslu.

„Máme posvícení, milostivý pane,“ oznamovala paní Fronka. „Svatováclavské posvícení.“

„Posvícení,“ opakoval pan Diamant, jako by vzpomínal, co to jest.

Tu Felíček, aby strýci napomohl, ukázal na velikou červenou osmadvacítku na lístkovém kalendáři, a zdálo se, že pan Diamant ponenáhlu rozumí. O chvíli později přišla Martička a přinášela churavci kytici čerstvých květin.

Pan Dominik sáhl po ní levicí, přiváněl, a dětinsky všecek rozradován se smál. Náhle položil kytici, chopil se drobné ruky Martiny, a než se nadála, přitiskl ji ke rtům. Martička leknutím zdřevěněla, paní Fronka div že se nepřekotila. Tak nenadálý ten čin páně Diamantův obě ohromil. Pan Dominik však ještě nebyl u konce. Jeho zraky utkvěly na Felíčkovi a jeho ústa povelela hlasem pojednou chroptivým:

„Hubičku, Martička!“

Napřažená levice okazovala jinochovi na Martičku.

Teď Felíček překvapen vytřeštil oči, nehýbal se.

„Hubičku! Hodná holčička!“ velel opět pan Diamant.

Znělo to umíněně, neústupně.

Váhavě, po uši zardělý, přiblížil se Felíček a poceloval Martičku, která tu stála podobna oběti. Byl by ji zlíbal desetkráte, stokráte, ale nikdy se nenadál, že ji bude líbati před těmito svědky, před matkou Fronkou, před strýcem! A skoro se lekal, že neočekávané počínání strýcovo je příznakem nějakého nového záchvatu.

Když jeho rty splynuly se rty Martinými a když je všecek zmaten zas oddálil, zachychotal se pan Diamant přímo taškářsky, jako by byl vyvedl nehorázné čtveráctví, a zadrmolil:

„Rád Martičku, rád?“

Tu Felíček nerozmýšleje, neuvažuje, ujal Martičku za ruku a řekl vroucně:

„Tatínku, rád! Ze srdce rád!“

Zdálo se, že pan Diamant zápasí o nějaké slovo, o výraz, a náhle ze sebe vyrazil:

„Mě taky rád?“

Felíček sklesl na kolena, položil obě ruce na kolena páně Dominikova a hlasem rozplývajícím se zvolal:

„Tatínku! Kterak bych neměl rád vás, největšího dobrodince svého! Nade všecko!“

Vedena toliko pudem svým, přiblížila se teď i Martička a sklonila před churavcem hlavu. Tu pan Dominik vztáhl zdravou levici a položil ji na hlavu dívčinu, hladil ji po vlasech. Potom bylo zřejmo, že se namáhá, aby povznesl i pravici, ale ta ležela nehybně na pohovce. V marném tom zápase otočil hlavu k paní Fronce, očima zakoulel.

Jako by chápala účel marného toho pokusu, paní Fronka přiskočila, nadnesla jemně pravici nemocného a položila ji na hlavu Felíčkovu. Ze zraků páně Dominikových vyšlehl výraz uspokojení.

„Tak rádi, oba rádi!"

Ústa jeho mazlivě to pronesla, a bezmocná pravice smekla se zase s hlavy Felíčkovy.

Paní Fronka již nic neviděla, jak se jí oči zaplavily. Sykala jen a polykala sliny a slzy. Potom později, kdykoli tohoto výjevu vzpomněla, vždy si opakovala, že by v tu chvíli byla blahem umřela.

Smrákalo se již, když Felíček doprovázel Martičku domů. Cestou sotva že spolu několik slov promluvili, tak plni byli dojmu z výjevu tam pod střechou páně Diamantovou. A Felíček šel s vědomím, že co chtěl až „kdysi" otci Turýnkovi pověděti, musí mu vyznati již dnes. Nebo déle se nemohl tajiti se svou láskou k Martičce a déle taky nebyla by dovedla a mohla mlčeti matka Fronka.

Otec Turýnek, ani brvou nepohnuv a nemrkaje, vyslechl vyznání Felíčkovo a prosbu jeho, aby mu dovolil míti Martičku rád a aby mu ji slíbil.

Když Felíček domluvil a když se Turýnek podíval v uslzené oči dceřiny, řekl suše:

„Neplač, dítě! Tohle není k pláči."

A k Felíčkovi:

„Skoro bych si to byl mohl pomysliti, hochu. A hleďme mámu! Mlčela jako hrob. Nakonec dobře dělala. Jaké pak daremné řeči. Ale na ženění a vdávání jste oba trochu tuze mladí, víme? Tak tedy ti povím, Felíčku. Tři léta ses učil u mne — nebude škodit, když ještě dvě nebo tři léta se budeš doučovat jinde, abys byl, čím být máš, dokonalým řemeslníkem. Až tu doděláš, co máš rozděláno, sebereš se jednoho pondělka a nastoupíš u pana Špota. Už jsem s ním o tobě pohovořil, má pro tebe v dílně stoličku. Tam teprv uvidíš, co je knihařina. Že to není jenom řemeslo, ale kumšt. — A co se týká téhle žáby — Marty — už nemám nic proti tomu, aby šla na učitelství — aby měla živobytí, kdyby to ve vás přece za čas vyvětralo. Vydržíte-li hochu, a neodvedou-li tě, s Pánembohem! — ožeň se pak."

Martička tu stála posud s hlavou skloněnou, jak obětní beránek. Teď vzhlédla k otci a přes její chvějící se rty splynulo jediné slovo:

„Tatínku!"

Její zvlněné dětské nitro nezmohlo se na více, její malé, přeplněné srdce nemohlo překonati dojem té chvíle. Felíček smí ji míti rád, ona smí míti ráda jej! Praví tak otec, a ten jest nejvyšším rozhodčím jejího osudu.

Taky Felíček chtěl promluviti, ale hlas mu nadobro selhal. Přistoupil k mistrovi, chápal se jeho ruky, skláněl k ní hlavu. Turýnek, jako by něčemu zabraňoval, pevně mu levicí nadzdvihl bradu, pravicí mu stiskl ruku.

„Povídám, hochu, pak se s Pánembohem ožeň. A pak se uděláš pro sebe. Myslíval jsem si, že bys jako mohl zůstat u mne, než mě odtud nadobro vynesou — ale tehda se mi ani nezdálo, jaká změna se s tebou stane."

Turýnek se na chvilku zamyslil.

„Teď arci ti kyne něco jiného než ta moje hadrovina zde, ačkoli na ni nesmím naříkat. Uživila nás všechny poctivě a doufám, uživí mě do smrti. Leda, že bych pak šel k tobě za nejstaršího chasníka."

Při těch slovech se Turýnek chraptivě a jako z donucení zasmál.

„Mistře," zvolal Felíček, „nebylo by nic krásnějšího, než kdybychom pracovali společně! Nikdy jsem si nic jiného nepřál."

„Taky to se ti může vyplnit. Nestalo by se něco takového po prvé."

Poznovu se mistr zamyslil. Jeho pohled zaletěl k Martičce.

Jako by uhádala, že snad překáží, dívčina se z pokojíku vytratila jako myš. Když se za ní dveře zavřely a když cvakla i klika kuchyňská, řekl mistr:

„Jen tolik ti mohu říci, hochu, a nic víc: vytrvejte! Světa nezkušeni ještě nevíte, jak se mění člověk a jeho mysl krátkým časem, neřku-li lety. Taky proto bude dobře, když budeš sedět jinde. Marta ti ze světa neuteče — a bude ti vzácnější. Mladí lidé jsou nedočkaví, hochu, mohl bych ti o tom všelicos vyprávět. Ale jen tedy ti povídám: buď dočkavý a vytrvej! Nerozumíš-li mi dnes, uznáš za čas, že měl starý táta pravdu. Nedočkavost už leckdo těžce odpykal."

Vztáhl pravici k Felíčkovi, jako na rozloučenou, ale ruka mu zase sklesla. Ještě měl něco na srdci.

„Jářku, Felíčku, když už tak hovoříme: kterak pak slečny tetičky?"

A domnívaje se, že jinoch nechápe, kam směřuje, doplnil otázku:

„Pořád ještě se s nimi hněváš? Myslím, žes u nich dávno nebyl?"

„Nebyl, mistře. Nebyl od onoho dne, kdy jsem od nich utekl. Vždyť všechno víte a nemůžete se na mne hněvat."

„Nikdy jsem se na tebe nehněval, Felíčku. Rozuměl jsem tomu. Ale taky ty mi rozuměj. Myslím, že ten hněv nemůže věčně trvat. Jsou to přece jen vlastní tvé tety. Dávno již se od nich

nemáš čeho obávat, a teď teprv ne. Jsi páně baronův. Chraň mě Pámbu, abych se pletl do tvých rodinných záležitostí. Ale je-li usouzeno, že nám někdy Martu odvedeš, pak taky ona bude kouskem toho příbuzenstva — a má se hned na počátku setkat s nepřízní a snad s nenávistí? Taky na to pomysli, hochu milý!"

Tu Felíček vybuchl:

„Ničeho takového se neobávejte, mistře. Dovedu si Martičku přede vší zlobou ochránit — a ochráním ji."

A mírněji dodal:

„Ostatně se nedomnívejte, mistře, že chci věčnému nepřátelství, stůj co stůj. Přijde-li chvíle, kdy mi tety ukáží vlídnou tvář, s radostí jim podám ruku."

„Tak tě rád slyším, hochu milý," pohladil Turýnek Felíčka po hlavě. „Pan baron tu věčně nebude — nikdo neví dne ani hodiny — a pak už ti zbudou jen tetičky, sestry tvé nebožky matky."

Felíček sklonil hlavu až k hrudi. Mistr Turýnek se dotkl jeho nejcitlivější stránky. Po dlouhé pomlčce hlavu vztyčil a řekl pevně:

„Mistře, jak jsem rád, že jsem se již dnes odhodlal svěřiti se vám, a jsem vam vděčen za každé laskavé slovo. Odcházím od vás posílen a šťasten, že již se před vámi nemám s čím tajit a skrývat."

„Dobrou noc, Felíčku," propouštěl ho Turýnek. „A pošli mně mámu domů. Vždyť tu byla

v posledním čase jen jako hostem, stýskalo se mi po ní."

V kuchyňce rozloučil se Felíček vroucím polibkem s Martičkou a spěchal k domovu. Lehko mu bylo u srdce, na svěžím vzduchu večerním rozšiřovala se mu hruď, v žilách prudčeji mu obíhala krev a myšlenky mu hlavou jenjen letěly. Zalétal do krásné, slibné budoucnosti. Zdálo se mu, že mu tato budoucnost jde naproti, jako by už v nejbližší dny měla splniti vše, po čem toužil a čeho se nemohl dočkati. Ale přesto si opět a opět připomínal slova Turýnkova: Buď dočkavý. — Taky na tety Severýnovy touto cestou vzpomněl, a pomyšlení na ně bylo prosto všeho trpkého příměšku. Pravdu má mistr Turýnek: ten hněv nemůže věčně trvati. Také tato slova pěstounova padla v nitro Felíčkovo na půdu připravenou. A jinoch se cestou rozhodoval: Ano, až mu bude vydán výučný list, navštíví tety, aby jim jej ukázal.

XXIV.

Od jinochova vyjádření a hovoru jeho s mistrem uběhl skoro týden. Bylo v sobotu večer, když se Felíček vrátil o hodinu dříve domů, aby zas paní Fronka mohla ke své rodině. Neopouštěla starého pána nikdy, pokud mladík nepřišel.

Té soboty se ho ani dočkati nemohla. Měla

pro Felíčka důležitou novinu. Odcházejíc po uctivém pozdravení od pana Diamanta, mrkla na jinocha, aby za ní vyšel do kuchyně. A tu mu chvatným šeptem vypověděla, co se událo:

Byl odpůldne u nemocného advokát pan doktor Kroupa. Ovšem, vyptal prý se dřív u pana doktora Boudy, smí-li už urozeného pána navštívit. No pravda, že směl. Tedy přišel, měl nějakou zprávu od soudu. — Zdali se pan baron nerozčilil? Ani za mák. Naopak, byl vesel, návštěva páně doktorova jej velmi potěšila. Ostatně mu doktor nic neukazoval, jen se zmínil, že je věc vyřízena, a zas mluvil o jiném. Vlastně paní Fronka ani všechno neslyšela. Vyšla do kuchyně, aby pány nerušila. Ale hlavní věc: když pan doktor odcházel, řekl k ní v kuchyni — právě na tomhle místě — aby k němu Felíček zítra v neděli přišel, o desáté dopoledne. Má s ním co mluvit. Jen aby Felíček nezapomněl. Tak paní Fronka přijde hned po snídani, aby se Felíček neomeškal.

Vypověděla paní Fronka všechno s nesmírným spěchem, že jinoch sotva stačil poslouchat. A již se ze světnice ozvalo nějaké zamumlání, starý pán volal Felíčka.

„Tedy s Pánembohem, Felíčku," loučila se máma, „aby se pan baron nezlobil. Vyspěte se dobře!"

Bylo to upřímné, ale marné přání. Felíček toho dne dlouho do noci, ba přes půlnoc oka

nezamhouřil. Co mu doktor Kroupa poví? Ať myslil jak myslil, ničeho se nedohádal. Zítra uslyší. —

V neděli dopoledne chybělo několik minut do desáté, když Felíček ostýchavě na dveře kanceláře Kroupovy zaťukal.

„Mladý muži," promluvil advokát, když Felíčka do svého pokoje uvedl, „obával jsem se, aby se očekávané soudní poselství nemilou náhodou nedostalo přece jen do rukou vašeho churavého strýce. Vyžádal jsem si u soudu, aby bylo dodáno přímo mně, dávnému jeho právnímu zástupci. Před několika dny mi bylo vyhověno. Proto jsem si vyžádal vaší návštěvy. Je třeba, abych s vámi pohovořil o věcech, o kterých byste se byl dověděl z úst svého strýce a poručníka, kdyby byl zůstal zdráv. Zdá se však, že pan baron už nikdy bývalého zdraví nenabude. — Zachovejte klid, jinochu. Jste muž, a musíte být na vše připraven. — Nuže, znám všechny soukromé a rodinné záležitosti vašeho ujce, znám i jeho záměry s vámi, a mám jeho schválení všech kroků, které ve vašem zájmu podniknu."

Doktor Kroupa se odmlčel, sáhl po nějaké listině na psacím stole a hledě pozorně na Felíčka, zvolna pronášel:

„Byl mi dodán soudní dekret, příteli. Žádost páně strýcova jest příznivě vyřízena. Až na jednu okolnost, na které mu nepochybně velmi záleželo."

Advokát poněkud váhal. Dospíval k nejtěžší části svého sdělení.

„Poradní komora schválila vaši adopci. Ode dneška se jmenujete Felix Severýn-Diamant, a tak se budete podpisovati. Blahopřeji vám upřímně."

Advokát podal Felíčkovi pravici a stiskl mu ruku. Jinochova tvář se zbarvila ruměncem.

„Toliko v jedné věci soudní vyřízení nevyhovuje žádosti páně strýcově. Totiž v tom, že na vás není přenesen taky šlechtický jeho přídomek, jeho šlechtictví vůbec."

Felíčkova tvář zahořela krví, a tomu advokát rozuměl jako výrazu zklamání. Zhluboka oddechl a řekl konejšivě:

„Proto však se nermuťte, příteli. Na všechen život vám stačí prosté a počestné jméno Severýn-Diamant — —"

Felíček vztáhl pravici, jako by se chtěl znova chopiti ruky advokátovy, a skoro ze sebe chrlil:

„Pane doktore, jakou radostnou věc mi tu zvěstujete! Nebudu šlechticem! To mě nejvíce tísnilo. S hrdostí a pýchou ponesu jméno strýcovo, ale jsem šťasten, že zůstanu prostým Severýnem-Diamantem. Jsem řemeslník, jsem knihařským tovaryšem, a naprosto netoužím, abych se povznesl nad svou vrstvu. Nebyl jsem v tom vychován, neslušelo by mi to. Jsem takto svoboden, žádné pouto mne nebude tížiti. Děkuji vám za šťastnou tu zprávu."

Tohoto projevu jinochova se doktor Kroupa nenadál. Mile překvapen se vzchopil s křesla, oběma rukama ujal Felíčka za ramena.

„Jste rozumný hoch, mladý pane Severýne-Diamante — ba více, jste rozumný muž. Byl jsem věru v nesnázích, kterak vás zpravím o tom odepření šlechtictví, a vy se radujete. Chápu vaše smýšlení. Jen vám ukládám, abyste toto své potěšení nikdy před panem baronem ani slovem neprojevil. Vyrostl a zestaral v jiných názorech na svět a na život, a těžce by nesl, kdyby jen tušil, že jste nestál o to, čím vám chtěl nejvzácnější památku po sobě zanechat a paměť svého jména a stavu do budoucnosti prodloužit. Snad je dobře, že s ním o tom nemůžeme hovořit."

Doktor Kroupa se zas odmlčel. Zpytavě hleděl na Felíčka, jako by uvažoval, aby neřekl příliš mnoho, a konečně znova promluvil:

„Jsem velmi potěšen, že ve vás shledávám jinocha nad váš mladý věk vyspělého. To mne opravňuje, abych s vámi sdělil více, než bych za jiných okolností udělal. Jste nyní synem páně Diamantovým. Snad není na škodu, svěřím-li vám, že nejspíš budete i jeho dědicem. To však zůstaň zatím vaším tajemstvím. A taky toto vězte: Váš strýc a nyní otec váš zamýšlel — a to ještě v době, kdy byl vaším poručníkem — aby vás co nejdříve dal prohlásiti za zletilého. Nyní však, jako váš otec, může vás kdykoli propustiti z moci otcovské, dáti vám svéprávnost.

*

Jak jsem vás dnes poznal, dojista že toho nikdy a zvláště za jeho života nezneužijete. — Vykonám vše, čeho k řečenému propuštění třeba, a doufám pevně, že se ve vašem vzájemném poměru pranic nezmění. Kdykoli pak budete potřebovati nějaké rady, uchylte se s důvěrou ke mně. Váš strýc — váš otec nebyl mým pouhým klientem. Byli jsme spíše přáteli. Mezi vámi a mnou, mezi dvěma lidmi věku tak různého, již nemůže býti stejného přátelství, ale otcovského rádce ve mně mít budete."

Felíček, domnívaje se, že jednání jest u konce, zdvíhal se s křesla. Ale doktor Kroupa jej zadržel.

„Počkejte ještě chvíli, pane Severýne-Diamante. Ještě něco vám chci oznámit, jen čekám, až se dostaví vaše tety, slečny Severýnovy. Mají přijít o půl jedenácté."

„Mé tety?" užasl Felíček.

„Ano, milý příteli. Lituji, že snad budou nemile překvapeny. Ale i tu věc musím vyřídit."

Setkání s tetami! Toho se Felíček tak brzy nenadál. Vzpomněl však na slova mistra Turýnka, a v tu chvíli se mu zazdálo, že jeho pěstoun měl snad nějaké vnuknutí. Vzpomněl i na Martičku a umiňoval si, že učiní vše, co by mohlo vésti ke smíru s tetami, od nichž za okolností tak trudných byl uprchl. Jeho Martička! Kéž jen ta se nesetká s žádným nepřátelstvím příbuzenstva, do něhož ji hodlá uvésti.

Netrvalo dlouho, když v první světnici, v které seděl starý Kroupův písař a solicitátor, vznikl jakýsi ruch a šum.

„Dámy jsou zde," řekl doktor Kroupa a otevřel dveře svého pokoje. „Prosím, slečny, račte vstoupit."

Vstoupila slečna Viléma, za ní Leopolda. Obě byly očekáváním bledy, nevědělyť, proč jsou k advokátovi zavolány. Slečna Viléma, zočivši jinocha, vydechla jediné slovo:

„Felíček!"

Tenké rty slečny Leopoldy byly pevně zaťaty. Přicházela sem jak z donucení, jako by ji za vlasy táhl, a když spatřila synovce, uhodl Felíček z jejího pohledu, že by ji sem byl nikdo nedostal, kdyby byla věděla, kdo ji tu očekává.

„Prosím za prominutí, vážené slečny," pronesl doktor Kroupa, „že jsem neoznačil zevrubněji příčinu svého pozvání, ani přítomnost třetího účastníka. Taky jemu nebylo známo, že jsem vás pozval. Je to váš synovec Felix, a dovolte mi, abych vám jej představil jako pana Felixe Severýna-Diamanta, adoptivního syna pana barona Dominika Diamanta. Soudním dekretem (doktor Kroupa sáhl po listině), bylo přijetí mladého toho muže za vlastního syna páně Diamantova schváleno. Oznamuji vám to jménem páně Diamantovým. Sám tak nemůže učinit, poněvadž jest povážlivě churav."

Na tváři slečny Vilémy se zračilo uleknutí, úžas. A dáma vydechla:

„Nic o tom nevíme, nikdo nám ani slova nevzkázal — a jsme jeho neteře."

„Slečno, stav páně Diamantův byl neobyčejně vážný a nebezpečný. Byl raněn mrtvicí, a první starostí bylo zachovati jej při životě. Nesměl být ničím podrážděn a rozčilen. Teprv nyní se ponenáhlu zotavuje, a stále je třeba největší opatrnosti a péče. — Račte usednouti, vážené slečny. Účelem dnešního mého pozvání jest něco jiného. Po přání a pevné vůli pana barona Diamanta bude tento jeho syn co nejdříve propuštěn z moci otcovské. Stane se tak v několika nedělích, ne-li dnech. Tímto propuštěním nabude práv zletilého člověka, hlavně pak bude moci volně nakládati se svým jměním."

Po těchto slovech upřel Felíček na doktora Kroupu pohled jaksi tázavý. O jakém pak jmění to mluví?

Tento výraz podivení neušel advokátovi. Tváří k slečnám Severýnovým pokračoval:

„Vašemu synovci po dnešní den, pokud vím, není známo, že jest dědicem odkazu pana nadporučíka Felixe Karáta."

Tu se doktor Kroupa obrátil k Felíčkovi:

„Pane Severýne-Diamante, nadporučík pan Felix Karát odkázal vám svůj otcovský podíl, dvanáct tisíc zlatých. Tento peníz jest v bezpečných papírech státních uložen u soudu a bude

vám vydán, jakmile budete propuštěn z moci otcovské.“

Tvář jinochova překvapením a mocným vzrušením náhle zbledla, jeho rty se rozechvěly. Vzchopil se, chtěje promluviti, ale nebyl slova mocen.

„Usedněte, mladý muži; ještě nejsme u konce. Úrok z tohoto vašeho odkazu byl vyplácen vašim tetičkám, přítomným zde slečnám Severýnovým, kterým bylo svěřeno vaše vychování. — Byl vám, vážené dámy, vyplácen i potom, když se vašeho synovce ujal pan baron Diamant, s jeho souhlasem. Sám na něj nároku nečinil. Svéprávností mladého pána toto vyplácení pomine. Buď toho úroku bude užívati pan Severýn Diamant pro vlastní potřeby, nebo jím — po bezpečném uložení odkazu — bude vzrůstati kapitál. Pokládal jsem za povinnost uvědomiti vás všechny o tom.“

Doktor Kroupa dojista si byl vědom, jakou to nemilou zprávu tetám podává. Slečna Leopolda seděla jak zkamenělá, jen ještě pevněji tenké rty svírajíc. Slečně Vilémě vyhrkly slzy z očí. Ztráta úroků z odkazu Felíčkova byla pro jejich domácnost velikou pohromou. Nenadály se, že by o ně mohly přijíti dříve, než vyprší Felíčkovi čtyřiadvacátý rok. I tu hleděly starostlivě a s obavami do budoucnosti.

Ale taky Felíček rázem pochopil. Nepocítil radosti nad náhlým, netušeným bohatstvím, ne-

myslil v tu chvíli na sebe, na Martičku, na svou budoucnost. Postihl jen zdrcující dojem sdělení doktorova na tety, uhodl hospodářský význam věci. Mlčení tet jej trýznilo, a v tuto chvíli skoro se pokládal za bezděčného vinníka. Vzchopil se a mocně vzrušen zvolal:

„Ne, ne, pane doktore! Ne, tetinky! Mám-li také právo promluviti do toho, tedy prosím, pane doktore, aby zůstalo vše jako posud. Vzdávám se úroků ze svého dědictví ve prospěch tetinek. Daly mi kus šťastného dětství u pěstounů Turýnků, a daly mi tím více než samy tuší. V nemoci mě ošetřovaly — snad i bolest jsem jim způsobil, když jsem od nich odešel. Budiž i dále tak, jak můj drahý strýc ustanovil a jak by dojista i dnes učinil. Nechci, aby se v tom něco změnilo, a doufám, že tetinky mou dobrou vůli neodmítnou — —“

Tryskala ta slova z Felíčkova rozechvělého nitra živelnou silou, a když domluvil, chopil se Viléminy suché a chvějící se pravice, políbil ji a chlácholivě i naléhavě k tetě pronášel:

„Tetinko, upokoj se. Buďte mi a zůstaňte dobrými tetami, mějte ke mně přátelské smýšlení, přijměte, co vám rád a ze srdce mohu podati — nechci být synovcem nevděčným.“

Tu slečna Viléma všechna překonána se vzchopila, skoro křečovitě objala jinocha, políbila jej a štkavě vybuchla:

„Felíčku — hochu dobrý — děkuji ti —

obě ti děkujeme — nikdy ti toho nezapomeneme."

Více v tu chvíli říci nemohla. A bylo to snad první políbení tetino, které na jeho rtech ulpělo.

Beze slova povstala i tvrdší, chladnější Leopolda, a podala Felíčkovi ruku. Políbiti ho se neodvážila. Vzpomněla na vše, čím se kdy proti němu provinila, a dnešním nenadálým projevem „toho kluka" jako by se jí řeřavé uhlí na hlavu sypalo. Byla nesmírně pokořena. Ví-li či tuší-li jen doktor Kroupa, jaká byla minulost?

Když doktor Kroupa všechny své tři hosty propouštěl, stiskl Felíčkovi upřímně ruku a na tváři jinochově utkvěl neobyčejně výmluvný jeho pohled. Felíček porozuměl, zapýřil se, a skoro jen šeptl:

„Pane doktore, jsou to sestry mé matky . . ."

Na schodech se Felíček přidal k tetám:

„Dovolíte, abych vás kousek cesty vyprovodil? Jen kousek, abych zas byl brzy u strýčka."

„Pojď, Felíčku," přijímala ochotně slečna Viléma, ještě uslzené oči osušujíc, „a vypravuj nám o strýčkovi. Nemohu se dočkat, až ho budeme moci navštívit."

„Shledáte jej velmi změněného, tetinko, ale všichni doufáme, že se vbrzku zotaví. Arci, chodit jak chodíval sotva již kdy bude."

A Felíček vyprávěl a vyprávěl, až s tetami dospěl na roh Krakovské. Tu teprv se odloučil

a chvátal domů. Vzpomínal ponaučení mistra Turýnka a byl šťasten, že mu okolnosti tak netušené mimo vše nadání usnadnily smír s tetami.

XXV.

Nerad se Felíček loučil s dílnou Turýnkovou, ale rozšafný mistr nepovolil, a nakonec i Felíček uznal, že otec milé Martičky moudře rozhodl. Když se jednoho pondělka usadil v jiné dílně, na Senovážném náměstí, a když pak mohl milované děvče vídati jen jednou, dvakrát za týden, bylo v každém tom setkání cosi nevýslovně vzácného. Martička mu byla dražší a dražší. Vstoupila sice do ústavu učitelského, ale již sama tušila, že učitelství nebude jejím povoláním životním. Taky ona již pocítila nade vší pochybnost, že žije a bude žíti toliko pro milého chlapce svého. Ale v té škole se nad očekávání vyvíjela a Felíček s radostným úžasem poznával, kterak její malá duše vyrůstá a cit její mohutní.

Nad Severýnem-Diamantem klenulo se nyní modré nebe. Zdokonaloval se ve svém řemesle, že náležel k nejlepším dělníkům svého mistra. Vymýšlel a vyrobil nové vzory vazeb a překvapoval jimi Turýnka i Martičku. Matka Fronka nerozuměla tomu příliš, jejím štěstím byl vzájemný poměr jejích dětí.

Jen cosi kalilo Felíčkovi krásné to mládí.

Ponenáhlé chřadnutí milého strýce a otce Dominika Diamanta. Ještě sice trval jeho život plná tři léta, ale byl to život dohořívajícího kahance. Až pak jednoho podzimního dne řekl doktor Bouda k Felíčkovi a Martičce:

„Do večera nám starý pán odejde. Ale nelkejte, mládenče, a vy neplačte, panenko. Jemu ta chvíle bude vykoupením. Zjasnili jste mu závěrek života, a to vědomí vás musí smířiti s neodvratným osudem."

Felíček byl pevný, na vše připraven. Přece však řekl smutně k lékaři:

„Ale vy nás neopustíte, pane doktore, viďte?"

„Ne. Již tu sice nejsem nic platen, ale k večeru přijdu."

V poslední chvíli ještě hledaly zraky páně Dominikovy milého chlapce, levice jeho se pokusila sáhnouti po Felíčkově hlavě, ale již neměla tolik síly. A když se Felíček schýlil k umírajícímu, zašeptaly starcovy rty jediné slovo:

„Děkuji . . ."

„Otče drahý!" zašeptal i Felíček.

A tu se zdálo, že tváří umírajícího přeletěl stín úsměvu. A jeho srdce se ztišilo.

*

Ještě pak uplynul rok, a láska Felíčkova ani Martina nevyvětrala, podle slov mistra Turýnka. Do domu, v němž Felíček byl před sedmi

*

lety našel nový život rodinný, upřímné srdce staromládenecké a nakonec nového otce, uváděl svou milou Martu, a brzy potom přenesl do něho i řemeslo tchánovo z Jakubské ulice. Ten dům nazýval jej nyní pánem. Byl' Felíček — krom dostatečného odkazu stárnoucím tetám Severýnovým — dědicem všeho jmění pana Dominika Diamanta z Funklštejna.

Na hrobě páně Diamantově kvetly od jara do podzimu květiny, o které pilně pečovala paní Marta, a v hlavách jeho se tyčil kamenný náhrobek s plným šlechtickým znakem páně Diamantovým. Felíček soudil, že starý pán bude takto klidněji spáti svůj věčný sen.

Dvě knihy sensačního úspěchu!

AMELIE POSSE-BRÁZDOVÁ

SLUNNÉ ZAJETÍ
PESTRÁ VOLNOST

Ze švédštiny přeložil K. V. Rypáček.

Autorka těchto knih, švédská spisovatelka, našla jako choť českého malíře v Čechách druhý domov. V obou knihách svých, které v originále i v překladech do několika jazyků měly úspěch zcela mimořádný, neobyčejně svěže a barvitě vypravuje o životě svém a příhodách, často téměř dobrodružných, o svém a svého chotě internačním pobytě na Sardinii za světové války a o své římské domácnosti, v níž za války byli hostmi i prof. Masaryk, dr. Ed. Beneš a M. R. Štefánik. Účast autorčina na zahraničním našem odboji činí českému čtenářstvu tyto knihy zvláště zajímavými, čímž vysvětlujeme si veliký úspěch jejich českého překladu.

Obě knihy A. Posse-Brázdové vyšly v Topičových Bílých knihách ve známé graf. úpravě a s dřevorytem C. Boudy. Cena jejich Kč 33·— a Kč 30·—, ve vkusné celoplát. vazbě Kč 48·— a Kč 45·—.

U všech knihkupců.

Nakladatelství F. TOPIČ knihkupectví

Praha I., Národní tř. 11.

BINDING SECT. NOV 3 1972

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG 5038 H45 1905 dil 41

Herrmann, Ignát
Sebrané spisy